

**Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка
Психолого-педагогічний факультет
Кафедра загальної, вікової та соціальної психології імені М. А. Скока**

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
освітнього ступеня «магістр» на тему:
«ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ УЯВЛЕНЬ ЖІНОК УКРАЇНИ ТА
КАНАДИ ПРО ПАРТНЕРСЬКІ СТОСУНКИ»**

Виконала:

студентка VI курсу, 61 групи

Паламарчук Наталія Володимирівна

Науковий керівник:

Гірченко Олена Леонідівна,

канд. психол. наук, доцент

Захищено з оцінкою _____

Голова ЕК _____

Чернігів

2023

Студент(ка)

Паламарчук Н.В.

Наук. керівник

_____

Підпис

_____

П.І.Б.

Рецензент

_____

Підпис

_____

П.І.Б.

Кваліфікаційна робота розглянута на засіданні кафедри загальної, вікової та соціальної психології імені М. А. Скока, протокол № _____ від «____» _____ 2023 року. Студент(ка) допускається до захисту даної роботи в екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри _____

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕННЯ УЯВЛЕНЬ СУЧАСНИХ УКРАЇНОК ПРО СІМ'Ю ТА ПАРТНЕРСТВО.....	6
1.1. Місце сім'ї в системі життєвих цінностей особистості. Типологія сімей.....	6
1.2. Характеристика та сутність понять «сім'я» та «партнерські відносини» у сучасній науці. Партнерські та сімейні стосунки – спільне та відмінне..	15
Висновки до розділу 1.....	26
РОЗДІЛ 2 СТЕРЕОТИПИ У СІМЕЙНИХ ВІДНОСИНАХ ТА ВПЛИВ УСТАНОВОК ЖІНКИ НА ВИБІР ТИПУ ВІДНОСИН.....	27
2.1 Поняття стереотипів у сімейних відносинах.....	27
2.2 Особливості установок як чинників впливу на сімейні відносини.....	34
Висновки до розділу 2.....	41
РОЗДІЛ 3 ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	43
3.1. Обґрунтування вибору діагностичних методик та організація емпіричного дослідження.....	43
3.2. Загальна характеристика досліджуваної вибірки та хід дослідження.....	46
3.3. Інтерпретація та аналіз результатів емпіричного дослідження.....	50
Висновки до розділу 3.....	80
ВИСНОВКИ.....	82
Список використаних джерел.....	85
ДОДАТКИ.....	89

ВСТУП

Актуальність теми. В контексті сучасних викликів та кризових явищ інститут сім'ї в Україні також переживає кризові періоди, оскільки є достатньо чутливим до політичних та соціальних потрясінь. Інститут сім'ї дійсно є фундаментом розвитку нашого суспільства, і в умовах війни, коли наша держава виборює власну незалежність, свободу, волю, значення та роль родини у таких умовах максимально посилюється. Значна кількість стійких уявлень про обов'язки чоловіків і жінок у суспільстві допомагає підростаючому поколінню готуватися до майбутніх соціальних ролей. Проте такі упередження формувалися досить давно під впливом іншого світогляду. Часом застарілі стереотипи обмежують можливості молодого покоління.

Питання якості стосунків між чоловіком і дружиною, досягнення їхнього щастя і стабільності є нині центральною темою в сімейній психології. Перш за все, це пов'язано з тим, що в нинішній складній реальності кризових часів кожна людина особливо потребує гармонійного, стабільного та щасливого союзу з іншою людиною, намагаючись зберегти його протягом тривалого часу.

На противагу зазначеному, кожний з нас зазнає зараз негативного впливу, спричиненого війною, у тому числі психологічного, тож дослідження психологічних аспектів відносин у сім'ї та формування партнерських стосунків стане необхідністю, оскільки це зможе допомогти українським сім'ям пережити війну та згадки про втрати та біль, а також сформувати нові, світлі, добрі, позитивні цілі та цінності, які будуть ставити перед собою сім'ї, у тому числі народження нового покоління вільних та щасливих українців.

Об’єкт: сімейні стосунки та соціальні уявлення про партнерські стосунки.

Предмет: особливості соціальних уявлень про партнерські стосунки жінок України та Канади.

Мета: проаналізувати теоретичні та практичні особливості уявлень українських та канадських жінок про сімейні партнерські стосунки.

Завдання:

- визначити місце сім’ї в системі життєвих цінностей;
- здійснити типологію сім’ї;
- визначити базові поняття дослідження;
- визначити спільні та відмінні риси сімейних та партнерських стосунків;
- здійснити емпіричне дослідження уявлень жінок Канади та України про партнерські відносини.

Теоретико-методологічною основою дослідження стали праці таких дослідників, як Козлов М.І., Щербанська Д.І., Круглик А. С., Мельник Є. Н., Павлова С. В, Правосудько Д. Р., Ребріна Д. О., Рубан К. Р., Цюркало Т. І., Червякова К. Д., Ядловська О. С. та інших науковців.

Методи наукового дослідження. У ході наукового дослідження було використано такі теоретичні методи, як аналіз, синтез, узагальнення, логічний, а також такі емпіричні методи, як метод графічного моделювання, статистичний метод.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновку, списку використаних джерел. Обсяг основної роботи – 83 сторінок. Робота містить 37 рисунків, 1 таблицю. Список використаної літератури містить 31 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕННЯ УЯВЛЕНЬ СУЧАСНИХ УКРАЇНОК ПРО СІМ'Ю ТА ПАРТНЕРСТВО

1.1. Місце сім'ї в системі життєвих цінностей особистості. Типологія сімей.

Сім'я є основоположною складовою розвитку суспільства, але також зазначений інститу є дуже динамічною її частиною, оскільки саме родини дуже гостро реагують на будь-які соціальні, економічні, політичні та інші зміни. Стан інституту сім'ї дуже часто виступає своєрідним індикатором суспільних перетворень загалом, оскільки особливості розвитку сімей, структура та склад, тип сімейного укладу, усе це виступає унаочненням сучасного стану загального суспільного розвитку.

Глобальна невизначеність та криза як на рівні нашої країни, так і на світовому рівні, усе це посилює негативні тенденції розвитку сімейних відносин загалом та інституту сім'ї зокрема. В умовах запровадження воєнного стану сім'ї дійсно стали ще більш чутливими до кризи, погіршилося їх соціально-економічне становище, що, на жаль, стає загрозою розвитку інституту сімей в Україні. Саме тому актуалізується необхідність проведення нових наукових досліджень обраної проблематики.

З іншої сторони, сім'я є фундаментом особистісного розвитку, вона стає осередком формування творчої, соціальної активності, індивідуальності, внутрішнього стержня тощо. Сім'я також є основною одиницею продукування нового життя, тобто у сім'ях народжуються та виховуються діти, які у

майбутньому стануть новим фундаментом суспільного розвитку. Тож якість виховання дитини у сім'ї визначає якість майбутнього людського капіталу нашої країни.

Сім'я виступає певною моделлю суспільства, з усіма притаманними їй соціальними зв'язками та відносинами. У сім'ї здійснюється народження та виховання нових членів суспільства [1, ст. 23]. Таким чином, поняття сім'ї особливо важливе для дослідження, з огляду на роль родини у формуванні майбутнього дітей.

У сучасних реаліях сім'ї стикаються з дуже великою кількістю викликів та загроз, які істотно посилилися в умовах воєнного стану в Україні. Уявлення жінок про сімейні партнерські стосунки також змінюються зі зміною ситуації сьогодення. Війна дійсно є викликом для розвитку сімейних та партнерських стосунків, оскільки може створювати проблеми та загрози розвитку та збереження відповідних відносин.

Варто додати, що в екстремальних умовах, зокрема в умовах воєнного стану, розвиток інституту сім'ї має певну специфіку, зокрема характеризується такими чинниками, як високий ступінь невизначеності оточуючого середовища, високий рівень напруги та стресу, високий рівень економічної та соціальної нестабільності. Зазначені чинники негативно впливають на розвиток відносин у сім'ях.

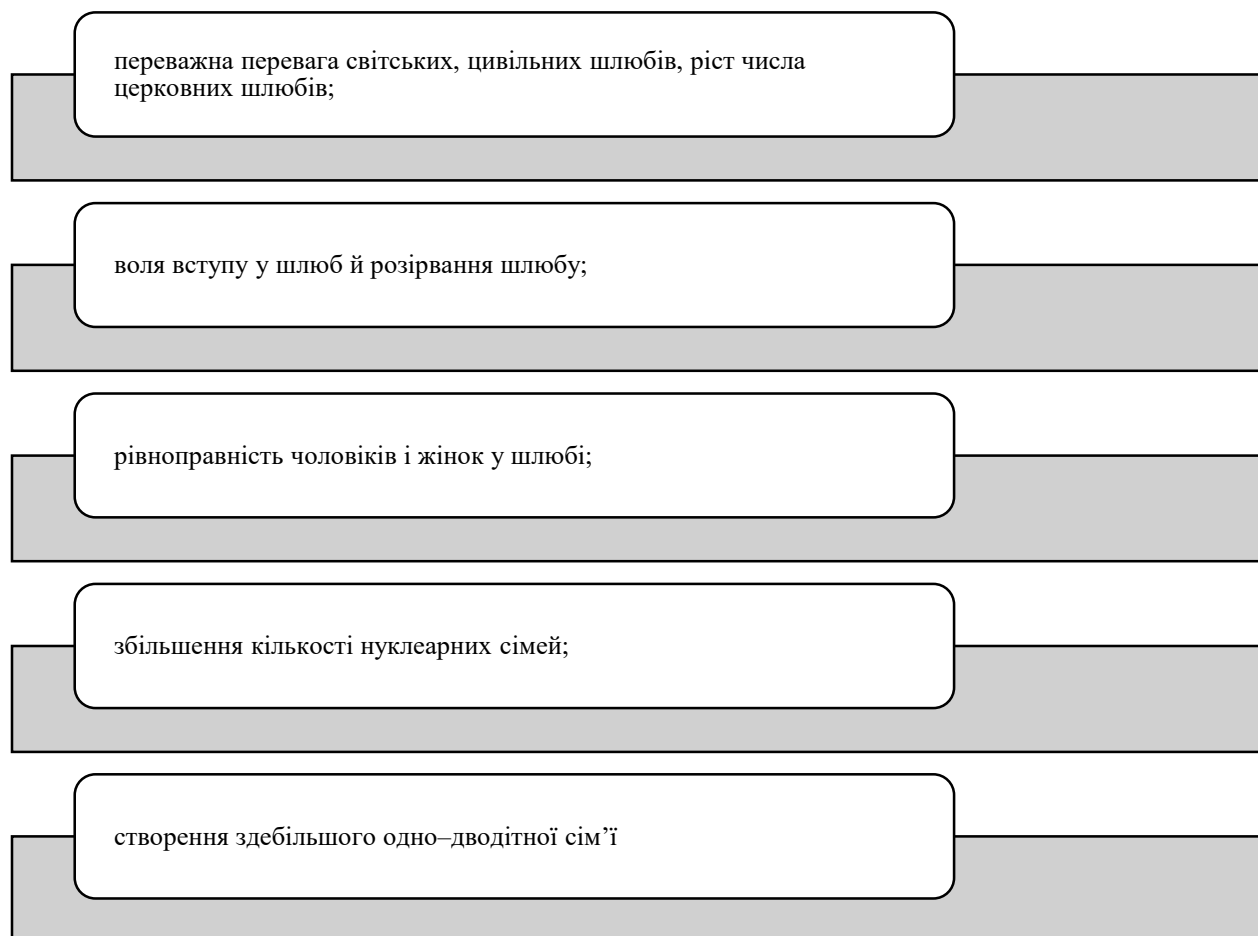
Сім'я є соціальним інститутом, основним осередком суспільства і відіграє важливу роль у вихованні, навчанні та соціалізації наступного покоління. Сім'я відіграє важливу роль у становленні та функціонуванні суспільства. Його важливість полягає не лише у створенні особистих стосунків, а й у виконанні важливих соціальних функцій [2, с. 612]. Таким чином, у формуванні життєвих цінностей сім'ї належить важлива роль.

Поняття «сім'я» має багато значень, але будь-яке визначення доводить, що це невелика група, центр суспільства, в якому люди пов'язані між собою певними відносинами. Сім'я відіграє велику роль у вихованні дитини. Соціальна цінність сім'ї полягає в тому, що вона є важливою ланкою в базовій соціалізації особистості. Оскільки саме сім'я закладає основу соціального становлення особистості як члена суспільства через певні правила, моделі поведінки, через соціальні цінності та норми.

Використовуючи цінності, аксіоматичні життєві орієнтації та соціальні установки та моделі поведінки як базові компоненти, здійснюється підготовка дитини до ролі, спрямованої на досягнення певних соціальних статусів у сім'ї, а також інших соціальних групах, до яких вона належатиме. У процесі соціалізації індивіда передаються не тільки знання, але й відповідні соціальні цінності та норми, стають функцією свідомості, а потім реалізуються в ціннісній орієнтації та реальну поведінку індивідів [3].

Сім'я завжди розглядалася як одна з найважливіших складових суспільства, важливий інститут у процесі соціалізації особистості. Зміна функцій і ролей у сімейній системі відбувається внаслідок формування та розвитку нових соціальних і культурних норм.

Говорячи про сім'ю як окрему ланку соціології, слід зазначити, що функції сім'ї - це спосіб її прояву, діяльності всієї сім'ї і кожного члена сім'ї. Структура і функції сім'ї різноманітні і залежать від соціальних факторів, індивідуальних особливостей чоловіків і жінок, їх культурного та освітнього рівня. У психолого-педагогічній літературі визначають низку основних характеристик сучасної сім'ї (рис. 1.1).

Рис. 1.1 Основні характеристики сучасної сім'ї

Джерело: складено автором на основі [4, с. 53].

Отже, сім'я є одним із найважливіших соціальних інститутів у суспільстві, головним чином створюючи культуру та вплив. Сім'я забезпечує нормальне функціонування суспільства, забезпечуючи розумний баланс між індивідуальними потребами та потребами всього суспільства. Іншими словами, можна сказати, що сім'я є важливим соціальним інститутом суспільства, який змінюється і розвивається щодня.

Функції сім'ї мають два основних джерела виникнення - потреби суспільства і потреби організації сім'ї. Як і інші причини історичних змін, будь-який етап формування сім'ї пов'язаний зі смертю одних людей та переходом таких функцій до нових поколінь, зі зміною розміру і характеру суспільної роботи.

Інститут сім'ї виконує ряд необхідних для суспільства функцій. З одного боку, вони утворюють систему сімейно-громадських відносин, з іншого боку, родинно-індивідуальних. Відтворення є найважливішою і незамінною функцією сучасної сім'ї [5, с. 156].

Сім'я є одним із найважливіших соціальних інститутів, які впливають на засвоєння соціальних цінностей, формування особистості в суспільстві та спілкування між групами суспільства. Тому вкрай важливо забезпечити сталий розвиток сім'ї як соціального інституту, що підтримує безперебійне функціонування суспільства.

Сім'я – це основа народження та розвитку особистості. Це один із найстаріших інститутів, де відбувається самопізнання, де діти потребують любові, ласки, поваги та спілкування. Саме в сім'ї закладається основа формування морального характеру дитини. Завдяки безперервності, тривалості, емоційному забарвленню виховних впливів, їх різноманітності, своєчасному використанню механізму підкріплення.

Сім'я у вихованні дітей є першим і часто єдиним середовищем, що формує особистість дитини. Дитинство - це період, коли діти дуже чутливі до впливу освіти та середовища. У сім'ї дитина передає норми людської совісті, засвоює моральні цінності. Діти дуже хороші спостерігачі, і те, що вони бачать навколо себе, вони відтворюють на собі. Для них це моральна школа. По суті, діти прагнуть знати, відкривати і встановлювати факти. У перші роки життя дитина встановлює істину і стверджує, що немає нікого кращого за матір і тата.

У якому провідну роль відіграє моральне обличчя батьків, яке вражає і заражає дітей, залишаючи на них глибокий слід на все життя [6, с. 72].

Велику роль у сімейному вихованні відіграє батьківський авторитет. Освіта неможлива без батьківської влади. Основною основою батьківської влади може бути праця батьків, їх сімейний стан, поведінка. Бути авторитетним батьком означає залучати дитину своєю чарівністю, вести за собою та допомагати, коли це необхідно. Зазвичай силою сім'ї є глава сім'ї - тобто батько, який безпосередньо повинен володіти морально-етичною зрілістю, вмінням спілкуватися зі своїми дітьми.

Батьківська влада – не єдиний чинник морального становлення особистості, на якому можна також підкреслити загальноосвітню та виховну підготовку батьків. Сімейне виховання є складним і природним процесом. Найважливішим фактором реалізації виховного потенціалу сім'ї є свідомі, цілеспрямовані і систематичні виховні діяльності батьків, які базуються на безцінних ідеалах і спрямовані на сприяння самореалізації дитини з прагненням стати високоморальною людиною.

Сучасна сім'я є найважливішим соціальним середовищем формування особистості, основою психологічної підтримки та виховання, відповідальним не тільки за відтворення населення і суспільства, а й за відтворення способу життєдіяльності. Отже, суспільство зацікавлене в міцній родині, психічно і морально здоровій. Найголовнішою рисою такої сім'ї є її психологічне здоров'я. Здоров'я сім'ї визначається щастям її членів, здатністю стійко і гармонійно розвиватися і забезпечувати високу якість життя кожної особистості і всієї родини [7, с. 137-138].

Таким чином, сім'я має велике значення для особистості. Незадоволені потреби виживання ведуть до самознищення. Для кожного сім'я - це відчуття турботи, допомоги, розуміння один одного. Це сила долати труднощі життя,

досягати результатів і рости. Родичі дають відчуття важливості та особистої значущості. Людина без сім'ї самотня, схильна до стресів і депресій, може втратити сенс життя.

Сім'я - головний осередок нації, суспільства і держави. Недаремно кажуть, що сильний клан робить сильну країну. Психічне здоров'я особистості залежить від психічного здоров'я сім'ї. Сім'я - це соціальне явище, яке має силу найтісніше об'єднувати людей на основі шлюбу та кровного споріднення. Сім'я завжди є найкращим колективним вихователем, носієм найвищого національного ідеалу.

Результати проведеного дослідження також дали змогу узагальнити ключові ознаки сім'ї (рис. 1.2).

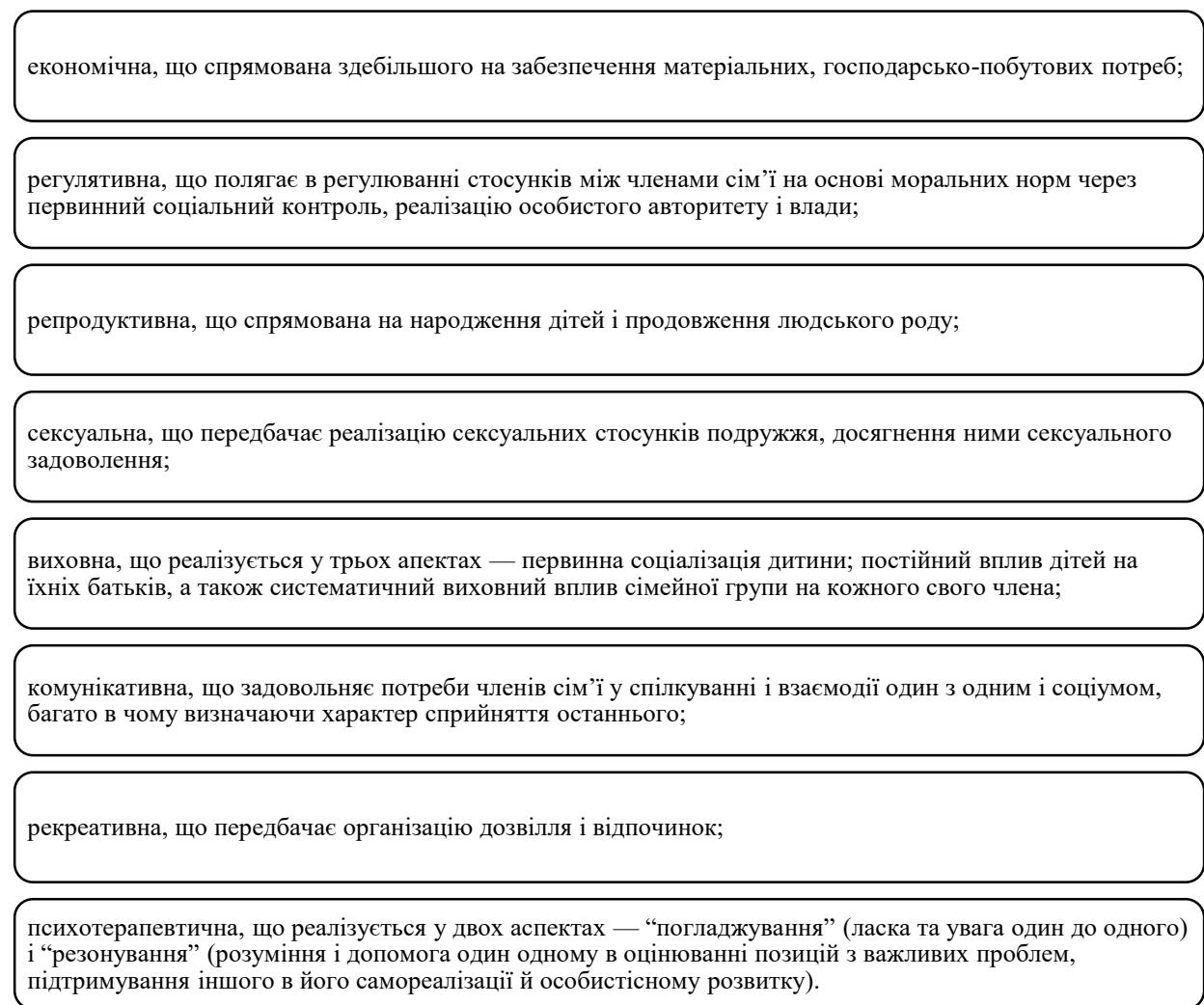
вільність і рівноправність членів сім'ї
любов
обов'язок
взаємодопомога
доброта
дружба
працелюбність
тактовність
свідомість
розум та злагода у розв'язанні сімейних проблем
розуміння головного завдання – виховання дітей

Рис. 1.2 Ключові ознаки сім'ї

Джерело: складено автором на основі [8, с. 157].

Отже, ключові ознаки сім'ї дають змогу стверджувати, що сім'я є найбільший вихователь молодого покоління, невтомний плекальник духовних цінностей і благородного гуманізму, національного духу, характеру, совісті, психології та патріотизму.

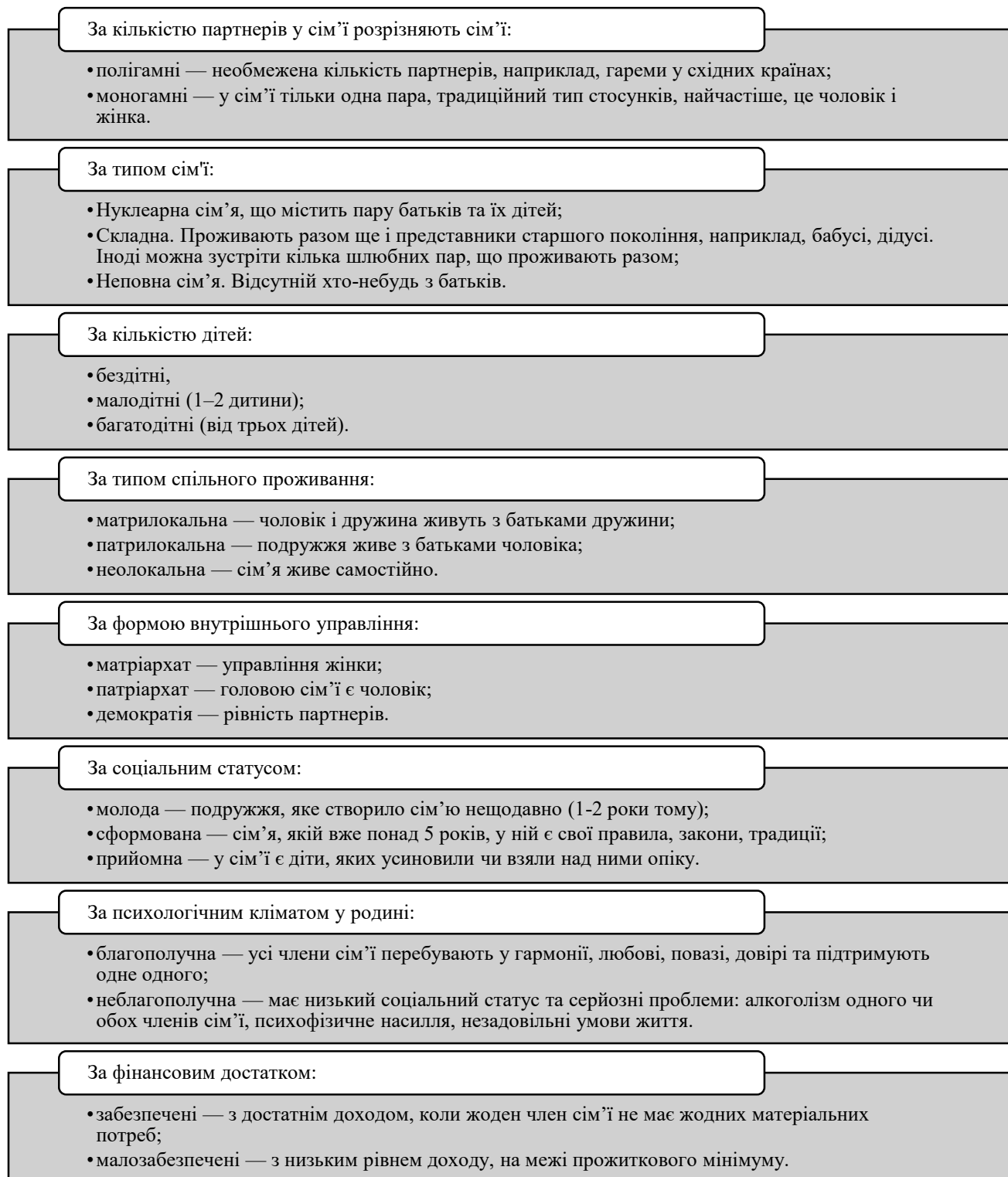
Ключові функції сім'ї розкривають її головне призначення як інституту суспільних відносин (рис. 1.3).

Рис. 1.3 Основні функції сім'ї

Джерело: складено автором на основі [8, с. 157].

За результатами проведеного дослідження було узагальнено типологію сімей (рис. 1.4).

Рис. 1.4 Типології сім'ї

Джерело: складено автором на основі [9; 10, с. 109-110].

Таким чином, сім'я як базовий інститут суспільства та основа розвитку нового покоління відіграє ключову роль у системі життєвих цінностей особистості, що було доведено в ході проведеного дослідження. За результатами проведеного аналізу також здійснено типологію сім'ї відповідно до низки визначених критеріїв, наведено її ключові ознаки та функції.

1.2 Характеристика та сутність понять «сім'я» та «парнерські відносини» у сучасній науці. Партнерські та сімейні стосунки – спільне та відмінне.

У зазначеному підрозділі наукового дослідження проаналізуємо більш поглиблено сутність поняття сім'ї, а також варто дослідити поняття партнерських відносин. Результати аналізу вищезазначених визначень дадуть змогу виділити спільні та відмінні риси обраних для дослідження категорій. Розпочати дослідження важливо з визначення поняття сім'ї, оскільки категоріальний апарат становить фундамент розвитку дослідження. У рамках дослідження важливо додати, що з огляду на специфіку об'єкта дослідження, необхідно навести робочу дефініцію поняття сім'ї, оскільки зазначена категорія є основою дослідження.

Під поняттям сім'я слід розуміти соціальний інститут, який виконує функції формування та розвитку стосунків між людьми, які прагнуть досягти подібних цілей. Сім'я – це ціла структура, у основі якої лежить багато різноманітних виховних стратегій, і тому в таких сферах, як педагогіка та психологія, вона виступає фактором, важливим для розуміння формування та розвитку дитини як особистості [11, с. 113].

А. Круглик визначає сім'ю як соціальну одиницю, що складається з подружжя, дітей та осіб, пов'язаних з ними, що відтворюють свою діяльність на основі економічних, психологічних, побутових та інших спільних обов'язків [12].

Таким чином, сім'я - це певна група людей, у яких спільні інтереси, повсякденне життя та погляди на життя. Соціальна форма взаємовідносин між людьми ототожнюється з поняттям «шлюб»: сім'я може бути заснована на союзі чоловіка і дружини.

За Д. Варгою, сім'ю можна описати як систему, в якій чоловік і дружина та їхні діти виконують певні призначені ролі та обов'язки (наприклад, роль домогосподарки, роль глави сім'ї тощо) [13]. Тож сім'ю варто тлумачити як групу людей, які взаємодіють один з одним, перебувають у шлюбних або сімейних відносинах. Самих же психологів в основному цікавить мікроклімат сім'ї. Відносини в сім'ї дуже важливі для гармонійного розвитку всіх членів.

У своїй праці В. Дубравська зазначає, що розуміння сім'ї, як основного поняття існування суспільства, є основою формування кожної особистості, оскільки моделі поведінки та перший світогляд закладаються саме в сім'ї [14].

В умовах сучасності у сімейних стосунках домінують імпульсивність та навколишні емоції, що може призвести до несвідомо агресивних стосунків і руйнування сім'ї як частини суспільства. Це особливо помітно в молодих сім'ях, де невизначеність сімейних ролей і культурних норм взаємодії може поставити під загрозу майбутнє сім'ї. Ці тенденції викликають особливу тривогу, оскільки вони впливають на добробут держави та потребують додаткових зусиль громадськості та держави для вирішення цих проблем.

Як зазначалося вище, кожна одиниця сімейної системи виконує ту чи іншу роль. Досліджуючи дане положення Г. Вегнер наголошує, що роль – це

той функціонал поведінки, що формує певні положення і правила виконання зазначеної діяльності [15].

У сучасному суспільстві змінюються моделі і норми поведінки в сім'ї, що здійснює вплив на її функцію та організацію. Зокрема, підвищення ролі жінки в суспільстві та збільшення її зайнятості може призвести до змін у виконанні різноманітних функцій у сім'ї. Ставлення до шлюбу та партнерства також змінюється, що може призвести до змін у структурі та функціонуванні сім'ї.

Під терміном «шлюбні стосунки» розуміють різні відносини між партнерами, які перебувають у цивільному або офіційно зареєстрованому шлюбі. Ці відносини є складними з економічної, культурної та психологічної точки зору. Однією зі змін у сучасних подружніх стосунках є зростання поширеності бездітності. Це може бути пов'язано з багатьма факторами, такими як економічні переваги відсутності дітей, культурна та соціальна зрілість вашого партнера, його цінності та погляди на життя [16, с. 344].

Визначення поняття «сім'я» багатоаспектне і неоднозначне тлумачення, що призводить до різних підходів у його тлумаченні. Наприклад, щоб зрозуміти природу сім'ї, необхідно враховувати структурні компоненти членів і їхні соціальні відносини. Крім того, сім'ю можна розглядати з точки зору функціональних характеристик і взаємодії між членами. Варто також звернути увагу на символічні чинники, які впливають на сприйняття особистим сімейним досвідом.

Сім'ю можна визначити як соціальну групу, що складається з пов'язаних шлюбом та/або батьківством, співжиттям і моральною відповідальністю. Шлюб можна розглядати на чотирьох незалежних рівнях взаємодії один з інших. Перший рівень – психофізіологічний, який базується на взаємодії індивідуальних особливостей, потреб індивідів і, поза межами

безпосереднього сексу, проявляється у формі еротичної гри. Другий рівень – це психологічний, який стосується взаємодії персонажів і моделей поведінки. Третій рівень – психосоціальний, який включає взаємодію шлюбних партнерів у виконанні сімейних функцій. Нарешті, четвертий рівень – це соціокультурний, заснований на спільній духовній спадщині та подібних соціальних установах.

Слід зазначити, що на кожному рівні взаємодії можуть виникати конфлікти та труднощі, а також можливості для зміцнення стосунків. Розуміння цих рівнів може допомогти чоловікові та дружині зрозуміти свої стосунки та знайти способи розвивати одне одного та підтримувати сімейну гармонію.

Основні фактори, що визначають задоволеність шлюбом і поступовий розвиток відносин, часто пов'язані з оцінкою чоловіком і дружиною особистих цінностей і сенсу сімейного життя, а також уявленнями про партнера, який є доброзичливий, вимогливий, владний, близький і турботливий, образ близького батька протилежної статі, а також істотну роль відіграють сексуальна та інтимна сфери та особистий досвід позитивних і негативних стосунків.

Таким чином, сім'я виконує багато функцій, які взаємодіють одна з одною і сприяють забезпеченню стабільного сімейного життя. Крім того, кожна сім'я має свої особливості, і до неї потрібно підходити індивідуально, враховуючи її потреби та особливості. На сьогоднішній день ці функції сім'ї є актуальними та важливими, а також досі залишаються предметом наукових досліджень.

Сім'я - складна соціальна система, яка повинна виконувати свої функції на різних рівнях - як індивідуальному, так і соціальному. Для того, щоб сім'я функціонувала в гармонії, дуже важливі її складові елементи, такі як

кількісний і персональний склад, сімейні правила, ролі, підсистеми, межі, історія тощо. Теоретичний аналіз сім'ї дає можливість структурувати і правильно зрозуміти функції і психосоціальні особливості сімейних відносин. Отже, для нормального функціонування сім'ї необхідно розуміти та враховувати її структуру та функціонування на різних рівнях.

На даний момент доцільним є дослідження сімейних проблем в одному з її проявів, особливо вивчення стосунків між чоловіком і жінкою до шлюбу, як архетипу наступного покоління. У сучасний період гостро постає питання шлюбу та сім'ї, адже все більше молодих чоловіків та дівчат не намагаються оформити свої стосунки на законодавчому рівні та все більше так званого цивільного шлюбу.

Процес формування стосунків у сім'ї та поза нею, зближення поглядів, ціннісних орієнтацій, уявлень і звичок молодого подружжя та інших членів сім'ї на ранніх етапах шлюбу проходить досить інтенсивно та напружено. Непрямим відображенням складності цього процесу є кількість розлучень, що відбулися за цей період, та їх причини. Значна частина молодих сімей розпадається, як тільки починає жити разом. Основною причиною є недостатня підготовленість до подружнього життя, небезпечні умови проживання, відсутність житлової площі після шлюбу, втручання родичів у стосунки молодої пари [17, с. 501].

Дослідження сім'ї як соціально-правової одиниці з урахуванням психологічних особливостей партнерів є досить складним і суперечливим питанням, яке досі вирішується вченими. Проаналізувавши наукові надбання різних галузей науки, можна стверджувати, що сім'я є надзвичайно складною організованою структурою з багатогранними відносинами – відносинами між чоловіком і дружиною, між батьками і дітьми, між батьками і подружжям, між молодим і старшим поколіннями.

У кожній із вищезазначених площин можуть виникати конфлікти чи кризи. Проте без них утворення сім'ї неможливе, але в одних випадках вони є основною причиною її зростання і зміцнення, а в інших стають основною причиною неблагополучного сімейного життя і розпаду сім'ї.

Щодо сутності поняття партнерських відносин, партнерство – це добровільна угода про співпрацю між двома чи більше сторонами, у якій усі учасники погоджуються працювати разом для досягнення спільної мети або виконання конкретного завдання та розподіляти ризики, відповідальність, ресурси, права та вигоди [18].

У партнерських угодах обидва партнери спочатку рівноправні, але вони погоджуються, які стосунки вирішують самі, наприклад, вони можуть домовитися про переваги одного з партнерів у певній ситуації. Партнерські відносини не припускають обов'язкової рівності, в таких відносинах хтось може бути «старшим партнером», а хтось «підлеглим». Старший партнер зазвичай інвестує більше і тому має більше прав, молодший партнер має менше прав, але також і менше зобов'язань.

Партнерство припиняється, коли співпраця стає не вигідною; коли одна зі сторін, в принципі, припиняє інвестувати у відносини чи спільне підприємство, або труднощі у співпраці починають переважувати вигоди. Партнерство у відносинах закінчується, коли одна сторона починає зраджувати іншій.

На думку Д. Щербанської партнерські стосунки в парі відбуваються на основі рівного спілкування між чоловіком та жінкою. Завдяки чому усі конфлікти та питання, що виникають між партнерами, можуть вирішуватися без напруженості та досить швидко [32].

У партнерстві має бути повага до партнера, визнання цінностей і поглядів партнера, турбота про партнера, спільні цілі, діалог між партнерами,

розуміння (повага) прав партнера, себе і свого партнера права, розподіл відповідальності - прийняття відповідальності за свої дії та дії партнера та передача відповідальності партнеру за нього та його дії.

Партнерські стосунки - це тип відносин, який передбачає повну рівність між чоловіком і дружиною. Найбільш традиційними варіантами сім'ї є патріархат і матріархат. Якщо в першому випадку головну роль грав чоловік, то в другому – жінка. А партнерство створене для спільного прийняття рішень і організації спільного життя [19].

Якщо узагальнити визначення партнерства, то це модель взаємодії між людьми, заснована на взаємоповазі, вмінні слухати один одного та знаходити компроміси. У контексті домашнього господарства виникають партнерства як такі, де розподіл обов'язків базується на згоді, а не на гендерних стереотипах.

На партнерські відносини також впливає процес сепарації та персоналізації. Створення близьких стосунків між чоловіком і дружиною ускладнюється, якщо подружні пари не відлучаються від батьківських сімей. Як відзначають вчені, психологічне відокремлення від батьківської сім'ї є одним із важливих завдань розвитку особистості. В результаті сепарації індивід стає повністю самостійним.

Інститут зареєстрованого партнерства є одним із правових інститутів, що займаються загальним сімейним правом у країнах-членах ЄС. Він був запроваджений і закріплений на законодавчому рівні в кількох європейських країнах наприкінці минулого століття у відповідь на поширеність у суспільстві сімейних стосунків між чоловіком і жінкою без офіційного шлюбу, у тому числі між людьми однієї статі, які можуть принципово не вступати в шлюб і не узаконювати свої стосунки іншим способом [20, с. 481].

Зміни в регулюванні сімейних відносин, які відбуваються на сучасному етапі розвитку, наголошують на зміцненні загального принципу поваги до

особистості, її потреб і бажань, а також поваги до інших прав особистості, сім'ї чи навіть суспільства. Таким чином, можна говорити про загальноєвропейську тенденцію переходу від «сім'ї» до «індивіда». Сьогодні в більшості випадків партнерства виступають як добровільний союз чоловіка і жінки, заснований на взаємній схильності і особистій згоді на створення та утримання сім'ї.

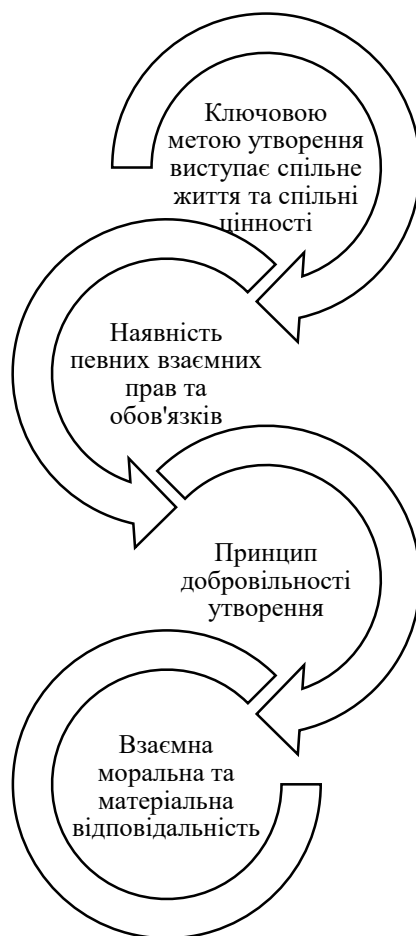
Щодо питання мотивації до створення партнерських сімейних стосунків, у кожного з нас своє уявлення про сім'ю. Для одних – це відповідальність, тепло та розуміння, а для інших – покарання. Цікаво, що якщо опитувати кожного члена сім'ї, то всі відповіді можуть бути різними.

Розрізняють традиційні подружні ролі, товариські ролі та партнерські ролі, постійність яких залежить від особливостей стосунків між чоловіком і дружиною. Традиційні ролі включають в себе дружину, яка народжує і виховує дітей, створює затишок у сім'ї та доглядає за домом, приймає власну залежність та терпить обмеження у сфері діяльності. Чоловік повинен приймати важливі рішення, підтримувати владу і контроль сім'ї, забезпечувати економіку і захищати сім'ю, глибоко вдячний своїй дружині за пристосування до залежності.

Психологічне середовище сім'ї впливає на міжособистісні стосунки членів, світогляд, самооцінку, здатність до саморегуляції як особистості, а також на життєздатність сімейної групи в цілому. Сім'ї зі сприятливою психологічною обстановкою характеризуються згуртованістю, доброзичливістю, і в той же час чоловік і дружина пред'являють високі вимоги один до одного, відповідальність, почуття захищеності та емоційного задоволення. Важливим показником сприятливого сімейного середовища є прагнення спільно вирішувати сімейні проблеми, проводити вільний час, наявність широких соціальних контактів.

Водночас існують гендерні відмінності в сімейних цінностях. Внаслідок цього жінки більше зосереджуються на дітонародженні та вихованні дітей, духовному спілкуванні членів сім'ї, задоволенні їхніх потреб у любові, особистому щасті та взаєморозумінні разом. Порівняно з жінками, у сімейному житті чоловіків більше приваблює можливість задовольнити свої сексуальні потреби, жити здоровим життям і знати, як організувати своє життя.

Таким чином, результати проведеного дослідження засвідчили, що поняття сім'ї та партнерських стосунків мають як спільні, так і відмінні риси. Спільні риси між поняттями сім'ї та партнерських відносин підкреслюють, що саме об'єднує зазначені категорії (рис. 1.5).

Рис. 1.5 Спільні риси понять сім'ї та партнерських відносин

Джерело: розроблено і складено автором.

Таким чином, представлені на рисунку 1.5 спільні риси понять сім'ї та партнерських відносин свідчать про те, що існує чисельна кількість ознак, за якими зазначені категорії демонструють подібність. Проте поняття сім'ї та партнерських відносин не є тотожними, що доводить наявність низки відмінних рис (рис. 1.6).

Юридична формальна визначеність відносин	• у сім'ї відносини обов'язково формально визначені (шлюб або факт народження) • у партнерських відносинах формальна визначеність відносин не обов'язкова
Підстава створення	• У сім'ї - шлюб, кровне споріднення тощо • У партнерських відносинах - взаємне волевиявлення осіб
Ключова категорія	• У сім'ї - об'єднання, спільне життя та побут осіб • У партнерських відносинах - взаємоповага та довіра
Обов'язковість спільного проживання та побуту	• Для сім'ї - існує • Для партнерських відносин - не передбачена

Рис. 1.6 Відмінні риси понять сім'ї та партнерських відносин

Джерело: розроблено і складено автором.

Таким чином, представлені на рисунку 1.6 відмінні риси понять сім'ї та партнерських відносин свідчать про те, що існує чисельна кількість ознак, за якими зазначені категорії демонструють відмінності.

Підсумовуючи усе вищезазначене, у рамках дослідження було визначено сутність понять сім'ї та партнерських відносин, наведено основні дефініції зазначених понять, які є основоположними у рамках проведеного наукового дослідження. Визначення категоріального апарату є одним з ключових питань дослідження, оскільки його узгодженість підвищує якість наукового дослідження.

Висновки до розділу 1

Сім'я є одним із найважливіших соціальних інститутів у суспільстві, головним чином створюючи культуру та вплив на розвиток особистості. Сім'я забезпечує нормальну життєдіяльність суспільства, забезпечуючи розумний баланс між індивідуальними потребами та потребами суспільства в цілому. Сім'я відіграє велику роль у вихованні дитини. Соціальна цінність сім'ї полягає в тому, що вона є важливою ланкою в базовій соціалізації особистості. Оскільки саме сім'я закладає основу соціального становлення особистості як члена суспільства через певні правила, моделі поведінки, через соціальні цінності та норми. Партнерські стосунки - це тип відносин, який передбачає повну рівність між чоловіком і дружиною.

Сімейні та партнерські відносини мають низку спільних та відмінних рис. Добровільність, відповідальність, мета, спільні права та обов'язки партнерів у стосунках визначають подібність сімейних та партнерських стосунків. Відмінності сімейних та партнерських стосунків визначено за такими критеріями, як формальна визначеність, підстава створення, ключова категорія та критерій обов'язковості спільного проживання.

РОЗДІЛ 2

СТЕРЕОТИПИ У СІМЕЙНИХ ВІДНОСИНАХ ТА ВПЛИВ УСТАНОВОК ЖІНКИ НА ВИБІР ТИПУ ВІДНОСИН

2.1 Поняття стереотипів у сімейних відносинах

Проблематика стереотипів у сімейному житті є актуальною на сьогоднішній день, адже сучасне суспільство стикається з багатьма проблемами в сфері сімейних стосунків та індивідуального самовизначення жінки. Сучасним жінкам часто важко підтримувати сімейні відносини, особливо після появи дітей. Почуття втоми від догляду за дітьми та домашніх справ може призвести до зниження самооцінки. Стереотипи щодо ролі жінки в сім'ї можуть обмежити її можливості для реалізації та визнання в суспільстві. Жінки можуть відчувати недостатню підтримку та розуміння своїх ролей дружин, матерів і домогосподарок, що може призвести до низької самооцінки.

Визначення поняття стереотип було введено в соціальні науки вченим У. Ліппманом, який вважає, що найбільш складними і поширеними механізмами впливу є ті, що створюють і підтримують репертуар стереотипів. Стереотипи розповідають про світ ще до того, як ми його побачимо. Ми формуємо уявлення про більшість речей, перш ніж побачити їх на власні очі. І якщо освіта, яку ми маємо, не допомагає нам чітко зрозуміти наявність цих упереджень, то саме вони контролюють когнітивний процес [21, с. 49]. Погоджуємося з думкою науковця і вважаємо, що стереотипи – це уявлення, спосіб погляду на ролі у суспільстві.

Відомо, що прислів'я та приказки містять судження про всі сфери людського життя, у тому числі про вкорінені забобони щодо чоловіків і жінок. Наприклад, стереотипи включають нормативні уявлення про типові фізичні, психічні та поведінкові особливості чоловіків і жінок виражені у таких народних піснях і прислів'ях: «Жінки довге волосся мають, а розум короткий»; «Дім держиться не на землі, а на жінці»; «Чоловік – як ведмідь із хащі: чим могутніший, тим кращий»; «Син родиться на поміч, а дочка на клопіт»; «Горобець – молодець, а ластівка краща» [22, с. 59]. Наведені приклади свідчать про те, що народна творчість висловлює як позитивні, так і негативні думки про роль чоловіка і жінки, про їхні взаємовідносини, з одного боку, закріплюючи історичний досвід поколінь, з іншого, дещо спотворюючи соціальну дійсність.

Формування стереотипів відбувається на різних рівнях і залежить від таких факторів, як соціально-економічні умови певної спільноти, психофізіологічні особливості людей (соціальна стать, гендерна приналежність тощо, які в основному базуються на біологічних критеріях), ціннісна орієнтація та ступінь культурної приналежності, рівень розвитку суспільства. Основним засобом вираження стереотипів стає мова, бо називаючи те чи інше явище за гендерною ознакою, мова також виділяє деякі характерні риси, якими «повинен» насамперед володіти представник цього гендеру [23, с. 143].

Класичні сімейні стосунки можна розглядати як стосунки з чітким розподілом чоловічих і жіночих обов'язків, у яких на жінку покладено значну кількість обов'язків (обслуговування членів сім'ї, прибирання, приготування їжі, прання тощо). У свою чергу, чоловіча роль включає абсолютну матеріальну підтримку сім'ї. Також варто відзначити наявність такого типу сімейної структури, як егалітарна сім'я, в якій переважає партнерська модель,

що характеризується ситуативним характером розподілу обов'язків, коли оцінюються знання та вміння кожного з партнерів.

Соціальні очікування часто розглядають через призму філософських, соціологічних, нейрофізіологічних, психологічних, психосоціальних орієнтацій, а також особливостей конструювання фактів. Соціальні очікування поділяються на кілька категорій, таких як очікування від себе (самоочікування), очікування значущих інших (очікування членів родини та найближчого оточення) [24].

Соціальні очікування та стереотипи можуть істотно вплинути на вибір партнера, оскільки вони формують наші уявлення про ідеального партнера залежно від статі. Такі стереотипи можуть закладатися у свідомості людей з дитинства через соціалізацію в сім'ї, взаємодію у школі та аналіз ЗМІ. Такі стереотипи можуть змусити людей шукати партнерів, які відповідають цим уявленням, незалежно від того, задовольняють вони їхні справжні потреби та бажання. Стереотипи починають формуватися з дитинства в процесі соціалізації особистості, тобто основним процесом у розвитку стереотипних уявлень є засвоєння правил і норм, які діють у певному суспільстві щодо поведінки та обов'язків кожного представника чоловічої і жіночої статі.

Традиційний розподіл ролей - це передача ключових обов'язків з управління господарством, а іноді й забезпечення повної фінансової підтримки, жінкам, при цьому вона має виконувати деякі соціальні ролі (дружина, матір, домогосподарка тощо). У результаті суспільство стикається з так званим «синдромом хронічної втоми» у жінок, які виконують значну кількість обов'язків, що не відповідають їхнім психологічним і фізичним можливостям.

Стереотипне мислення працює як соціальні норми. У цьому контексті розрізняють поняття нормативного тиску та інформаційного тиску, де перше

включає дії особистості щодо відповідності гендерним ролям з метою отримання згоди індивіда, суспільства. Тоді як другий вид тиску розуміється як абсолютно правильне сприйняття людиною гендерних норм [25].

Сучасна сімейна система зазнає глобальних змін через гендерну класифікацію та параметри, пов'язані з діяльністю чоловіків і жінок. Відмінною рисою цих змін є невизначеність норм, які регулюють сімейні стосунки, розподіл ролей, що може порушити психологічний мікроклімат подружжя.

Значні прояви стереотипів спостерігаються при формуванні сімейних стосунків, у яких домінантою є чоловік. Відповідно до цих стандартів, чоловік характеризується такими якостями, як активність, наполегливість, сила, воля, впевненість тощо, які можуть проявлятися в агресивній та керівній поведінці. Тоді як жінка уособлює поняття скромності, чуйності, емпатії, конформності та залежності. Тобто на цій підставі можна говорити про те, що стереотипи формують досить жорстку та непартнерську схему сімейних стосунків [26].

Стереотип відображає особливості більшості чоловіків і жінок, незалежно від індивідуальних особливостей. Такі правила, які застосовуються в суспільстві, дуже впливають на міжособистісне спілкування дівчат і хлопців. Іншими словами, закономірності визначають поведінку людей у дошлюбних стосунках, при створенні сімей.

Під гендерними стереотипами слід розуміти панівні в суспільстві уявлення про особливості поведінки людей різної статі. Ці стереотипи функціонують для підтримки та відтворення гендерних ролей, а також сприяють формуванню гендерної нерівності. Їхнє існування в сучасному суспільстві забезпечується когнітивними викривленнями, які дозволяють людям вибірково сприймати й інтерпретувати інформацію із зовнішнього світу.

Гендерні стереотипи можуть істотно вплинути на вибір партнера, з огляду на їхню роль у формуванні наших уявлень про ідеального партнера залежно від статі. У результаті вибір партнера може бути обмежений стереотипами, які можуть вплинути на стосунки між партнерами та створити конфлікт і незадоволення у стосунках [27, с. 243].

Сформовані з незапам'ятних часів загальноприйняті уявлення про становище і роль чоловіків і жінок у суспільстві переважно негативні. Гендерні стереотипи вказують на певні моделі поведінки осіб протилежної статі, їх відмінності в різних сферах суспільного життя. Гендерні стереотипи впливають на гендерну соціалізацію, що може бути підкріплено низкою прикладів

Батьки, спілкуючись зі своїми дітьми, можуть нав'язувати їм різні цінності відповідно до сформованих стереотипів. Діти ростуть і отримують зовнішнє підтвердження, що зміцнює їх стереотипну поведінку. Через вроджену статеву відмінність дівчата і хлопчики спочатку по-різному сприймають себе, що призводить до формування різного ставлення до себе, батьків та інших дорослих, яке заохочується проявом відповідної поведінки.

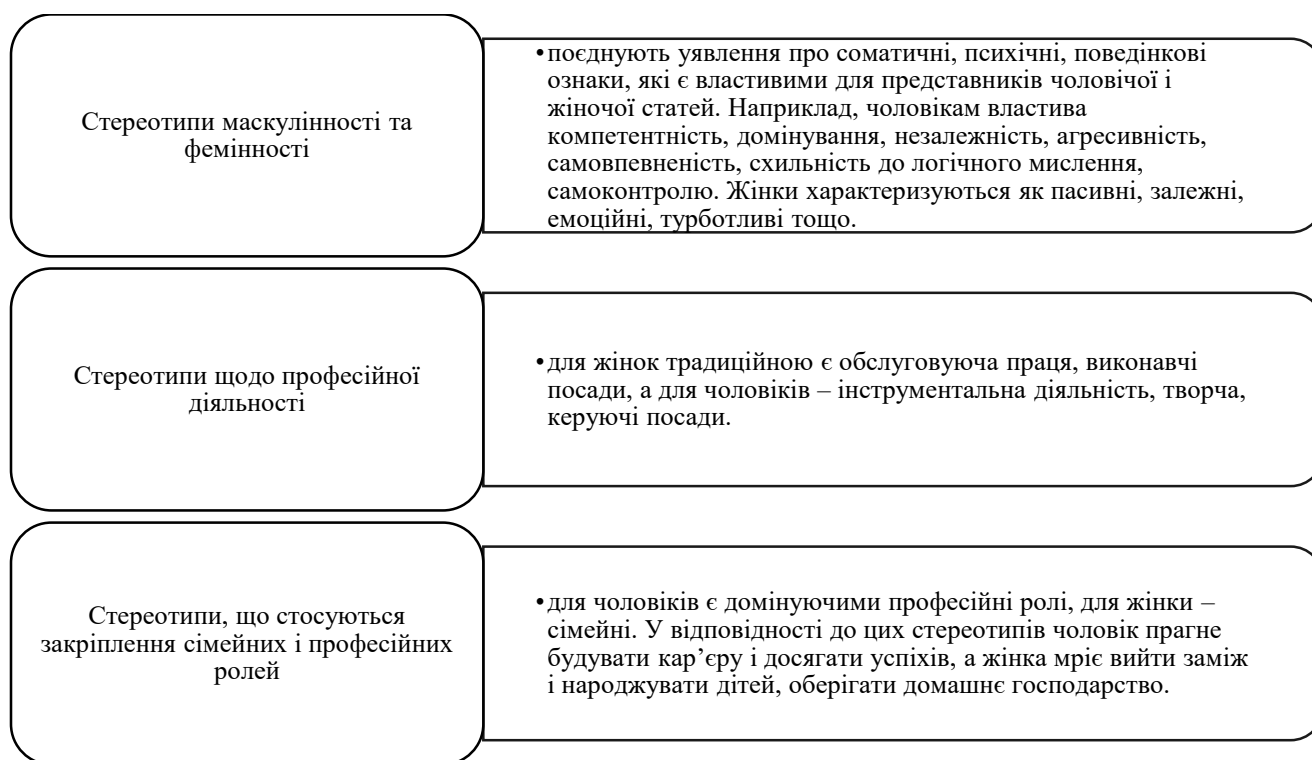
Батькам важливо зіставити «бажану стать дитини» з реальною статтю. Якщо стать відповідає бажанням, навіть якщо поведінка дитини не відповідає гендерним нормам, це буде вважатися «нормальним», але якщо стать не збігається, батьки намагатимуться нав'язати дитині ту форму поведінки, яку вони очікують бачити від дитини, формуючи його на основі існуючих соціальних стереотипів і особистого досвіду [28].

Так, наприклад, у сім'ї, де батько дуже хотів народження хлопчика, дівчинку можуть виховувати, формуючи модель чоловічої поведінки. Такі дівчата стають «пацанками», вони зневажають спідниці та підбори,

займаються силовими видами спорту тощо. Тому сім'я дійсно є осередком формування гендерних стереотипів та гендерної соціалізації дитини.

Отже, гендерні стереотипи формуються з дитинства, у процесі, відомому як соціалізація, тобт засвоєння уявлень про правильну поведінку, розподіл здібностей і обов'язків тощо, поширених у певному культурному просторі. Результатом соціалізації є засвоєння певної соціальної ролі. Гендерні стереотипи є основою для визначення особливостей сприйняття себе, оточуючих і всіх соціальних взаємодій. Гендерні стереотипи мають великий резонанс і суттєво впливають на обох сімейне життя, а також особисте задоволення жінок і чоловіків, може призвести до негативних явищ у суспільстві.

Стереотипи у сімейних відносинах можуть бути поділені на кілька груп (рис. 2.1).

Рис. 2.1 Групи стереотипів у сімейних відносинах

Джерело: розроблено і складено автором на основі [29].

Отже, на рисунку 2.1 представлені основні групи стереотипів у сімейних відносинах. Стереотипи щодо маскулінності та фемінності формують основи поведінки особистості з оточуючими та в суспільстві; стереотипи щодо професійної діяльності формують фундамент прояву особистості себе у робочому середовищі; стереотипи щодо ролей у професії та сім'ї визначають, яким має бути баланс між кар'єрою та сім'єю, з урахуванням гендерної ознаки особистості.

Варто додати, що сучасні сімейні відносини змінюються під впливом динамічних гендерних класифікацій і норм щодо прийнятих ролей і видів діяльності для представників обох статей. Особливістю цих змін є невизначеність норм, що регулюють шлюбно-сімейні відносини, рольові відносини в сім'ї, що може призвести до порушення психологічного клімату дружини, чоловіка та ускладнити процес формування системи гендерних ролей у сім'ї.

Стереотипи - це спрощені, стійкі, емоційно-забарвлені уявлення про почуття щодо поведінки та особистісних рис чоловіків або жінок. Вони також включають правила та заборони щодо того, що повинні відчувати, висловлювати та робити чоловіки та жінки. Гендерні стереотипи насправді можна розглядати як соціальні норми, що утілюють уявлення про те, що чоловіки та жінки мають певний набір якостей і моделей поведінки.

Гендерні стереотипи проявляються переважно як гендерно-рольові стереотипи, пов'язані з прийнятністю та різноманітністю ролей і діяльності чоловіків і жінок, а також стереотипи щодо гендерних особливостей, тобто психологічних і поведінкових особливостей. Гендерні стереотипи виникають на основі різних статусів і ролей, які мають і відтворюють чоловіки та жінки в суспільстві.

Стереотипи, пов'язані з гендерними ролями, закріплюються через систему культурних норм функціональною спеціалізацією чоловіків і жінок у суспільстві [30, с. 364]. Сім'я в сучасному розумінні може бути різною. Первинною формою сім'ї є чоловік і дружина, тобто нуклеарна форма. Основою є чоловік і дружина, пов'язані шлюбними стосунками, а також їхні діти, які від них залежать.

Під розподілом ролей слід розуміти виконання обов'язків у сім'ї, встановлених чоловіком і жінкою. Відповідно до цього поділу розрізняють кілька типів сімейних структур: патріархат, фемінізм, ситуативний та рівноправний. Серед них, на наш погляд, найбільш оптимальною формою сімейних відносин є нуклеарна форма або тип рівності, у тому числі партнерські відносини (рівний обсяг відповідальності, рівне право на самореалізацію). Основою таких стосунків є розподіл ролей у родині шляхом обговорення з урахуванням можливостей та побажань партнерів.

2.2 Особливості установок як чинників впливу на сімейні відносини

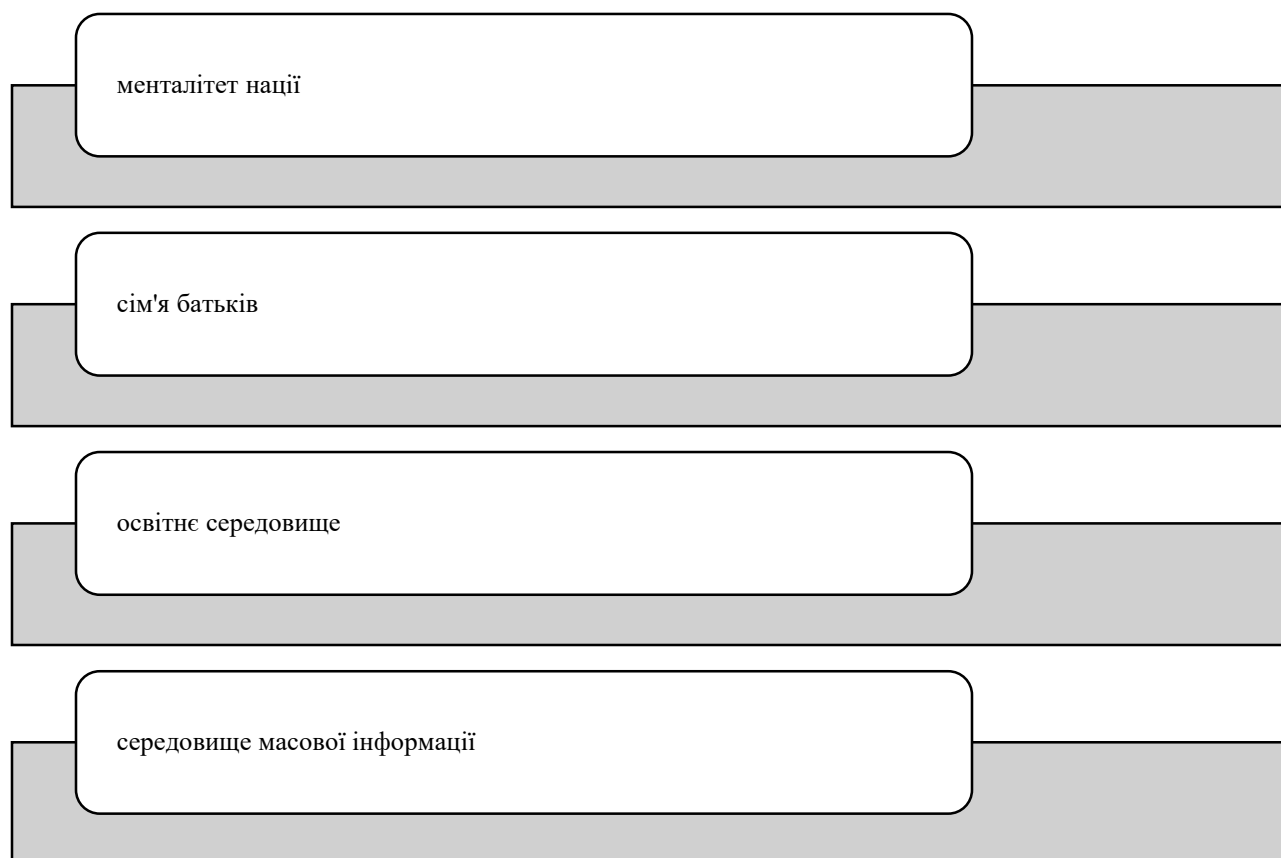
З точки зору психологічної науки, сімейні установки та цінності є важливими факторами, які допомагають сім'ї ефективно функціонувати та виконувати свої функції. Аналізуючи психосоціальні установки на сімейне життя та їх походження, можна пояснити проблеми, що виникають у сімейних стосунках, взаєморозуміння з протилежною статтю, розвиток сім'ї, сім'ї та особистості. Як неодмінний атрибут в житті особистості, ці установки відіграють важливу роль у формуванні ставлення особистості до сімейного

життя і є основою для вибору моделі сімейних стосунків сім'ї для побудови своєї майбутньої сім'ї.

У кожної особистості адаптація до подружнього життя відбувається відповідно до ціннісних орієнтацій, обраних цілей і можливостей їх досягнення в конкретних умовах. Швидкість і ефективність пристосування до подружнього життя залежить від особливостей впливу кожного з партнерів на нове соціальне середовище, участі в спільному житті, потреб і мотивацій, поведінки і розподілу ролей у шлюбі.

Установка – це психологічний стан готовності до певної поведінки, основою якого є минулий соціальний досвід. Сімейна установка особистості – це певне уявлення індивіда про шлюб і сімейне життя, яке визначає його готовність до створення сім'ї та поведінку в шлюбних відносинах і сім'ї [31, с. 11]. Сімейні установки, як індивідуальна зміна, визначаються внутрішніми факторами (це можуть бути реальні потреби, минулий досвід, особистісні характеристики в широкому розумінні індивіда), а також впливом зовнішніх обставин.

Установки у сімейних відносинах формуються під впливом низку важливих чинників (рис. 2.2).

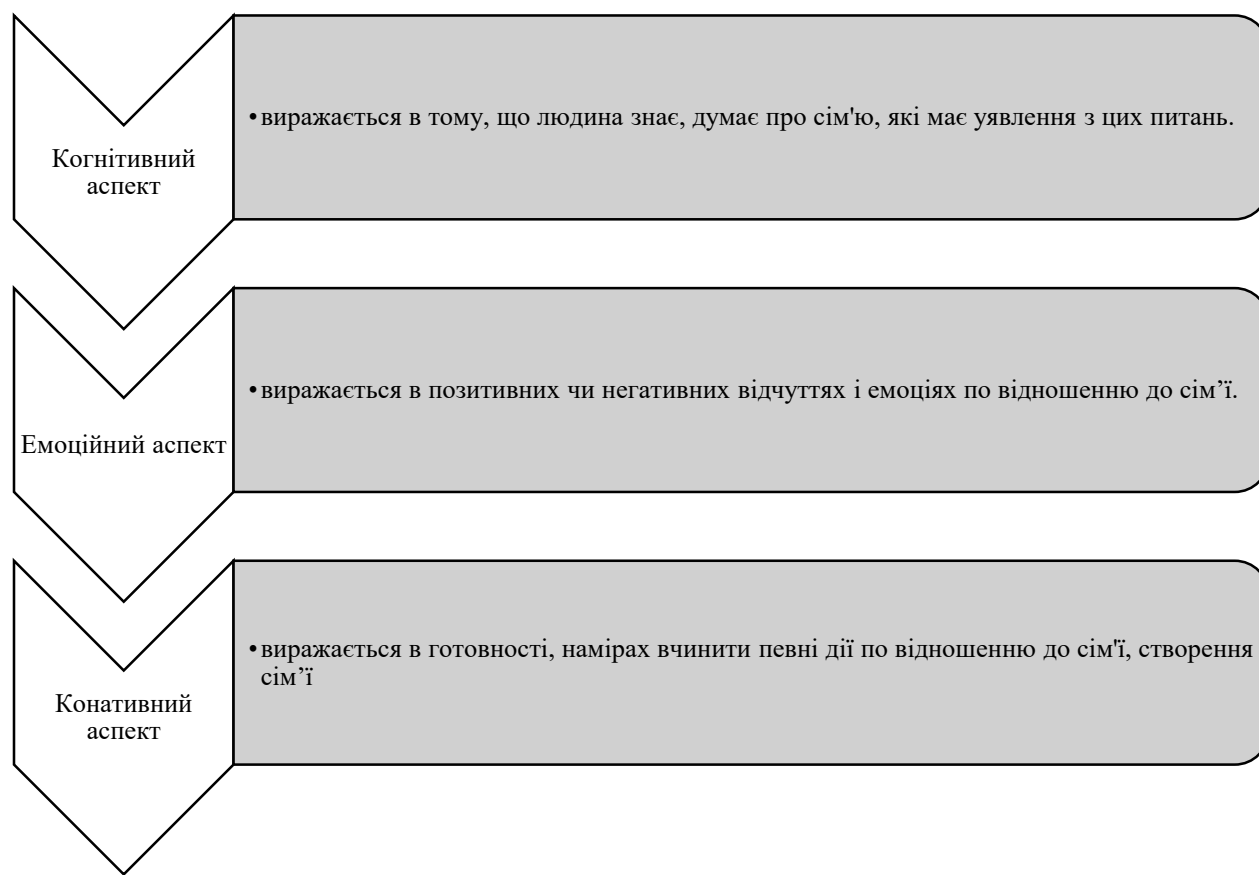

Рис. 2.2 Чинники формування установок у сімейних відносинах

Джерело: розроблено і складено автором на основі [31, с. 11].

Отже, перелік представлений на рисунку 2.2 чинників формування установок у сімейних відносинах не є вичерпним. Проте нами представлено найвагоміші чинники, які визначають сімейні установки особистості. Формування ставлення до сім'ї починається з дитинства і активно проходить у молодих людей, у тому числі під впливом їх сімейних обставин, спільних культурних цінностей і норм, економічних і політичних укладів у місті та країні в цілому. У молоді не завжди формується сприятливе ставлення до соціального розвитку в сімейній сфері, що призводить до розлучень, спільного проживання та зниження народжуваності.

Установки у сімейних відносинах можуть розглядатися у різних аспектах (рис. 2.3).

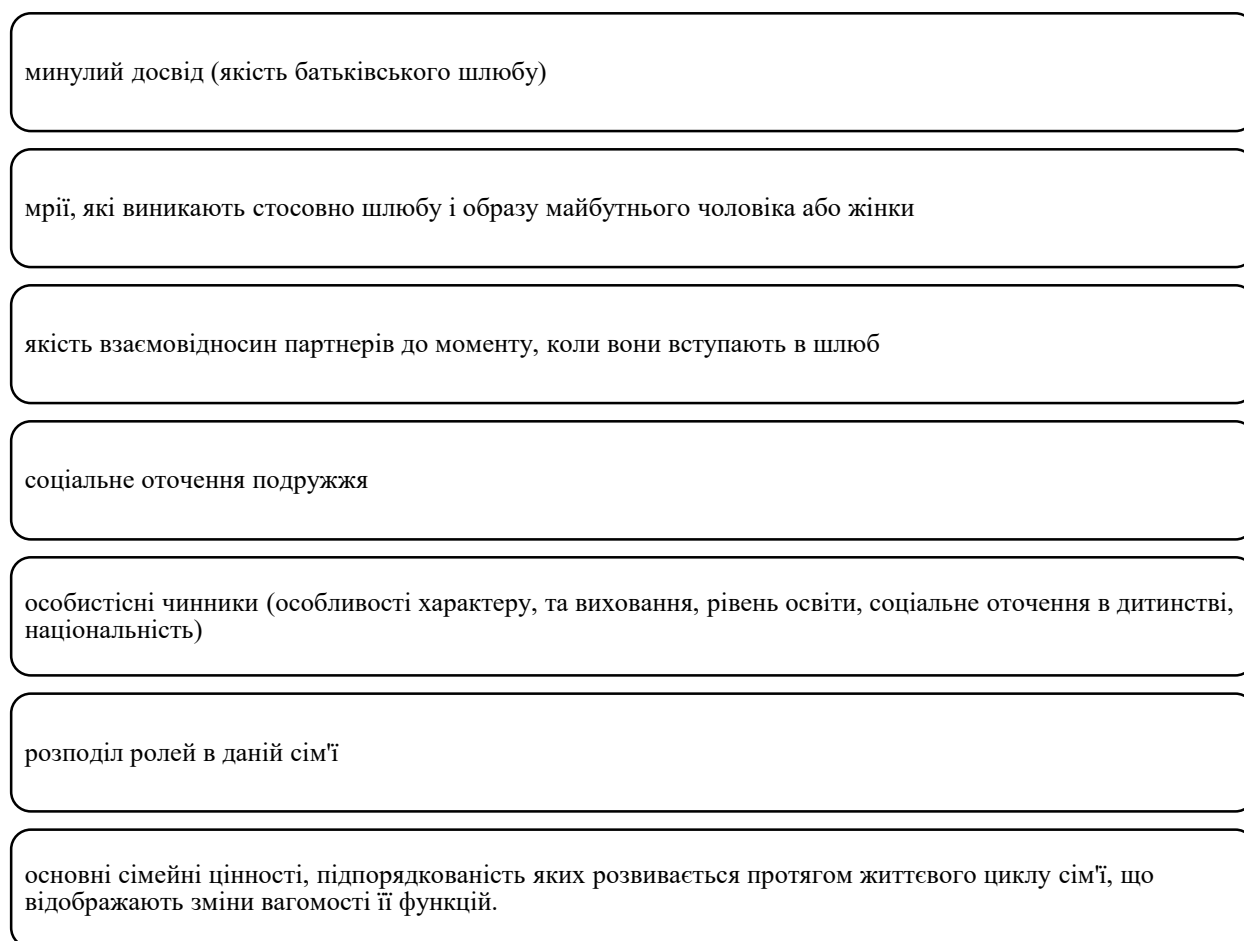

Рис. 2.3 Аспекти установок у сімейних відносинах

Джерело: розроблено і складено автором на основі [31, с. 12].

Отже, на рисунку 2.3 представлено ключові аспекти установок у сімейних відносинах: когнітивний, конативний, емоційний. Тож установки у сімейних відносинах можуть бути розглянуті з різних аспектів. Установки у сімейних відносинах відображаються та проявляються думками, уявленнями, почуттями, намірами та діями особистості по відношенню до сім'ї.

Варто також зазначити, що велика кількість факторів впливу, які обумовлюють формування рольової поведінки особистості у сімейних відносинах (рис. 2.4).

Рис. 2.4 Фактори впливу на рольову поведінку в сімейних відносинах

Джерело: розроблено і складено автором на основі [31, с. 12].

Отже, визначені та представлені на рисунку 2.4 фактори впливу на рольову поведінку в сімейних відносинах свідчать про те, що на установки у сімейних відносинах, а також рольову поведінку учасників сімейних відносин відповідно до таких установок, впливають як соціально-економічні характеристики, такі як місце проживання, рівень освіти, професійна посада, детермінанти соціальної безпеки, так і матеріальні характеристики, особливості способу життя та поведінки, характеристики структури потреб

тощо. У своїй сукупності представлені на рисунку 2.4 фактори створюють фундамент розвитку сімейних стосунків.

Специфічна роль поведінкового компонента в структурі установки допомагає відрізнити установку від соціальних уявлень і стереотипів. Ця відмінність полягає в тому, що соціальні установки регулюють поведінку індивідів. Ця ситуація актуальна для особливого інтересу до вивчення установок як психологічних конструктів, що визначають соціальну поведінку.

Соціальні установки відображають особливості соціально прийнятної нормативної поведінки, що характерні для соціальної групи. Гендерні установки відображають панівні норми гендерно-специфічної поведінки, тобто поведінки, характерної для чоловіків і жінок як представників соціальних груп.

Гендерні установки формують поведінку, яка відповідає загальноприйнятим уявленням про маскулінність і фемінінність, дозволяють соціально адаптуватися, уникати осуду та отримувати схвалення. Гендерні установки допомагають людині зберегти та утвердити свою ідентичність, даючи їй можливість самовираження як суб'єктів певної статі та носіїв знань та уявлень про гендер. У цьому спостерігаємо подібність між установками та стереотипами, оскільки вони формують поведінку особистості та уявлення про гендер та рольову поведінку у сімейних відносинах.

Установки визначають стабільну та послідовну поведінку в разі зміни ситуації та можуть призводити до інерції дій і перешкоджати адаптації до нових ситуацій, приводячи до зміни програми поведінки. У процесі людського спілкування, у соціальній взаємодії відбувається зміна установок, тому що в спілкуванні завжди присутній елемент свідомого чи неусвідомленого бажання змусити інших змінити своє ставлення. Оскільки установки тісно пов'язані одна з одною, утворюючи систему, їх неможливо змінити швидко.

Соціальний тиск відводить нас дуже далеко від поведінки, продиктованої нашими власними установками, змушуючи нас, з одного боку, пристосовуватися до думок оточення, висловлювати свою точку зору, з іншого боку, соціальний тиск може суттєво моделювати нашу поведінку. Крім того, наші думки та установки можуть бути деформовані з внутрішніх причин, через неуважність або інші чинники. Таким чином, установка у сімейних відносинах є станом індивіда, що вироблений на основі досвіду. Установки формуються протягом життя під впливом культурно-освітнього середовища, на основі власного досвіду, а також за результатами пізнання особистістю світу.

Висновки до розділу 2

У кожної особистості адаптація до подружнього життя відбувається відповідно до ціннісних орієнтацій, обраних цілей і можливостей їх досягнення в конкретних умовах. Швидкість і ефективність пристосування до подружнього життя залежить від особливостей впливу кожного з партнерів на нове соціальне середовище, участі в спільному житті, потреб і мотивацій, поведінки і розподілу ролей у шлюбі.

Стереотипи - це спрощені, стійкі, емоційно-забарвлені уявлення про почуття щодо поведінки та особистісних рис чоловіків або жінок. Вони також включають правила та заборони щодо того, що повинні відчувати, висловлювати та робити чоловіки та жінки. Гендерні стереотипи насправді можна розглядати як соціальні норми, що утілюють уявлення про те, що чоловіки та жінки мають певний набір якостей і моделей поведінки.

Стереотип відображає особливості більшості чоловіків і жінок, незалежно від індивідуальних особливостей. Такі правила, які застосовуються в суспільстві, дуже впливають на міжособистісне спілкування дівчат і хлопців. Іншими словами, закономірності визначають поведінку людей у дошлюбних стосунках, при створенні сімей.

Установка – це психологічний стан готовності до певної поведінки, основою якого є минулий соціальний досвід. На установки у сімейних відносинах опосередковано впливають соціально-економічні характеристики, такі як місце проживання, рівень освіти, професійна посада, детермінанти соціальної безпеки, матеріальні характеристики, особливості способу життя та поведінки, характеристики структури потреб тощо.

Установки у сімейних відносинах відображаються та проявляються думками, уявленнями, почуттями, намірами та діями особистості по відношенню до сім'ї. Установки у сімейних відносинах формуються протягом життя під впливом культурно-освітнього середовища, на основі власного досвіду, а також прочитаного чи почутого людиною. Ставлення до різних подій суспільного життя може бути як позитивним, так і негативним, тому носить упереджений характер.

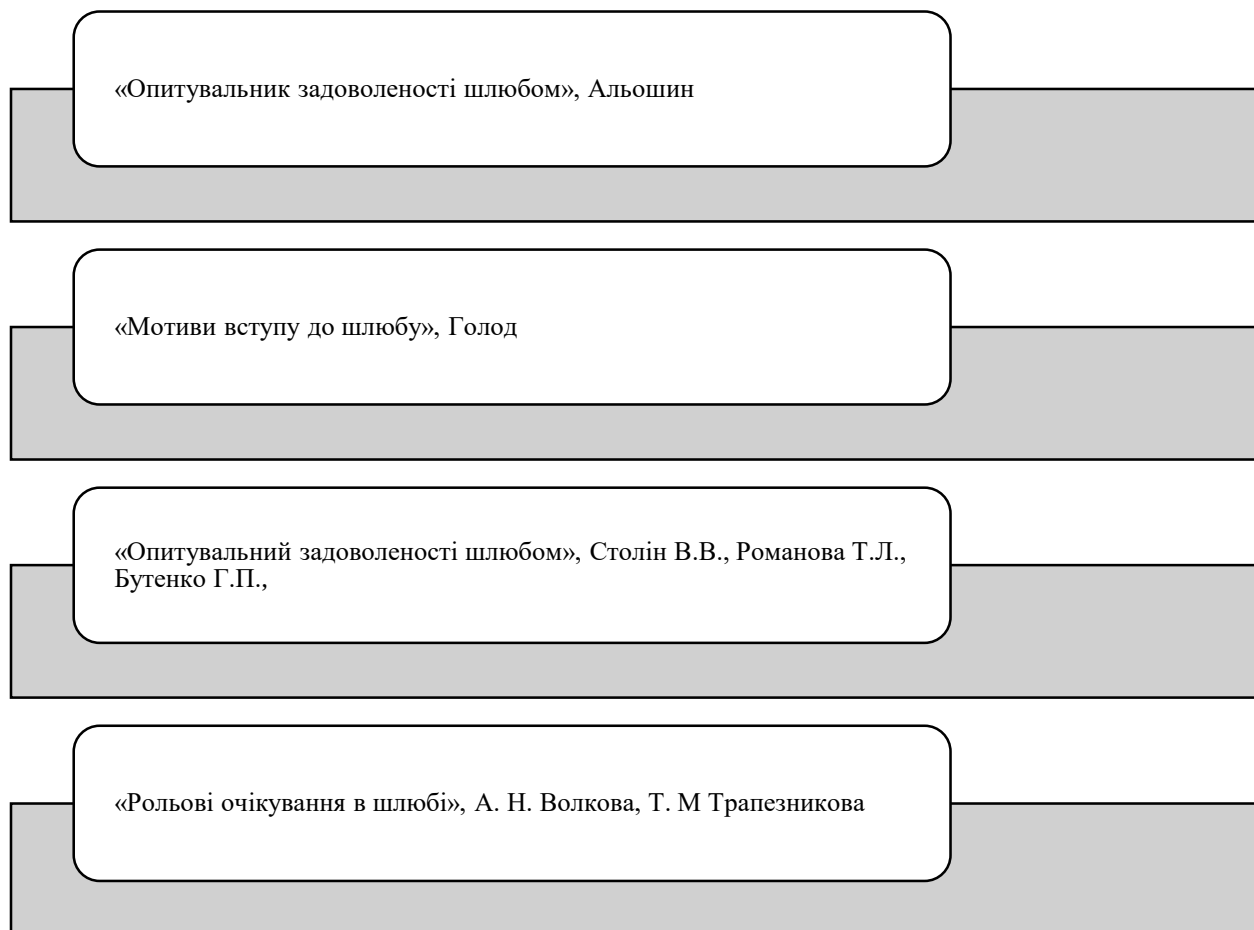
РОЗДІЛ 3

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

3.1. Обґрунтування вибору діагностичних методик та організація емпіричного дослідження

Організацію емпіричного дослідження доцільно розпочати з обґрунтування вибору діагностичних методик, використання яких дасть змогу досягнути мети дослідження. Проблематика сім'ї та шлюбу завжди посідала вагоме місце у дослідженнях зарубіжних та вітчизняних науковців. При цьому для дослідження сімейних відносин в українських сім'ях більш доцільно використовувати локальні діагностичні методики, оскільки вони враховують менталітет, культурні та інші особливості респондентів. Саме тому задля вибору діагностичних методик було здійснено аналіз вітчизняної наукової літератури з проблематики емпіричного дослідження.

Розроблено достатньо велику кількість опитувальників, що розкривають мотивацію вступу до шлюбу, очікування від нього, інші аспекти сімейних відносин. Широкий перелік існуючих діагностичних методик доводить актуальність та важливість проблематики сімейних відносин для сучасної психологічної науки. Тому варто здійснити огляд існуючих методик та проаналізувати можливість та доцільність їх використання в авторському емпіричному дослідженні.

Рис. 3.1 Діагностичні методики для дослідження сімейних відносин

Джерело: розроблено і створено автором.

Проаналізувавши існуючі актуальні та готові до використання методики (рис. 3.1), доходимо висновку про те, що жодна з методик не висвітлює та не розкриває поняття «партнерство». Так як «партнерські стосунки» є достатньо новим терміном для вітчизняної психологічної науки, існуючі методики не дають змогу всебічно та комплексно проаналізувати стан партнерських стосунків у сім'ї, а висвітлюють лише проблематику сімейних відносин. Вище зазначені причини стали поштовхом до розробки авторських анкет проведення емпіричного дослідження.

Таким чином, за результатами емпіричного дослідження розроблено авторську анкету опитування та авторську анкету незавершених речень, що дадуть змогу проаналізувати, що в уявленнях жінок означають партнерські відносини.

Авторська анкета незавершених речень «Партнерські стосунки у сім'ї» включає в себе 15 питань. Перші 4 запитання є уточнюючими загальними (вік, місце проживання, досвід довготривалих стосунків), вони дають змогу охарактеризувати профіль респондента. Наступні 11 питань є незавершеними реченнями, що присвячені розкриттю поняття «партнерські стосунки» та дають змогу проаналізувати очікування респондентів щодо зазначеного поняття (хто в партнерських відносинах відповідає за побут, виховання дітей, організацію дозвілля, ініціацію сексуальної близькості тощо).

Авторська анкета «Партнерські стосунки» включає в себе 7 запитань. Перші запитання є загальними, наступні питання присвячені об'єкту нашого дослідження, а саме партнерським та сімейним стосункам. У зазначеній анкеті жінкам було запропоновано обрати визначення «партнерські стосунки» зі списку запропонованих визначень. Для підвищення якості експерименту та можливості порівняти, чи відрізняється традиційна сім'я від партнерської (на думку респондентів), у анкеті було наведено визначення «традиційна сім'я», після чого респондентам було запропоновано прокоментувати, чи таке визначення може бути також проявом партнерства, чи ні.

Підсумовуючи усе вищезазначене, у ході вибору діагностичних методик було обґрунтовано доцільність використання власної авторської анкети незавершених речень «Партнерські стосунки у сім'ї». Нами також розроблено авторську анкету «Партнерські стосунки». Зазначені анкети було використано в ході дослідження, вони є унікальними, тож відповідають потребам та вимогам емпіричного дослідження.

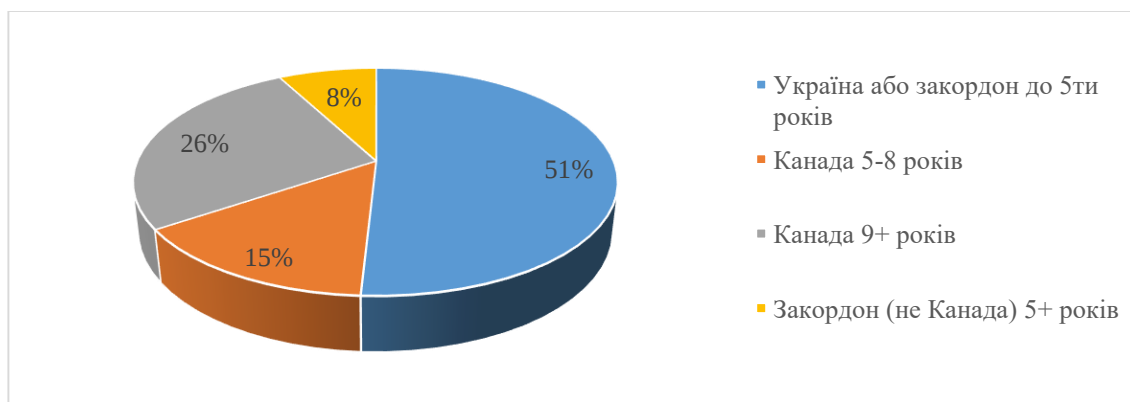
3.2. Загальна характеристика досліджуваної вибірки та хід дослідження

Щодо досліджуваної вибірки та ходу дослідження, Канада та Україна є достатньо відмінними у соціальних нормах, якщо Україна притримується класичної традиційної сімейної культури, то в Канаді уже давно існують одностатеві шлюби, жінки достатньо феміністичних поглядів, і пропозицію представника чоловічої статі оплатити вечерю сприймають як образу жіночої неповноцінності. В уявленні канадських жінок, на відміну від українських, вже давно не існує стереотипної асоціації «кухня-жінка». Тому важливо врахувати та порівняти, чи зміна культури вплинула на зміну розуміння поняття «партнерство в стосунках».

У ході проведення емпіричного дослідження було опитано 90 жінок, віком від 18 років до 48+ років. Часові бар'єри для визначення впливу культури на жінку було обрано до 5 років та після 9 років проживання в Канаді. Саме такий часовий проміжок, на нашу думку, є достатнім часом адаптації до нової країни (9 років) та формування відношення, прийняття та неприйняття нових культуральних норм.

Проаналізуємо більш детально досліджену вибірку. За результатами проведеного опитування визначено місце проживання респондентів, вік респондентів, наявність досвіду партнерських сімейних відносин, наявність досвіду довготривалих відносин. Усі вищезазначені питання дають змогу здійснити загальну характеристику дослідженої вибірки.

Проаналізуємо результати опитування респондентів за критерієм місця їх проживання (рис. 3.2).

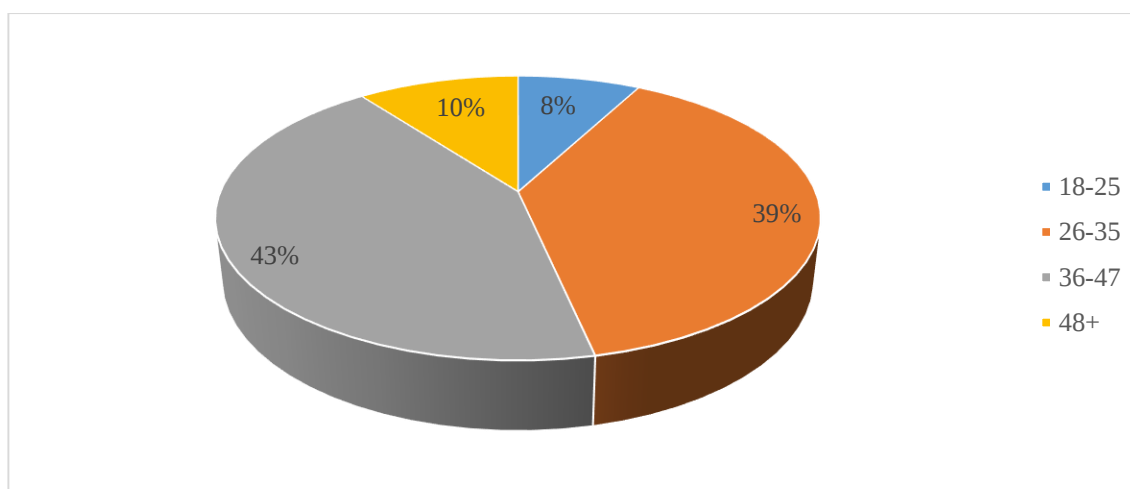

Рис. 3.2 Результати опитування місця проживання респондентів, %

Джерело: розроблено і створено автором.

Таким чином, рис. 3.2 відображає, що більшість опитаних (51%) респондентів проживають в Україні або проживають за кордоном менше п'яти років. 15% опитаних проживають в Канаді від 5 до 9 років та 26% проживають від 9 років. Таким чином, 77% опитаних проживають в Україні або за кордоном до 5 років або в Канаді від 9 років, тож сформована вибірка відповідає умовам експерименту.

Проаналізуємо також результати опитування респондентів за критерієм віку (рис. 3.3).

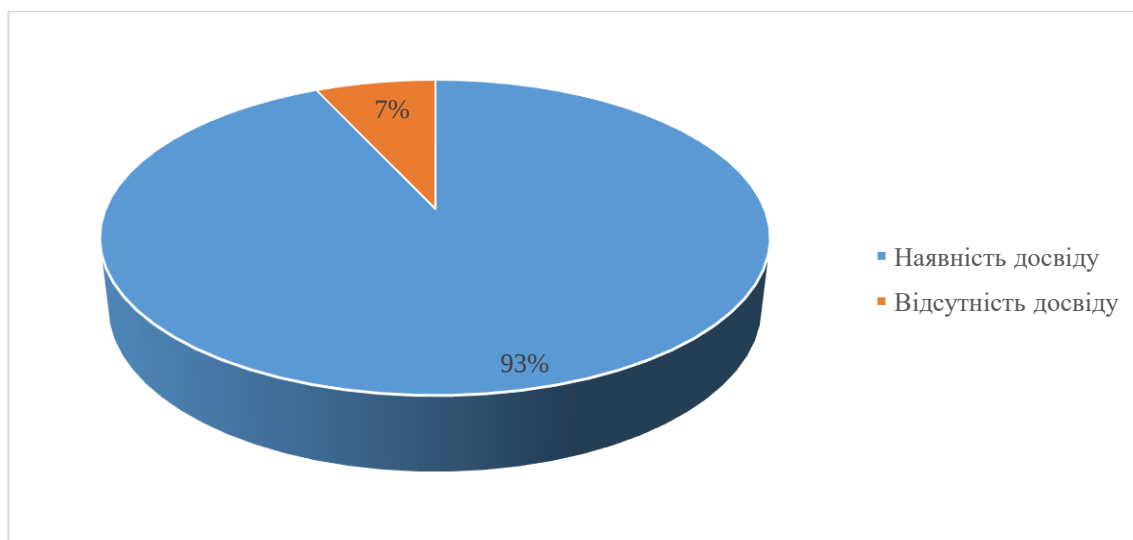

Рис. 3.3 Результати опитування віку респондентів, %

Джерело: розроблено і створено автором.

Таким чином, дані рисунку 3.3 свідчать про те, що більшість опитаних респондентів, а саме 43% та 39% є респондентами віком 36-47 та 26-35 років відповідно. Тож більшість опитаних віком від 26 до 47 років, тож сформована вибірка відповідає умовам експерименту.

Також проаналізуємо результати опитування респондентів за критерієм наявності досвіду довготривалих стосунків (рис. 3.4).

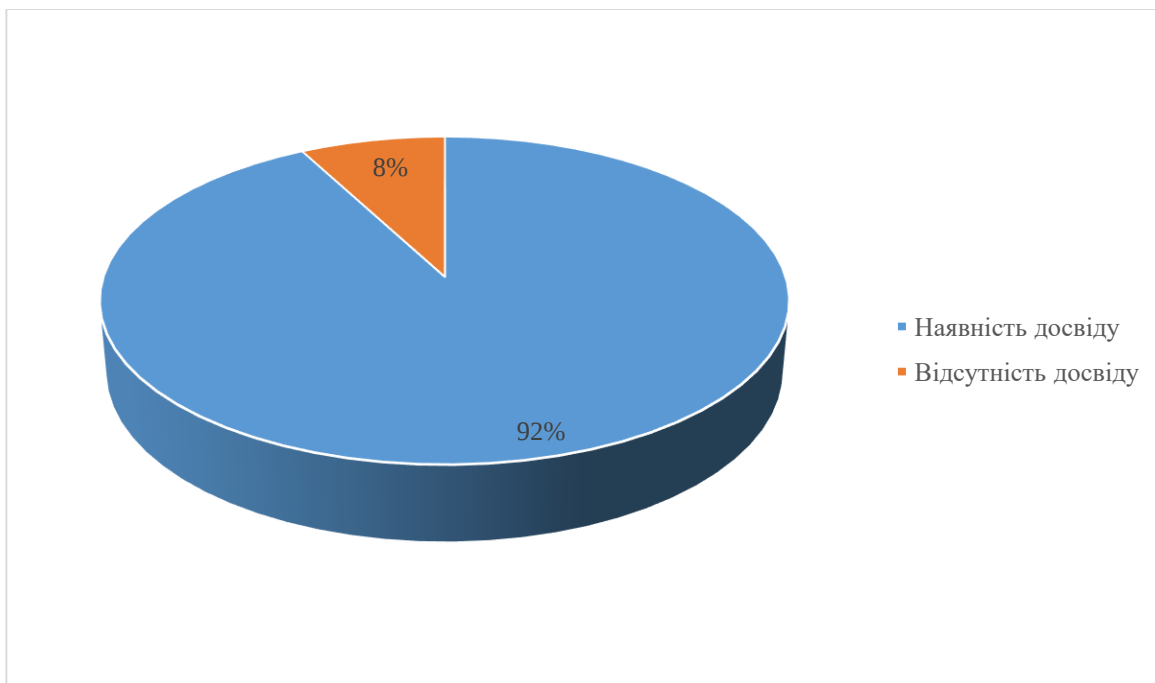

Рис. 3.4 Результати опитування наявності довготривалих відносин у респондентів, %

Джерело: розроблено і створено автором.

Таким чином, дані рисунку 3.4 свідчать про те, що переважна більшість опитаних (91%) респондентів вважає, що вони мають досвід довготривалих відносин. Тож респонденти з урахуванням такого досвіду дійсно здатні оцінити та поділитися власним досвідом та уявленнями про партнерські сімейні відносини, а тому вибірка відповідає вимогам експерименту.

Також проаналізуємо результати опитування респондентів за критерієм наявності досвіду партнерських сімейних стосунків (рис. 3.5).

Рис. 3.5 Результати опитування наявності партнерських сімейних відносин у респондентів, %

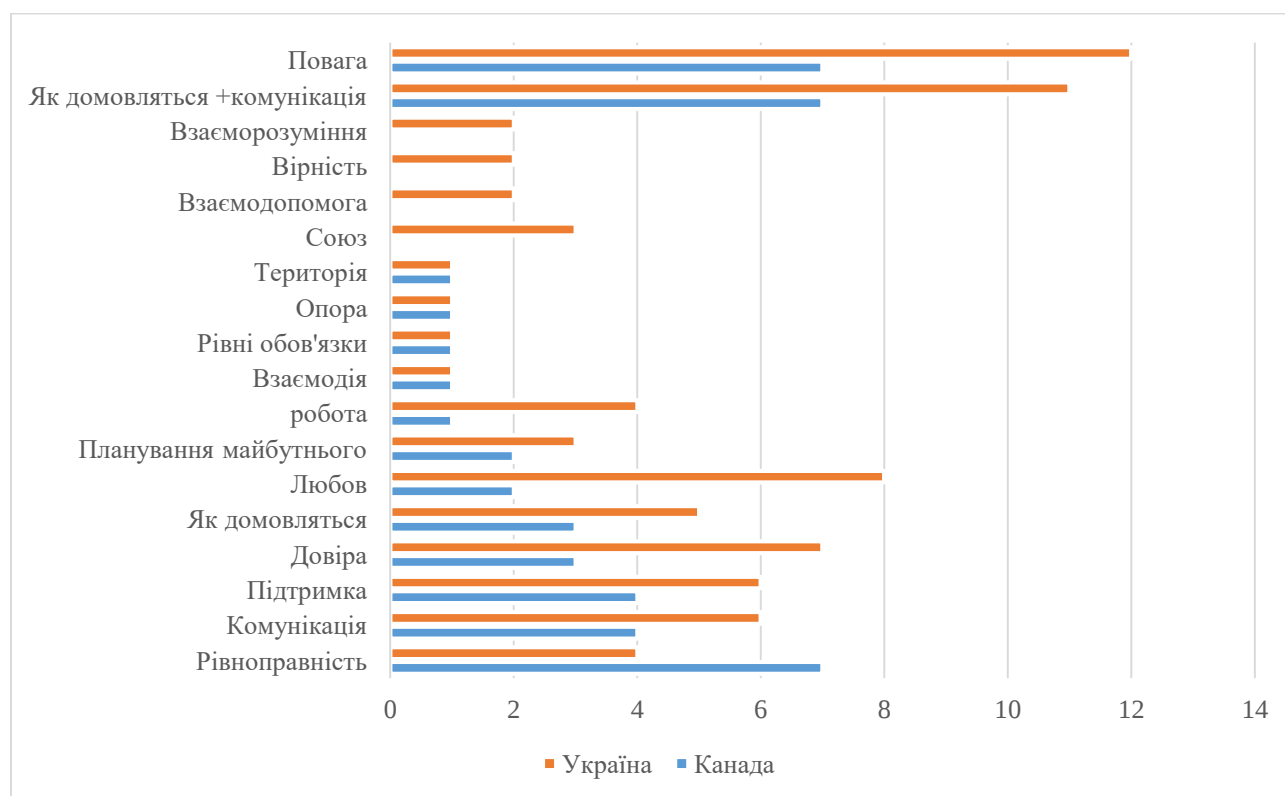
Джерело: розроблено і створено автором.

Таким чином, дані рисунку 3.5 демонструють, що переважна більшість опитаних (92%) респондентів мають досвід партнерських сімейних відносин. Саме тому респонденти з урахуванням їх досвіду мають певні уявлення про партнерські сімейні відносини, на визначення яких і спрямоване емпіричне дослідження, тож вибірка відповідає вимогам експерименту.

Підсумовуючи усе вищезазначене, сформована вибірка дійсно відповідає вимогам експерименту, на підтвердження чого здійснено відповідне статистичне обґрунтування. У ході дослідження також було одержано відповіді респондентів щодо сутності партнерських сімейних відносин та розподілу обов'язків у них, зазначене більш детально буде висвітлено в ході інтерпретації та аналізу результатів проведеного емпіричного дослідження.

3.3. Інтерпретація та аналіз результатів емпіричного дослідження

У зазначеному підрозділі варто здійснити аналіз та інтерпретувати одержані результати проведеного опитування (див. додаток А). Спочатку здійснимо загальний аналіз відповідей усіх респондентів і загальну інтерпретацію результатів проведеного експерименту, і після цього перейдемо до аналізу та інтерпретації результатів опитування щодо уявлень жінок України та жінок Канади щодо партнерських сімейних відносин за результатами анкетування. Уявлення респондентів про сутність партнерських сімейних стосунків систематизовані та узагальнені на рисунку 3.6.

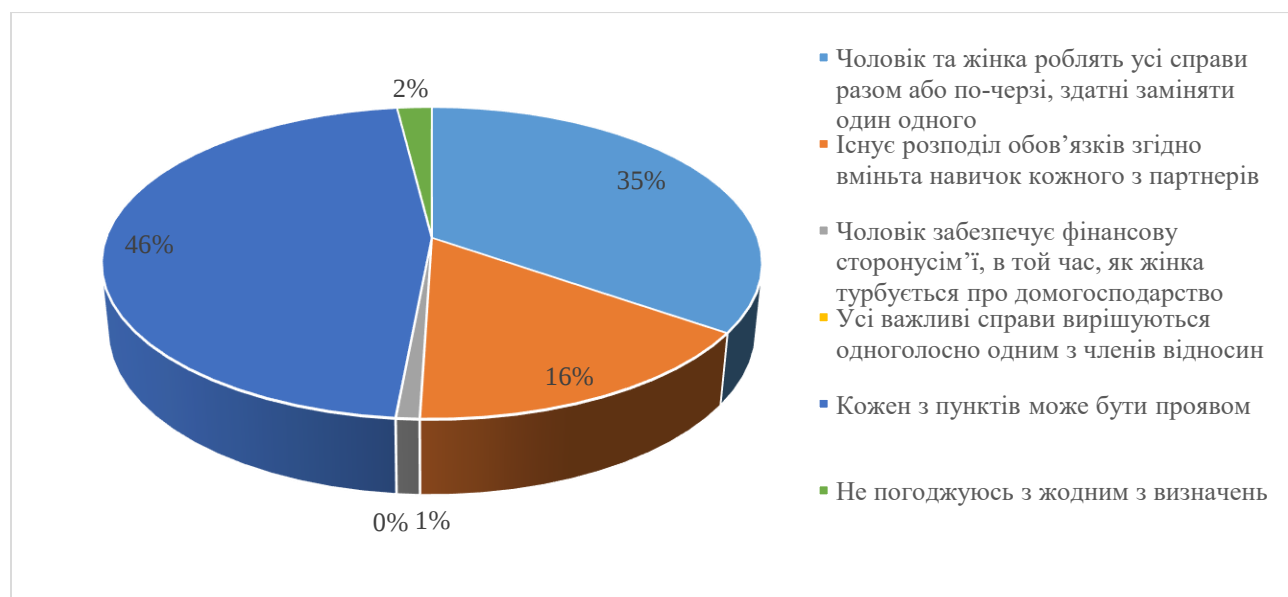
Рис. 3.6 Результати опитування щодо уявлень респондентів про сутність партнерських сімейних стосунків, ос.

Джерело: розроблено і створено автором.

Таким чином, дані рисунку 3.6 демонструють, що більшість опитаних асоціюють сутність партнерських сімейних стосунків з взаємоповагою, підтримкою, довідою, любов'ю, рівноправністю, вмінням домовлятися та комунікацією між партнерами.

У опитаних поняття партнерських сімейних відносин також викликає уявлення про взаємодію, збалансованість стосунків, прикрасу життя, соціально-економічний союз, задоволення, незалежність. Варто відзначити, що усі уявлення є виключно позитивними, жодний респондент не асоціює партнерські сімейні відносини із чимось поганим, тож зазначене є позитивним результатом в рамках нашого дослідження.

Проаналізуємо також результати опитування респондентів щодо визначення партнерських сімейних стосунків із запропонованих анкетною варіантів відповідей. Результати представлені на рисунку 3.7.

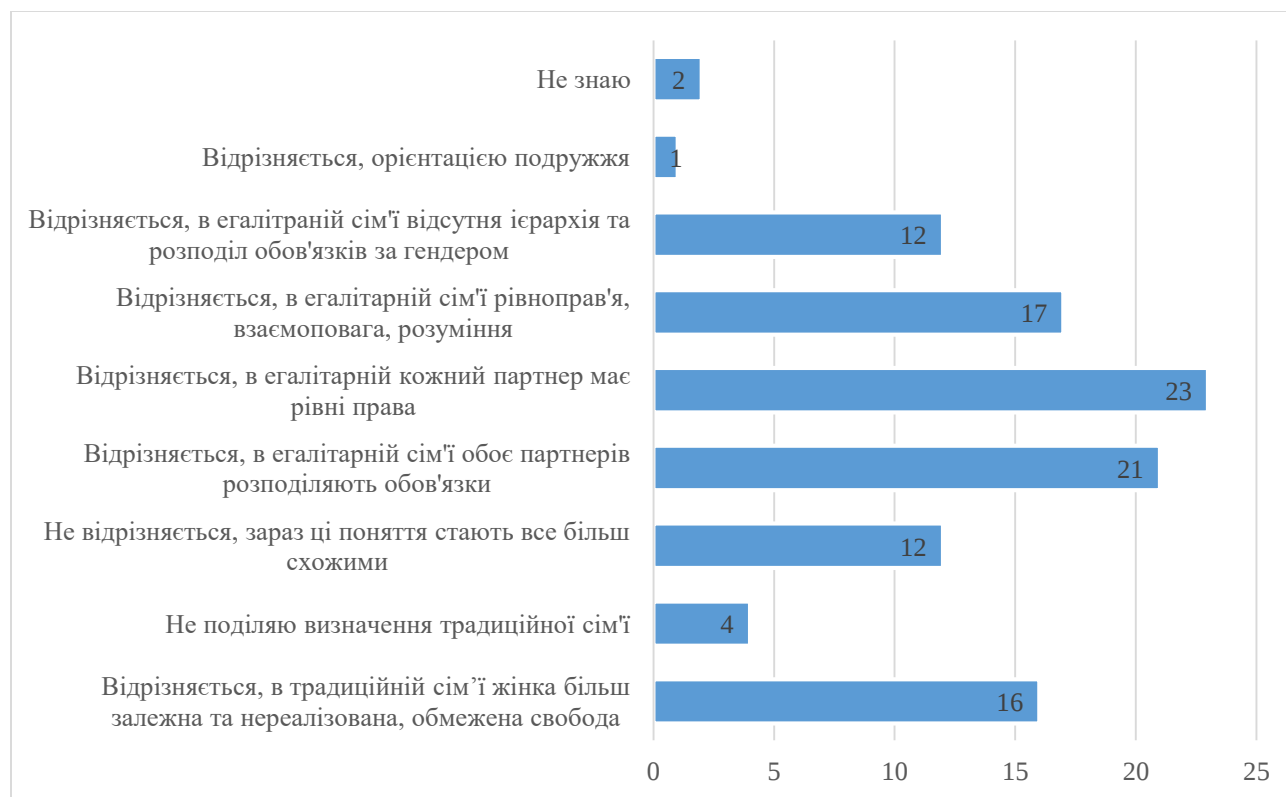
Рис. 3.7 Результати опитування щодо визначення респондентами поняття партнерських сімейних відносин, %

Джерело: розроблено і створено автором.

Таким чином, дані рисунку 3.7 свідчать про те, що більшість опитаних (46%) вважають, що кожен із пунктів може бути проявом партнерських сімейних відносин, 35% вважають партнерськими сімейними відносинами, коли чоловік та дружина роблять справи по черзі або разом та здатні замінити один одного, 16 % під партнерськими сімейними відносинами розуміють розподіл обов'язків згідно зі знаннями та вміннями.

Варто також додати, що до варіанту відповіді «не погоджуюсь з жодним з визначень», який було обрано 2% респондентів, було запропоновано наступне питання анкети щодо того, аби прокоментувати, чому опитуваний не погодився із жодним з варіантів. Усі відповіді на це питання розкривали позиції респондентів про те, що визначити один головний варіант складно, або ж неможливо, або ж позиція респондента передбачає обрання одразу кількох варіантів. Лише 5 осіб відповіли на вказане питання, тож висвітлювання статистики із зазначеного питання не здійснюється.

Дискусійним питанням є тотожність або ж відмінність егалітарної сім'ї від традиційної, тож явлення респондентів щодо цього питання систематизовані та узагальнені на рисунку 3.8.

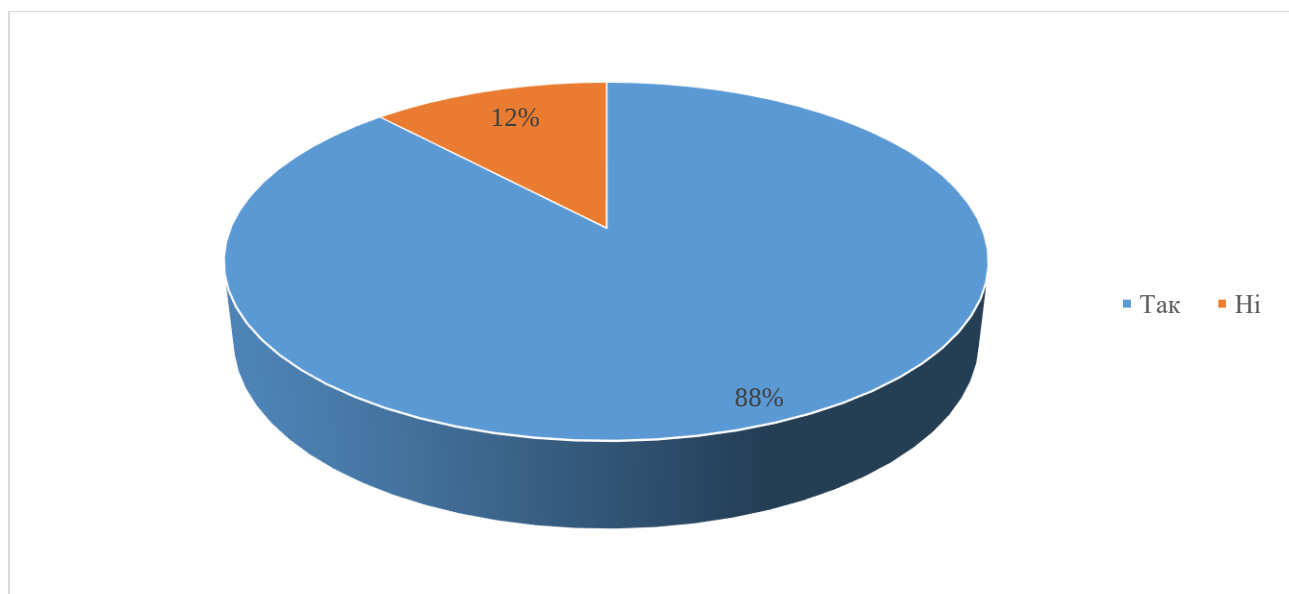

Рис. 3.8 Результати опитування щодо уявлень респондентів про відмінність егалітарної сім'ї від традиційної, ос.

Джерело: розроблено і створено автором.

Таким чином, дані рисунку 3.8 свідчать про те, що більшість опитаних вважають поняття егалітарної сім'ї відмінним від поняття традиційної сім'ї, вони відрізняються наявністю рівних прав у егалітарній сім'ї, розподіл обов'язків між обома партнерами у егалітарній сім'ї, рівноправ'ям, взаємоповагою, розумінням у егалітарній сім'ї, а також, на думку респондентів, у традиційній сім'ї жінка більш залежна, нереалізована та має обмежену свободу ідей та вибору.

Проаналізуємо також результати опитування респондентів щодо партнерства у традиційній сім'ї. Результати представлені на рисунку 3.9.

Рис. 3.9 Результати опитування щодо визначення можливості партнерства у традиційній сім'ї, %

Джерело: розроблено і створено автором.

Таким чином, дані рисунку 3.9 свідчать про те, що переважна більшість респондентів вважають можливим партнерство у традиційній сім'ї. На наступне питання щодо того, за яких умов можливе партнерство у традиційній сім'ї, респонденти зазначають, що традиційна модель може бути свідомим вибором жінки, у традиційній сім'ї партнери можуть усе робити разом, поважати один одного, відсутня залежність, партнери відповідальні та усвідомлені, усі ці чинники роблять можливим існування партнерства у традиційній сім'ї.

За результатами проведеного дослідження встановлено також уявлення респондентів про обов'язки чоловіка та жінки у партнерських стосунках (рис. 3.10).

Обов'язки чоловіка	Обов'язки жінки
•Бути задоволеним •Бути щасливим •Любити, поважати, допомагати, підтримувати •Не забувати про права жінки •Розуміти свою другу половину, підтримувати •Бути опорою для партнерки •Робити все, щоб жити краще •Розвиватися •Нічого не повинен, якщо пара не погодилася про інше (розподіл обов'язків тощо) •Взаємодіяти •Цінувати жінку, розуміти •вірним, розумним, врівноваженим •Завжди підтримувати і допомогати •Поважати свою жінку та підтримувати у всіх життєвих викликах •На рівних з жінкою брати на себе відповідальність •Бути порядним •Прислухатись і вміти йти на компроміси •Бути відвертим •Кохати •Бути рівноцінним партнером •Охороняти та примножувати цінності своєї сім'ї •Піклуватися	•Підтримувати чоловіка •Рівні обов'язки •Поважати і слухатись •Підтримувати, надихати і піклуватися про чоловіка •Дбати про затишок, підтримувати чоловіка, бути його опорою, згладжувати вугли, давати ніжність і теплоту •Заробляти гроші на сім'ю, приділяти увагу чоловіку і дітям і бути щасливою •Бути щасливою і задоволеною своїм життям •Окреслити очікування та бажання •Бути задоволеною собою, тобто жити так як їй хочеться(в мірі розумного) •Підтримувати, надихати, стимулювати до нових дій чоловіка •Розуміти свою другу половину, підтримувати, бути берегинею сімейного вогника •Допомагати чоловіку •Підтримувати партнера •Розвиватися •Розуміти та поважати партнера •Кохати •Берегти сімейне вогнище, підтримувати чоловіка в усіх його починаннях •Піклуватися

Рис. 3.10 Обов'язки чоловіка та жінки у партнерських сімейних відносинах, за результатами опитування

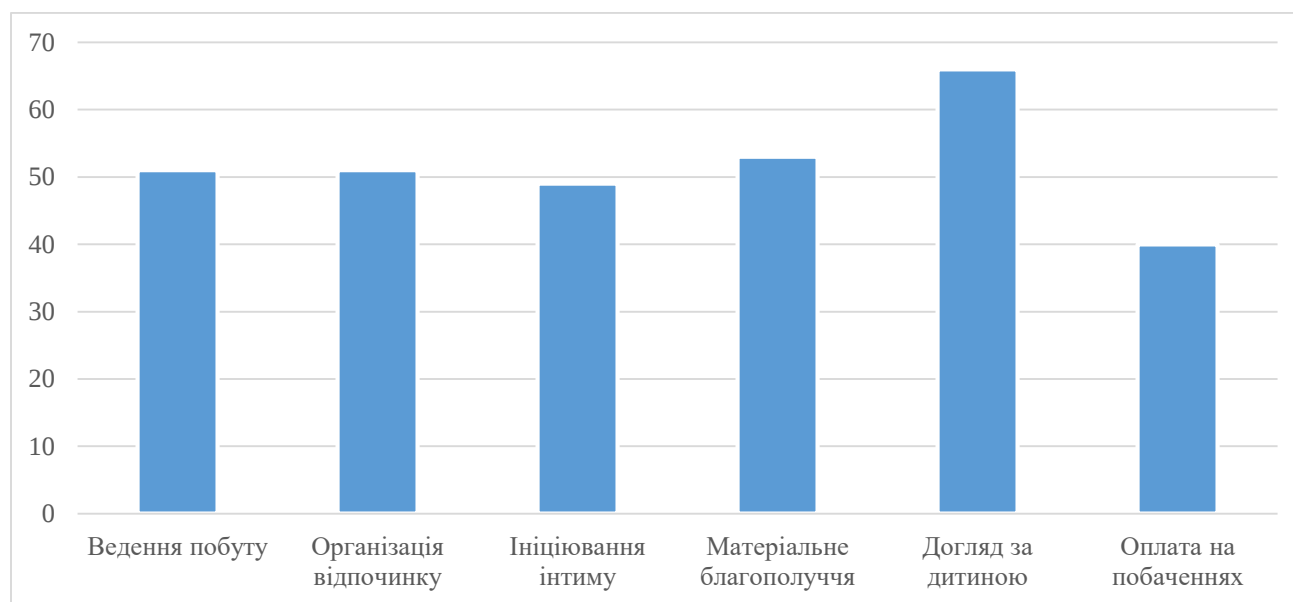
Джерело: розроблено і створено автором.

Проаналізувавши відповіді респондентів, основні з яких представлені на рисунку 3.10, бачимо, що у партнерських сімейних відносинах уявлення жінок про обов'язки їх чоловіків та їх самих є дуже подібними, вони не різняться за гендерною або ж майновою ознакою, до обов'язків чоловіка та жінки респонденти відносять обов'язки розвиватися, кохати, бути щасливим, піклуватися, взаємодіяти, підтримувати, розуміти та поважати партнера тощо.

За результатами проведеного дослідження встановлено також уявлення респондентів про обов'язки чоловіка та жінки у партнерських стосунках в

частині побуту, організації дозвілля, інтимних стосунків та матеріального благополуччя, догляду за дитиною та оплати побачення.

Щодо усіх зазначених питань, більшість опитаних вважає, що у партнерських сімейних відносинах обидва партнери виконують усі вказані обов'язки (рис. 3.11).

Рис. 3.11 Результати опитування щодо розподілу обов'язків у партнерській сім'ї, ос.

Джерело: розроблено і створено автором.

На рисунку 3.11 представлено дані щодо відповідей респондентів за категоріями обов'язків про рівноправним розподіл обов'язків між партнерами. Як бачимо, за ведення побуту у партнерських сімейних відносинах відповідають обидва партнери – так вважають 80% опитаних, щодо організації дозвілля, аналогічна позиція 74% опитаних, ініціювання інтиму – 76%, матеріальне благополуччя – 47%, догляд за дитиною – 71%, оплата на побаченнях – 56% респондентів.

Підсумовуючи результати, встановлено, що більшість опитаних асоціюють сутність партнерських сімейних стосунків з взаємоповагою, підтримкою, розумінням та довірою, спільною роботою, погодженими рішеннями та спільними поглядами, рівноправністю у стосунках.

Результати дослідження дали змогу встановити, що респонденти вважають поняття егалітарної сім'ї відмінним від поняття традиційної сім'ї, зазначені поняття, на думку опитаних, відрізняються наявністю рівних прав у егалітарній сім'ї, розподіл обов'язків між обома партнерами у егалітарній сім'ї, рівноправ'ям, взаємоповагою, розумінням у егалітарній сім'ї, а також у традиційній сім'ї жінка більш залежна, нереалізована та має обмежену свободу ідей та вибору.

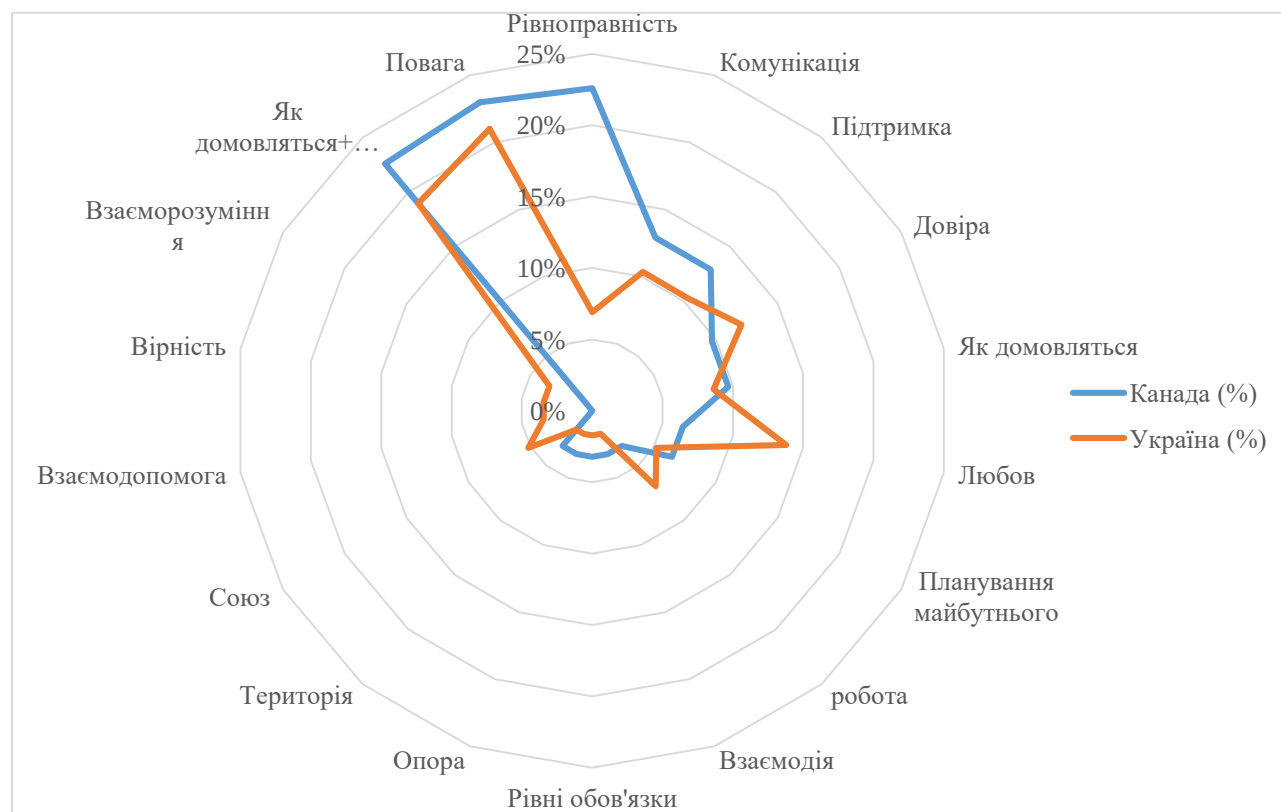
Встановлено, що переважна більшість респондентів вважають можливим партнерство у традиційній сім'ї. У партнерських сімейних відносинах уявлення жінок про обов'язки їх чоловіків та їх самих є достатньо подібними, вони не різняться за гендерною або ж майновою ознакою, до обов'язків чоловіка та жінки респонденти відносять обов'язки розвиватися, кохати, бути щасливим, піклуватися, взаємодіяти, підтримувати, розуміти та поважати партнера тощо.

Проведене емпіричне дослідження доводить, що в уявленнях більшості опитаних жінок у партнерських стосунках усі обов'язки розподіляються рівноправно між обома партнерами.

Варто перейти до більш поглибленого аналізу уявлень жінок України та Канади про партнерські відносини за результатами проведеного емпіричного дослідження. Проаналізуємо тепер кожне питання обох анкет в контексті відповідей респондентів, що є жінками з України, а також респондентів, що є жінками з Канади, і, відповідно до одержаних результатів, проаналізуємо та інтерпретуємо результати опитування по кожному питанню шляхом

порівняння відповідей респонденток з України та Канади. Таким чином ми зможемо досягнути мети емпіричного дослідження та порівняти уявлення українських та канадських жінок щодо кожного з питань, що пов'язані із уявленнями жінок про партнерські сімейні відносини.

Щодо питання про сутність партнерських сімейних відносин, за результатами опитування нами визначено ряд ключових понять та асоціацій, які виникають у жінок з України та Канади при визначенні поняття партнерських сімейних відносин, і по кожній з асоціацій визначено частку респондентів, у яких виникають саме такі асоціації з поняттям партнерських сімейних відносин (рис. 3.12).

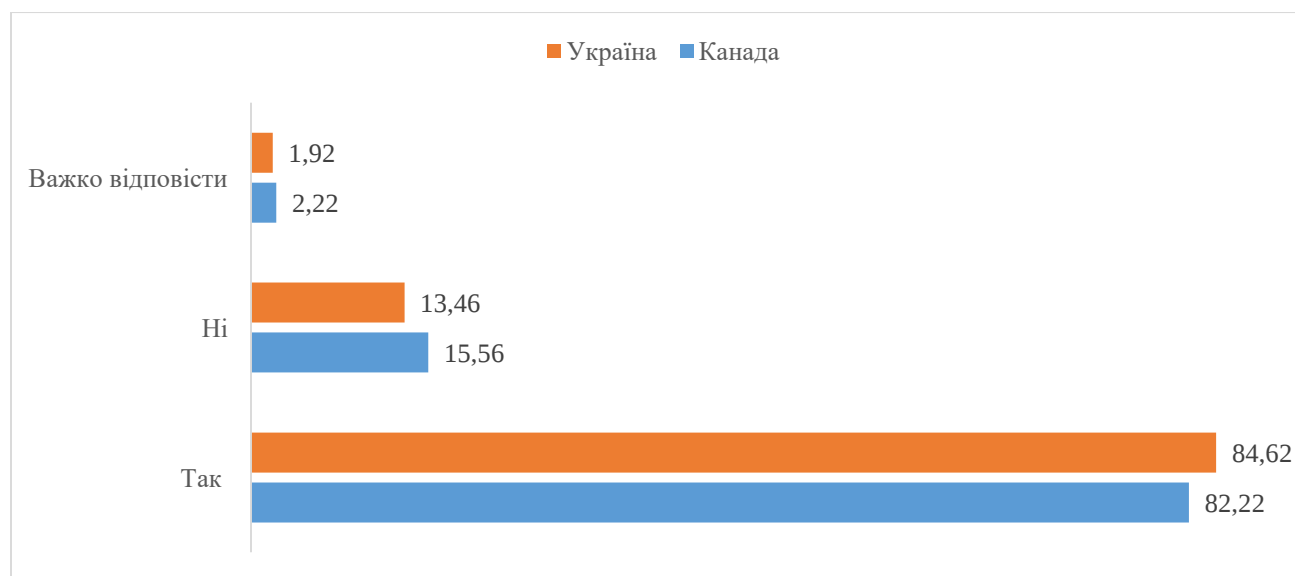

Рис. 3.12 Уявлення жінок України та Канади про сутність партнерських сімейних відносин, %

Джерело: розроблено і створено автором.

Отже, уявлення жінок України та Канади збігаються щодо того, що основним в партнерських сімейних відносинах виступає повага, а також здатність та готовність партнерів домовитися, тому розвинені та ефективні комунікації між ними є важливою складовою партнерства. На думку жінок з Канади, важливими аспектами партнерських сімейних відносин також є рівноправність та підтримка, тоді як українські жінки, у порівнянні із респондентками з Канади, вважають це менш важливим. Тоді як українські жінки партнерські сімейні відносини асоціюють із довірою, любов'ю та взаємодією – частка респонденток з Канади щодо таких асоціацій є меншою.

Щодо наступного питання про відмінність егалітарної сім'ї (партнерство та рівноправ'я) від традиційної, за результатами опитування нами визначено частку респондентів, які вважають, що така відмінність існує, і частку респондентів, які вважають, що такої відмінності не існує (рис. 3.13).

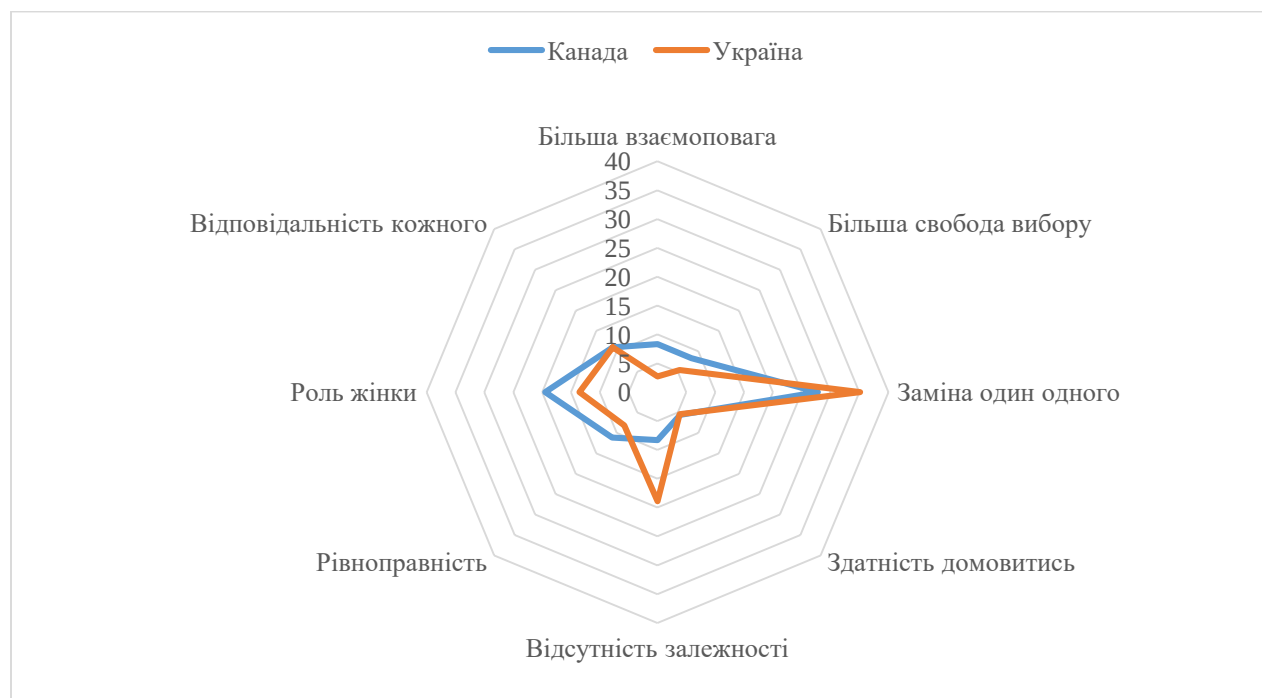

Рис. 3.13 Уявлення жінок України та Канади про наявність відмінності між егалітарною та традиційною сім'єю, %

Джерело: розроблено і створено автором.

Отже, в уявленні жінок і України, і Канади, існує відмінність між егалітарною та традиційною сім'єю, про що засвідчили результати проведеного дослідження. При цьому частка українських жінок, що вбачають відмінність між егалітарною та традиційною сім'єю, є вища за частку опитаних жінок з Канади.

Щодо наступного питання про сутність відмінності між егалітарною сім'єю (партнерство та рівноправ'я) від традиційною, за результатами опитування нами визначено ряд ключових понять та асоціацій, які виникають у жінок з України та Канади при визначенні відмінностей між егалітарною та традиційною сім'єю, і по кожній з асоціацій визначено частку респондентів, у яких виникають самі такі асоціації (рис. 3.14).

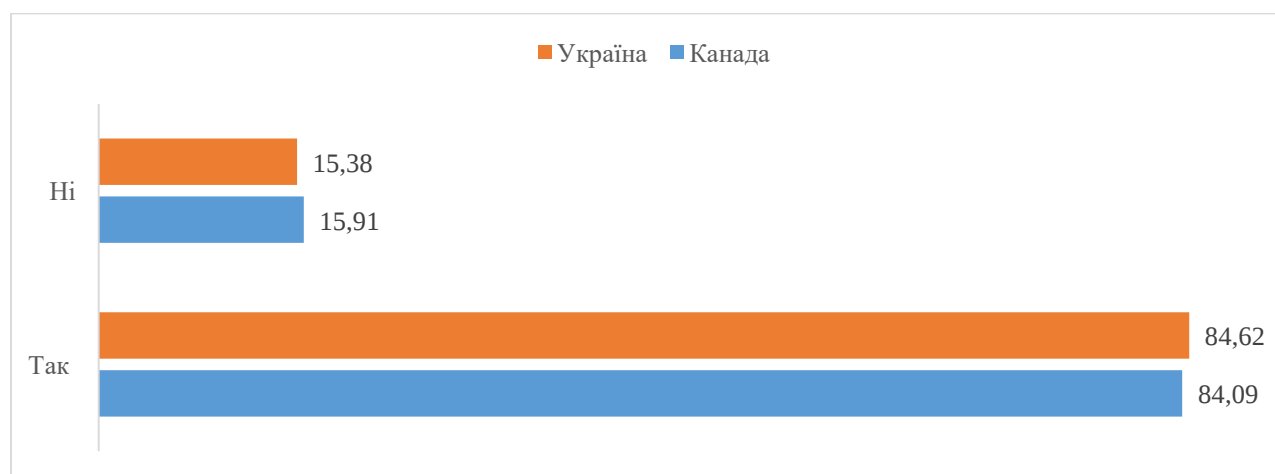
Рис. 3.14 Уявлення жінок України та Канади про сутність відмінностей між традиційною та егалітарною сім'єю, %

Джерело: розроблено і створено автором.

Отже, в уявленнях українських та канадських жінок спільним є те, що вони вважають відмінним між традиційною та егалітарною сім'єю те, що в егалітарній сім'ї, на відміну від традиційної, партнери можуть замінити один одного і не існує обов'язків або ж зон відповідальності, які були б закріплені лише за одним партнером, і не можуть бути виконані іншим партнером у разі необхідності.

Щодо відмінностей в уявленнях, для більшості українських жінок відмінність егалітарної сім'ї від традиційної полягає у відсутності залежності жінки від чоловіка, тоді як жінки із Канади переважно вважають, що у егалітарній сім'ї особливою є роль жінки, вона і фінансово незалежна, і розвивається, і працює, на відміну від жінок в традиційних сім'ях, де жінці належить певна роль, сформована під впливом патріархального суспільства.

Щодо наступного питання про можливість традиційної сім'ї бути егалітарною сім'єю, за результатами опитування нами визначено частку респондентів, які вважають, що така можливість існує, і частку респондентів, які вважають, що такої можливості не існує (рис. 3.15).

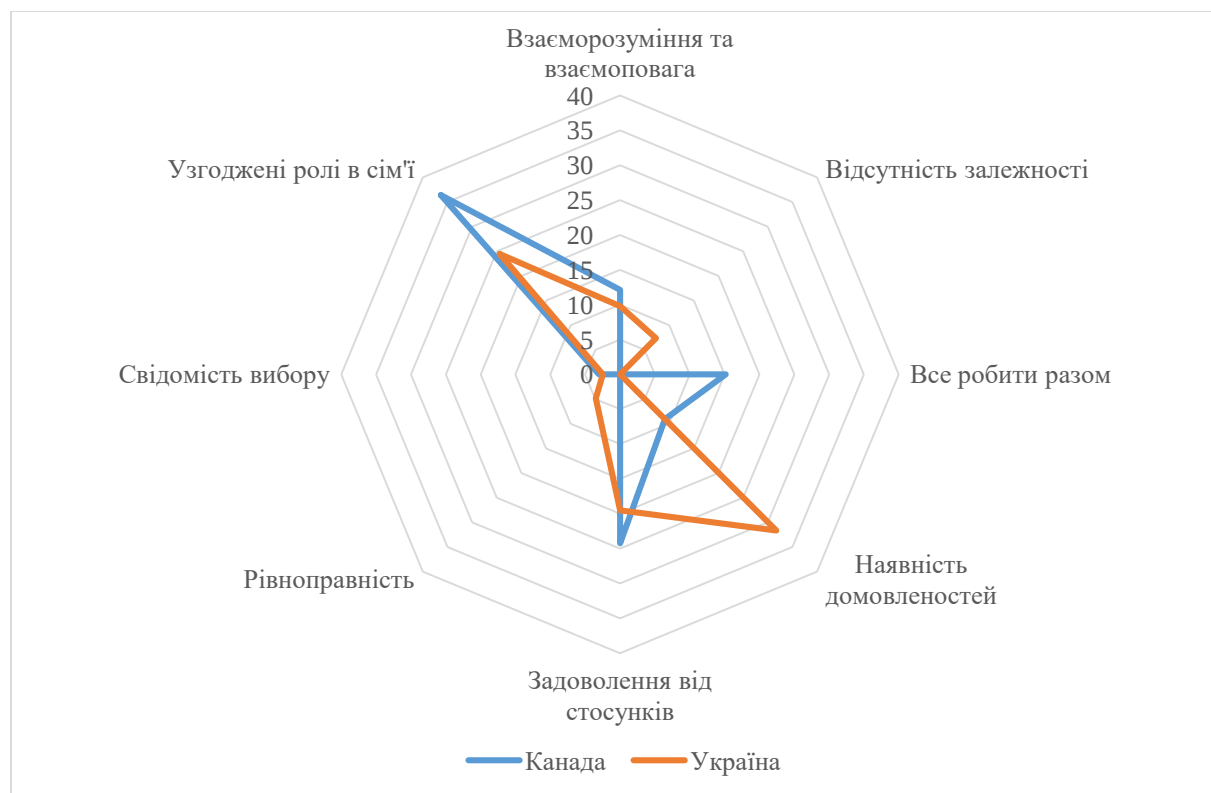

Рис. 3.15 Уявлення жінок України та Канади про можливість традиційної сім'ї бути егалітарною сім'єю, %

Джерело: розроблено і створено автором.

Отже, уявлення українських та канадських жінок щодо того, що традиційна сім'я може бути егалітарною сім'єю, є подібними, і переважна більшість респондентів підтверджує, що традиційна сім'я може бути егалітарною. Цікаво відзначити, що в попередніх питаннях більшість респондентів відзначали, що егалітарна сім'я відрізняється від традиційної сім'ї. Таким чином, виходячи із законів логіки, респонденти вважають, що всі традиційні сім'ї не є егалітарними сім'ями, проте деякі традиційні сім'ї можуть бути егалітарними сім'ями, і тому доцільно дослідити, за яких умов традиційна сім'я може бути егалітарною.

Щодо наступного питання про умови, за яких традиційна сім'я може бути егалітарною сім'єю, за результатами опитування нами визначено ряд ключових понять та асоціацій, які виникають у жінок з України та Канади при визначенні умов віднесення традиційної сім'ї до егалітарної сім'ї, і по кожній з асоціацій визначено частку респондентів, у яких виникають самі такі асоціації (рис. 3.16).

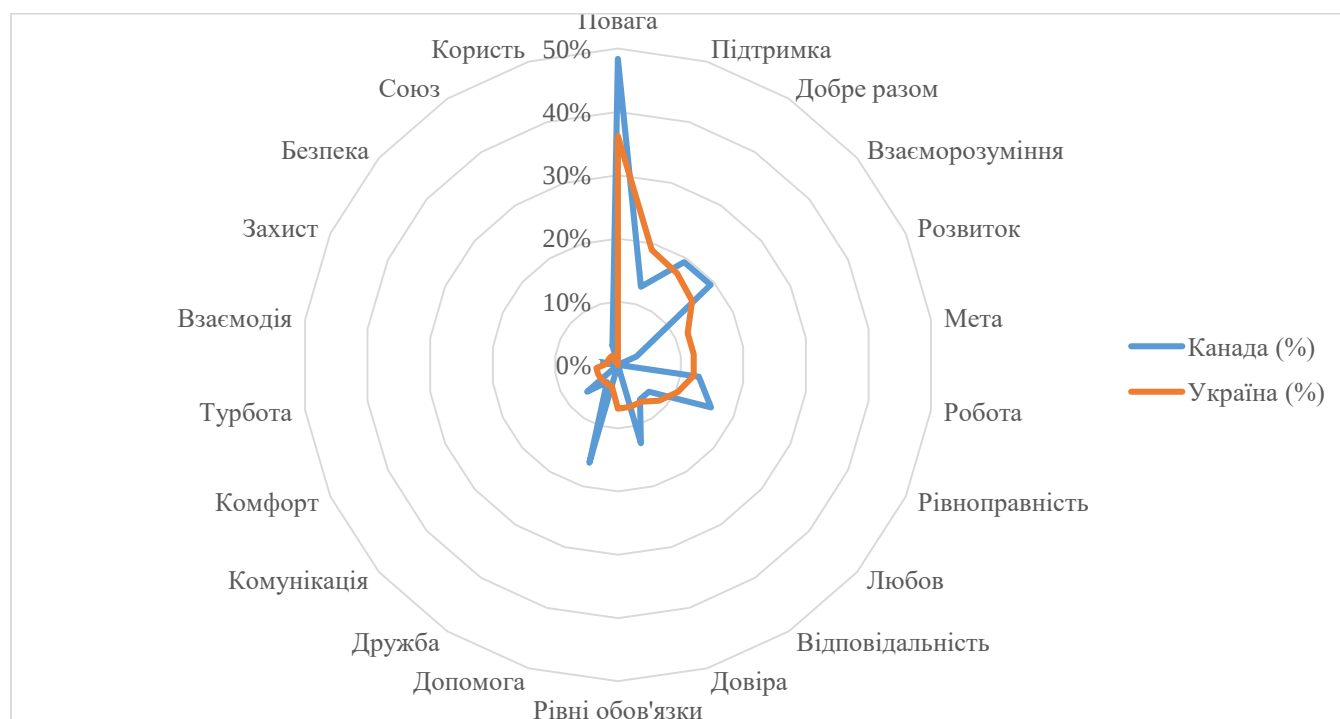
Рис. 3.16 Уявлення жінок України та Канади про умови віднесення традиційної сім'ї до егалітарної сім'ї, %

Джерело: розроблено і створено автором.

Отже, для українських та канадських жінок спільним є те, що вони вважають, що традиційна сім'я може бути егалітарною сім'єю, якщо існує взаєморозуміння та взаємоповага, рівноправність, узгоджені ролі в сім'ї, а також наявні домовленості та партнери отримують задоволення від стосунків. Щодо відмінності в уявленнях, канадські жінки також важливою умовою визначають все робити разом, тоді як для українських жінок традиційна сім'я може бути егалітарною, якщо відсутня залежність між партнерами.

Щодо результатів наступного анкетування, за результатами опитування респондентів щодо продовження речення, якими є партнерські сімейні стосунки, визначено низку ключових понять та асоціацій, які виникають у жінок з України та Канади при визначенні поняття партнерських сімейних

відносин, і по кожній з асоціацій визначено частку респондентів, у яких виникають самі такі асоціації (рис. 3.17).

Рис. 3.17 Уявлення жінок України та Канади про сутність партнерських сімейних стосунків, %

Джерело: розроблено і створено автором.

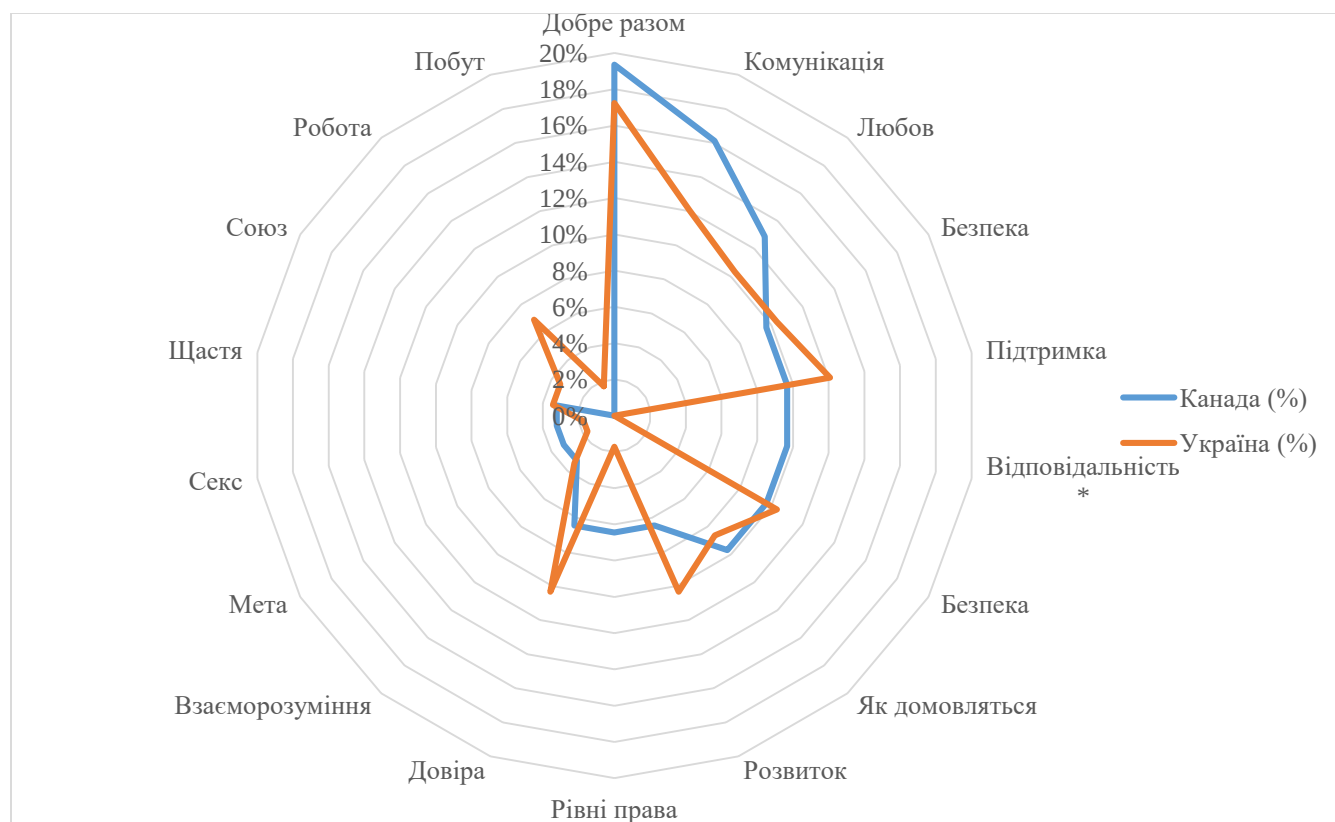
Отже, уявлення жінок України та Канади збігаються щодо того, що партнерські сімейні стосунки це повага, підтримка, коли добре разом, взаєморозуміння, рівноправність, а також робота партнерів. При цьому відмінним є те, що в уявленні канадських жінок є ще ряд більш виражених асоціацій, таких як довіра, допомога, комунікація, відповідальність, любов, тоді як українські жінки визначають партнерські сімейні відносини крізь такі асоціації, як розвиток, мета, любов, відповідальність, довіра та рівні обов'язки. З відсотковим співвідношенням можливо ознайомитись в таблиці 3.1

Таблиця 3.1

Уявлення жінок України та Канади про сутність партнерських сімейних стосунків, ос. %				
Слово	Канада	Україна	Канада (%)	Україна (%)
Повага	15	21	48%	36%
Підтримка	4	11	13%	19%
Добре разом	6	10	19%	17%
Взаєморозуміння	6	9	19%	16%
Розвиток та розкриття потенціалу	1	7	3%	12%
Мета (спільні цінності, плани, прагнення)	0	7	0%	12%
Робота	4	7	13%	12%
Рівноправність	5	6	16%	10%
Довіра	4	4	13%	7%
Допомога	5	2	16%	3%

Джерело: розроблено і створено автором.

Щодо результатів опитування респондентів про те, якими є партнерські сімейні стосунки, за результатами емпіричного дослідження також визначено низку ключових понять та асоціацій, які виникають у жінок з України та Канади при визначенні поняття партнерських сімейних відносин, і по кожній з асоціацій визначено частку респондентів, у яких виникають саме такі асоціації (рис. 3.18).

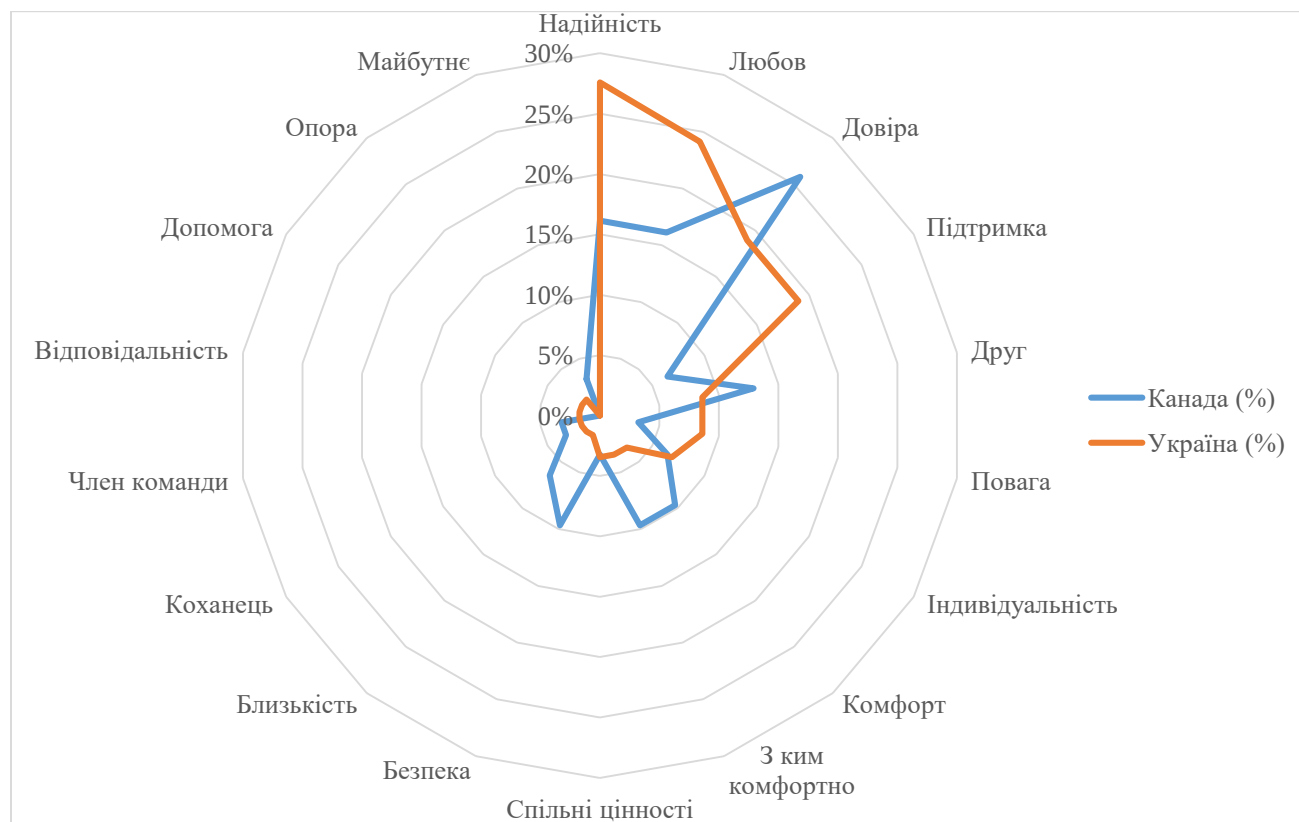

Рис. 3.18 Уявлення жінок України та Канади щодо якостей партнерських сімейних стосунків, %

Джерело: розроблено і створено автором.

Отже, в уявленнях жінок України та Канади партнерські сімейні стосунки є такими стосунками, у яких добре разом (Канада – 19%, Україна – 17%), у яких є комунікація (Канада – 16%, Україна – 12%), любов (Канада – 13%, Україна – 10%), безпека (Канада – 10%, Україна – 10%), підтримка (Канада – 10%, Україна – 12%), домовленості між партнерами. Канадські жінки, на відміну від українських, більш важливими якостями партнерських сімейних стосунків вважають відповідальність (10% Канада, 0% Україна) та рівні права, тоді як українські жінки більш важливим вважають розвиток (10% Україна, 6% Канада), довіру (10% Україна, 6% Канада), а також роботу партнерів над стосунками.

Щодо результатів опитування респондентів про те, якою людиною є партнер у стосунках, за результатами емпіричного дослідження також визначено низку ключових понять та асоціацій, які виникають у жінок з України та Канади при визначенні свого партнера, і по кожній з асоціацій визначено частку респондентів, у яких виникають самі такі асоціації (рис. 3.19).

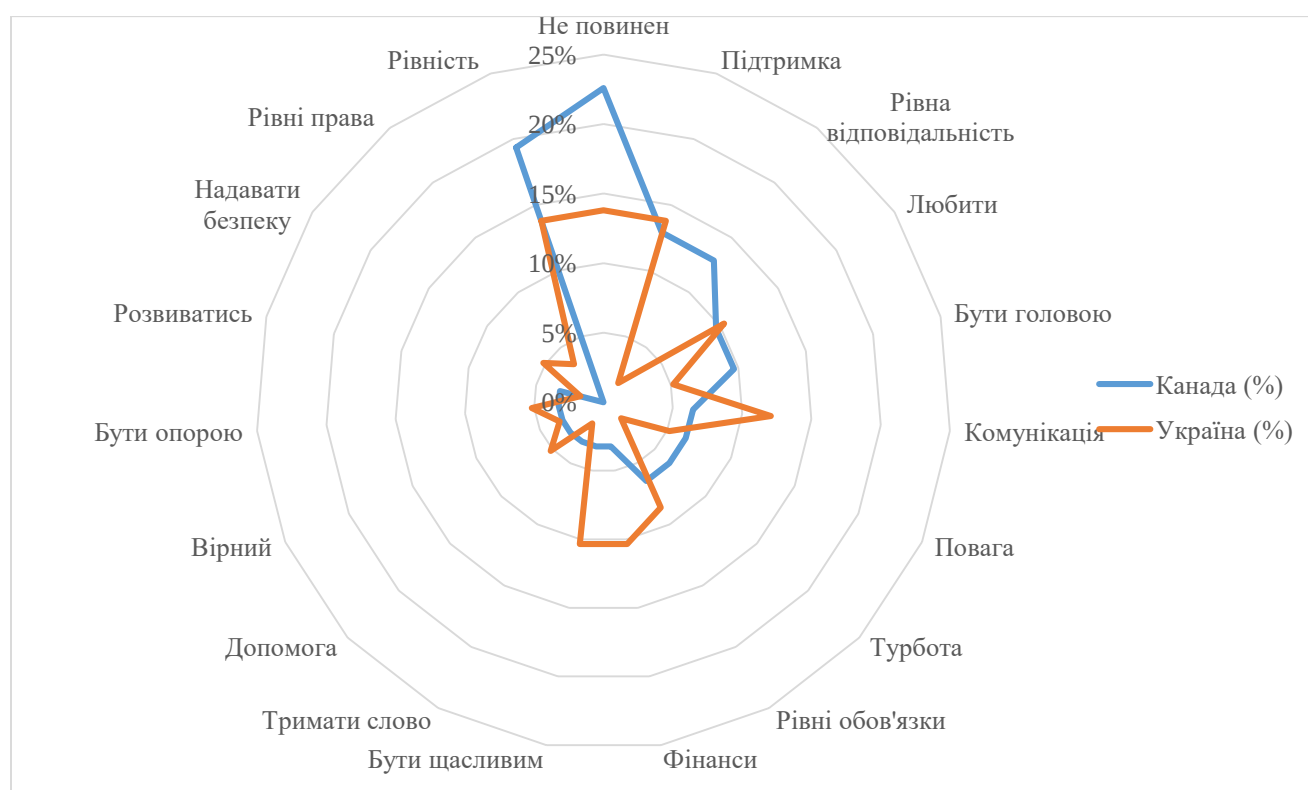
Рис. 3.19 Уявлення жінок України та Канади щодо якостей партнера як людини у стосунках, %

Джерело: розроблено і створено автором.

Отже, в уявленнях жінок України та Канади існують певні відмінності щодо асоціації партнера як людини у стосунках. Для канадських жінок ключовою асоціацією щодо партнера як людини є довіра (26%), тоді як для українських жінок ключовими асоціаціями є надійність (28%) та любов (24%).

Канадські жінки асоціюють своїх партнерів як людей комфортних, безпечних, друзів, тоді як українські жінки визначають своїх партнерів як людей, яких вони поважають та які їх підтримують.

Щодо обов'язків чоловіків у партнерських сімейних стосунках, по цьому питанню також визначено низку ключових понять та асоціацій, які виникають у жінок з України та Канади при визначенні обов'язків чоловіка, і по кожній з асоціацій визначено частку респондентів, у яких виникають самі такі асоціації (рис. 3.20).

Рис. 3.20 Уявлення жінок України та Канади щодо обов'язків чоловіка у партнерських сімейних стосунках, %

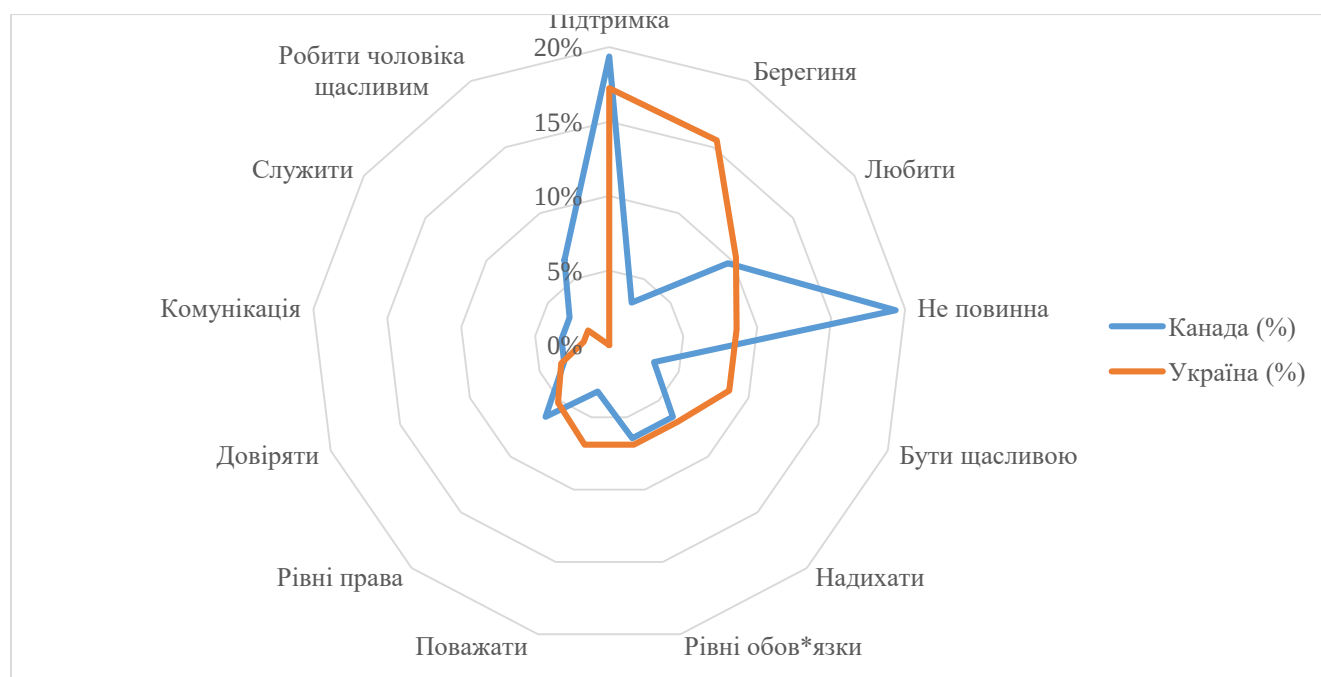
Джерело: розроблено і створено автором.

Отже, в уявленнях жінок України та Канади існують спільності та відмінності щодо визначення обов'язків чоловіка у партнерських сімейних

стосунках. Так і для канадських жінок (23%), і для українських (14%) основним є те, що чоловік нічого не повинен, а має проявляти себе виключно за власним бажанням. Також українські жінки по 14% віддали перевагу підтримці та рівності (права, обов'язки, відповідальність), зазначили важливість комунікації, любові, фінансового забезпечення зі сторони чоловіка.

Для канадських жінок чоловік повинен бути рівним партнером (19%), підтримувати (13%) та нести рівну відповідальність (13%), любити, бути головою сім'ї.

Щодо обов'язків жінок у партнерських сімейних стосунках, по цьому питанню також визначено ряд ключових відповідальностей, які вказують респонденти при визначенні обов'язків жінки, і по кожній з них визначено частку респондентів, у яких виникають саме такі асоціації (рис. 3.21).

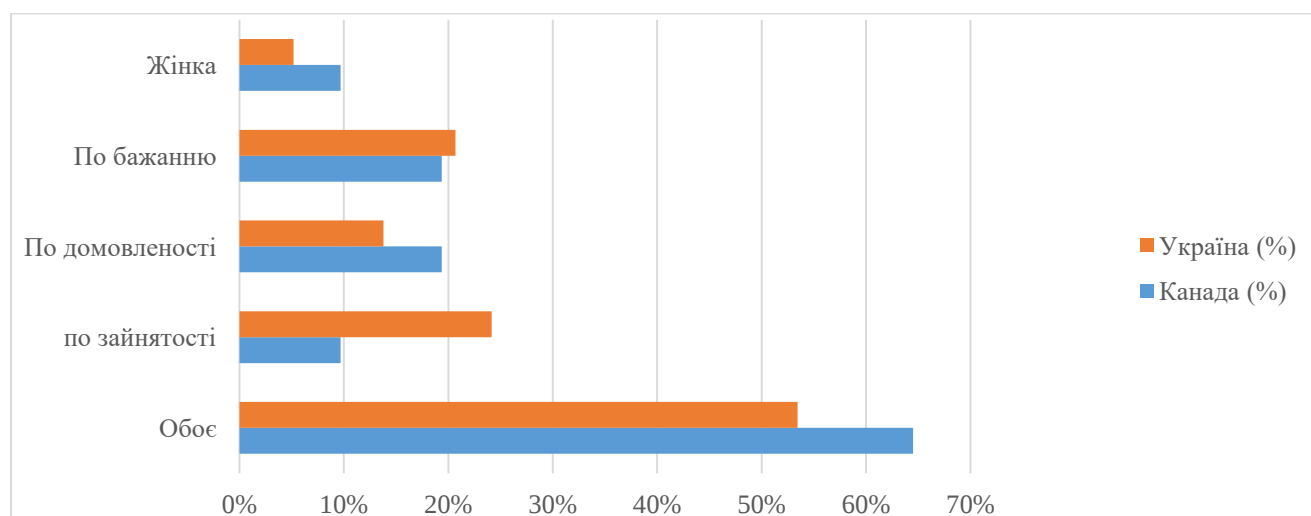

Рис. 3.21 Уявлення жінок України та Канади щодо обов'язків жінки у партнерських сімейних стосунках, %

Джерело: розроблено і створено автором.

Отже, в уявленнях жінок України та Канади існують відмінності щодо асоціації з обов'язками жінки у партнерських сімейних стосунках. Для канадських жінок основною асоціацією є те, що жінка нічого не повинна (19%), та повинна бути підтримкою (19%), а також іншими асоціаціями, любов, повага, рівні права та обов'язки. Щодо уявлень українських жінок, обов'язками жінки у партнерських сімейних відносинах є підтримка (17%), бути берегинею (16%), любити (10%), надихати, поважати чоловіка, а також рівні права та обов'язки між партнерами.

І здійснимо також аналіз відповідей респондентів щодо останнього блоку питань, присвячених тому, як має відбуватися розподіл обов'язків між партнерами у партнерських сімейних стосунках. Щодо питання ведення побуту у партнерських сімейних стосунках, по цьому питанню визначено ряд ключових асоціацій (обоє, по здібностях, по бажанню, за домовленістю тощо), які виникають у респондентів, і по кожній з асоціацій визначено частку респондентів, які дали саме таку відповідь (рис. 3.22).

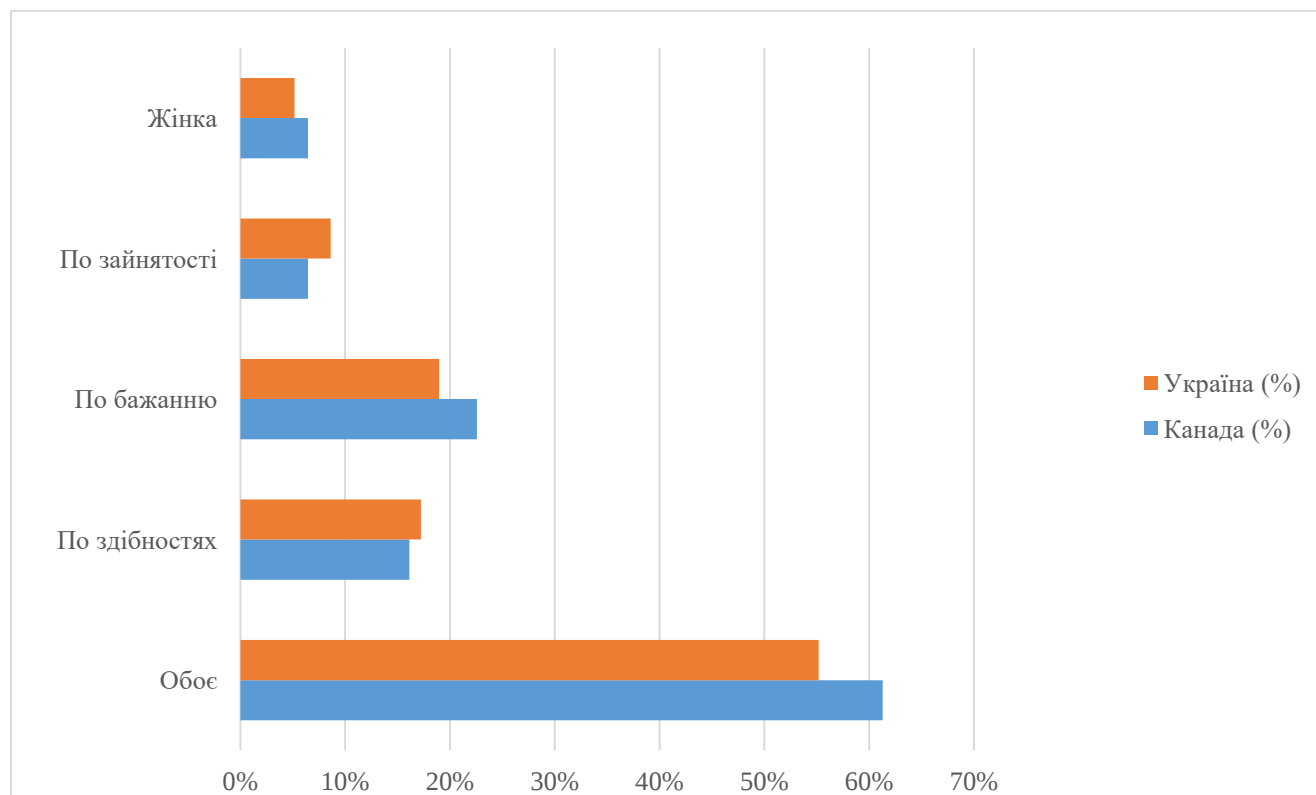

Рис. 3.22 Уявлення жінок України та Канади щодо ведення побуту у партнерських сімейних стосунках, %

Джерело: розроблено і створено автором.

Отже, уявлення жінок України та Канади збігаються щодо того, що у партнерських сімейних відносинах ведення побуту здійснюється обидвома партнерами. При цьому відмінністю є те, що канадські жінки надають більшу перевагу варіанту розподілу такого обов'язку за домовленістю та по бажанню, тоді як українські жінки – відповідно до зайнятості.

Щодо питання організації відпочинку у партнерських сімейних стосунках, по цьому питанню визначено ряд ключових асоціацій (обое, по здібностях, по бажанню, за домовленістю тощо), які виникають у респондентів, і по кожній з асоціацій визначено частку респондентів, які дали саме таку відповідь (рис. 3.23).

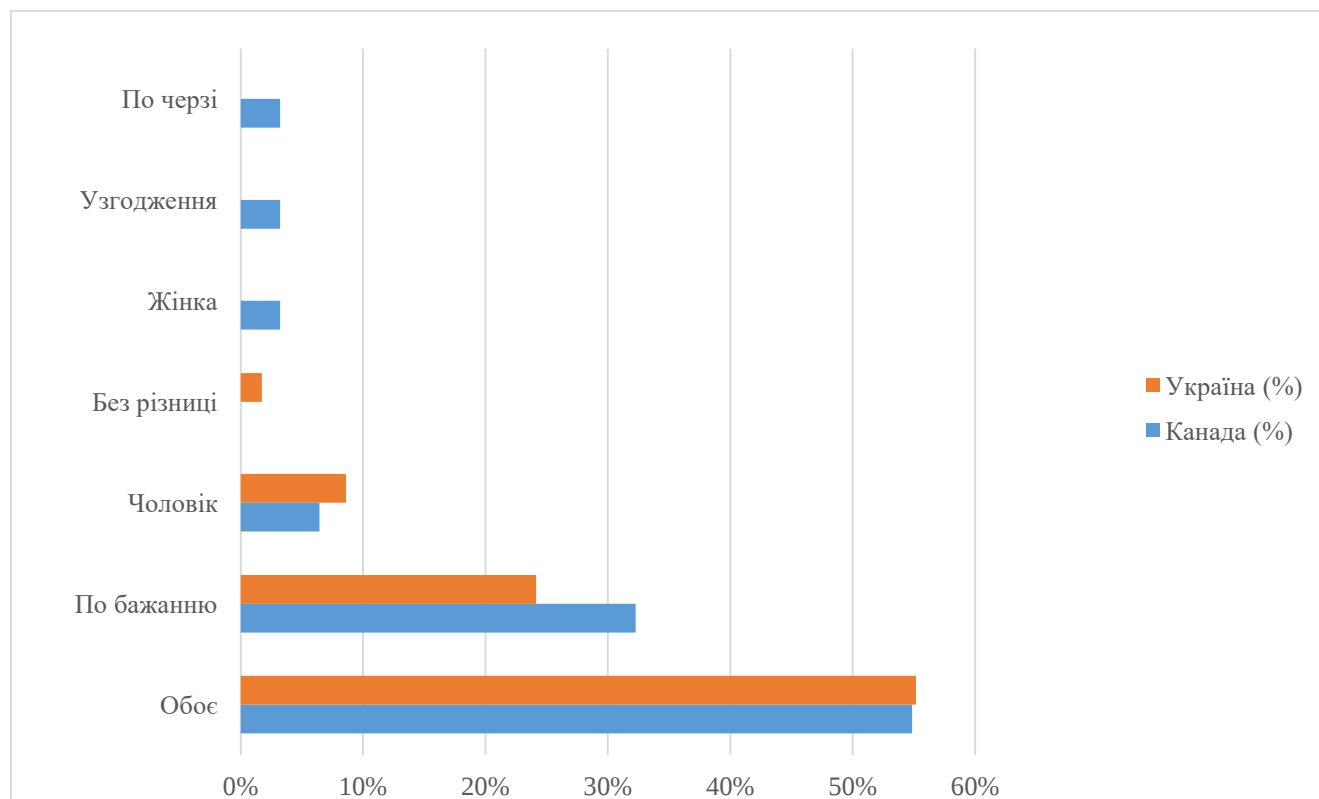

Рис. 3.23 Уявлення жінок України та Канади щодо організації відпочинку у партнерських сімейних стосунках, %

Джерело: розроблено і створено автором.

Отже, уявлення жінок України (55%) та Канади (61%) збігаються щодо того, що у партнерських сімейних відносинах організацію відпочинку здійснюють і чоловік, і жінка. Також і канадські (23%), і українські жінки (19%) надають більшу перевагу варіанту розподілу такого обов'язку по бажанню та відповідно до здібностей (Україна 17%, Канада 16%).

Щодо питання ініціювання сексу у партнерських сімейних стосунках, по цьому питанню визначено ряд ключових асоціацій (обоє, по бажанню, за домовленістю, по черзі тощо), які виникають у респондентів, і по кожній з асоціацій визначено частку респондентів, які дали саме таку відповідь (рис. 3.24).

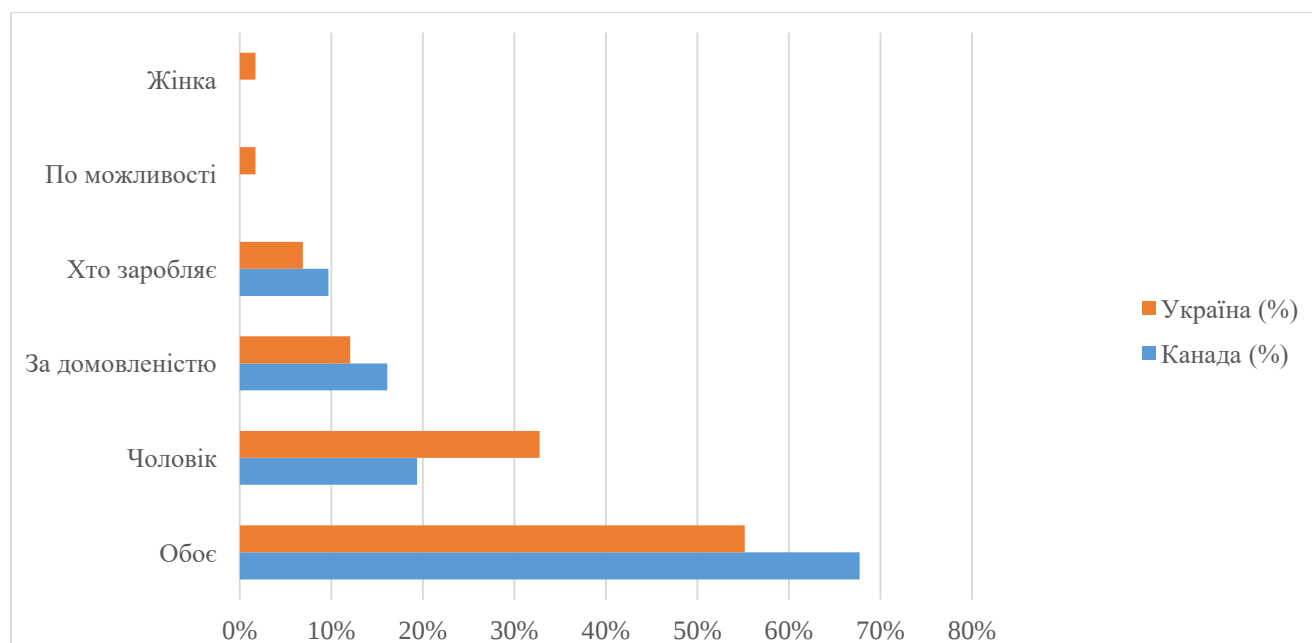

Рис. 3.24 Уявлення жінок України та Канади щодо ініціювання сексу у партнерських сімейних стосунках, %

Джерело: розроблено і створено автором.

Отже, уявлення жінок України та Канади збігаються щодо того, що у партнерських сімейних відносинах ініціювання сексу здійснюється обидвома партнерами. При цьому відмінністю є те, що канадські жінки надають більшу перевагу варіанту розподілу такого обов'язку «за виникненням бажання», тоді як українські жінки все ж вважають ініціювання сексу зоною відповідальності чоловіка, і не вважають, що це може здійснюватися жінкою, або ж узгоджено, або ж по черзі. Тож по цьому питанню в уявленнях українських жінок досі існують стереотипи щодо обов'язку чоловіка ініціювати інтим.

Щодо питання матеріального благополуччя у партнерських сімейних стосунках, по цьому питанню визначено ряд ключових асоціацій (обоє, за домовленістю, хто заробляє, по можливості тощо), які виникають у респондентів, і по кожній з асоціацій визначено частку респондентів, які дали саме таку відповідь (рис. 3.25).

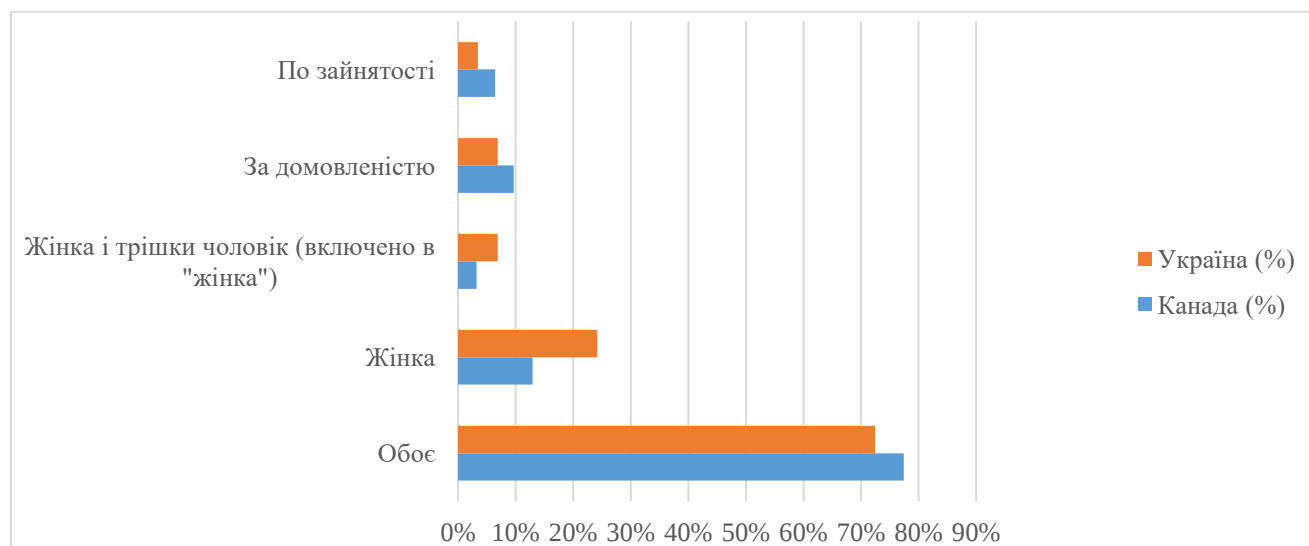
Рис. 3.25 Уявлення жінок України та Канади щодо відповідальності за матеріальне благополуччя у партнерських сімейних стосунках, %

Джерело: розроблено і створено автором.

Отже, уявлення жінок України та Канади збігаються щодо того, що у партнерських сімейних відносинах відповідальність за матеріальне благополуччя несуть обидва партнери, хоча частка канадських жінок (68%), які дали таку відповідь, значно більша за частку українських жінок (55%).

При цьому відмінністю є те, що канадські жінки надають більшу перевагу варіанту розподілу такого обов'язку за домовленістю та відповідно до того, хто заробляє, тоді як українські жінки все ж вважають відповідальними за матеріальне благополуччя чоловіків. Тож по цьому питанню в уявленнях українських жінок досі існують стереотипи щодо обов'язку чоловіка забезпечувати сім'ю.

Щодо питання догляду за дитиною у партнерських сімейних стосунках, по цьому питанню визначено ряд ключових асоціацій (обоє, за домовленістю, по зайнятості тощо), які виникають у респондентів, і по кожній з асоціацій визначено частку респондентів, які дали саме таку відповідь (рис. 3.26).

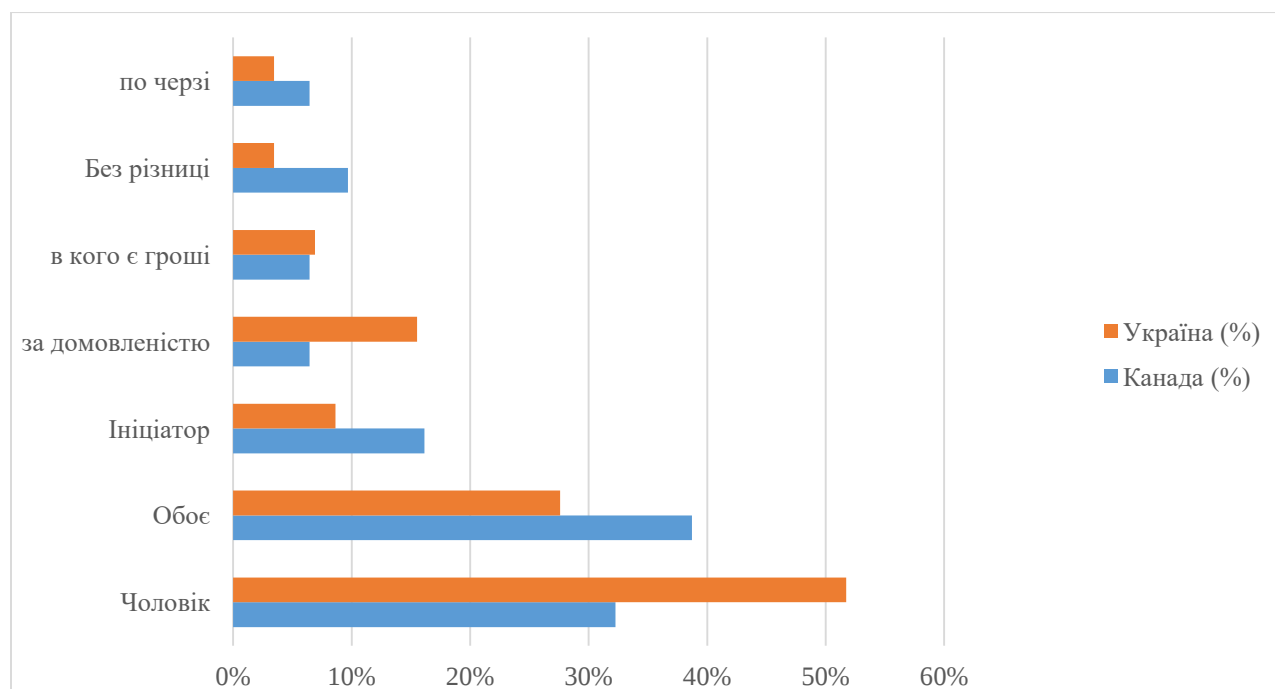

Рис. 3.26 Уявлення жінок України та Канади щодо догляду за дитиною у партнерських сімейних стосунках, %

Джерело: розроблено і створено автором.

Отже, уявлення жінок України та Канади збігаються щодо того, що у партнерських сімейних відносинах відповідальність по догляду за дитиною несуть обидва партнери. При цьому відмінністю є те, що канадські жінки надають більшу перевагу варіанту розподілу такого обов'язку за домовленістю та відповідно до зайнятості, тоді як українські жінки все ж вважають відповідальними за догляд за дитиною жінок. Тож по цьому питанню в уявленнях українських жінок досі існують стереотипи щодо обов'язку жінки доглядати за дітьми.

Щодо питання оплати побачення при побудові партнерських сімейних стосунків, по цьому питанню визначено ряд ключових асоціацій (обоє, за домовленістю, по зайнятості тощо), які виникають у респондентів, і по кожній з асоціацій визначено частку респондентів, які дали саме таку відповідь (рис. 3.27).

Рис. 3.27 Уявлення жінок України та Канади щодо оплати побачення при побудові партнерських сімейних стосунків, %

Джерело: розроблено і створено автором.

Отже, в уявленнях жінок України та Канади існують відмінності щодо відповідальності за оплату побачення у партнерських стосунках. Відмінністю є те, що канадські жінки надають більшу перевагу варіанту розподілу такого обов'язку між обома партнерами (39%), або ж відповідальним є ініціатор побачення (16%). Українські жінки вважають, що при побудові партнерських сімейних відносин за побачення платить чоловік (52%). Тож по цьому питанню в уявленнях українських жінок досі існують стереотипи щодо обов'язку чоловіка оплачувати побачення.

Підсумовуючи й узагальнюючи результати проведеного контент-аналізу, рейтинг найпопулярніших характеристик, що повинні бути в партнерських стосунках виявився наступним: повага, підтримка, стосунки, в яких добре разом та взаєморозуміння – є топ-4 для обох груп жінок. Відсотковий розподіл жінок Канади – повага 48% зазначили про це; добре разом та взаєморозуміння по 19%; підтримка – 13%. Жінками ж на території України повага була згадана 36% жінок; підтримка 19%; добре разом 17%; взаєморозуміння 16%.

Рівноправність (16%) посіла 5те місце для жінок Канади, для України ж 5те місце було віддано розвитку (12%), спільній меті, цілям (12%) та такій асоціації як «робота» (12%). Тобто партнерські стосунки – це важка спільна праця.

В цілому, що є головним в партнерських стосунках на погляд канадських жінок – рівноправність, про це зазначили 23% жінок; домовленість та здатність домовлятись, що полягає у якісній комунікації між партнерами (23%); а також повага (23%). Українські ж жінки вважають, що у партнерських стосунках найважливішою є повага (21%) та вміння домовлятись та

комунікувати (19%). Про рівноправність же ж було зазначено лише 7% українських жінок, в той час як канадськими – 23%.

Іншими важливими характеристиками було виокремлено довіру (10% Канада, 12% Україна), планування майбутнього (6% Канада, 5% Україна), параметр любові зазначило 14% українських жінок, в той час, як лише 6% канадських було про це згадано.

При глибшому аналізі поняття «партнерські стосунки» (респондентам було надано уточнення, що це саме «стосунки», тобто доповнене питання звучало: «Партнерські сімейні стосунки – це такі стосунки..») ключові характеристики виявились більш різноманітними, ніж коли жінки просто описувати «партнерські стосунки – це..». Таким чином, і канадські, і українські жінки визначили однакові топ-2 даного виду відносин – це стосунки у яких добре разом (Канада – 19%, Україна 17%); стосунки, у яких люди вміють комунікувати та чути один одного, прислухаються до думки один одного (Канада 16%, Україна 12%). Третю позицію жінками Канади було віддано любові (13%), а в Україні підтримці (12%). Важливою характеристикою, яку зазначили 10% жінок Канади та 10% жінок України - безпека. Тобто партнерські сімейні стосунки – це стосунки, у яких безпечно.

Партнер у партнерських сімейних стосунках на думку жінок Канади та України є людина, яка надійна, з якою є любов і якій можна довіряти. Але ранжування виявилось різним, так для канадських жінок в першу чергу важливою є довіра та здатність довіряти цій людині, про це зазначили 26% жінок, в той час як для України першочерговим в партнерові є надійність (28%) та людина з якою є любов (24%).

В уявленні жінок щодо ведення побуту у партнерських стосунках і жінки України (53%), і жінки Канади (65%) зазначили, що за це відповідають обоє партнерів. Відмінним виявилось те, що українські жінки вважають, що якщо

не обоє відповідальні за побут, то залежно від зайнятості, тобто, хто вільний – той і готує, пере, прибирає (24%). Канадські ж жінки вважають, що якщо не обоє – то дані обов'язки виконуються по бажанню (19%), тобто готує той, хто має настрій, прибирає той, хто хоче. Варіант «по домовленості» зазначили лише 14% жінок України та 19% жінок Канади.

За матеріальне благополуччя сім'ї в партнерських стосунках на думку канадських (68%) та українських (55%) жінок повинні відповідати обоє. Хоча в розумінні українських жінок 33% зазначили, що це відповідальність чоловіка і 12%, що за домовленістю. В той час, як лише 19% канадських жінок вважають це обов'язком чоловіка та 16% було зазначено, що за домовленістю.

В контексті матеріального забезпечення варто додати, що на питання, хто повинен платити за побачення при побудові партнерських стосунків дані виявились кардинально різними – 55% українських жінок зазначили, що чоловік, а от канадські жінки визначили, що обоє (39%). Також канадські жінки (16%) зауважили, що платити повинен той, хто ініціює побачення, в той час, як даний варіант зазначили лише 9% жінок України.

Підсумовуючи й узагальнюючи результати емпіричного дослідження можна сказати, що в уявленні і українських, і канадських жінок ключовим у партнерських стосунках є повага, підтримка, стосунки, в яких добре разом та де люди розуміють один одного.

І якщо на думку жінок Канади чоловік (23%) та жінка (19%) нічого не повинні або ж жінка повинна підтримувати (19%). То українські жінки вважають, що жінка точно повинна бути підтримкою (17%) та берегинею (16%) сім'ї, а от чоловік – не повинен нічого (14%) або повинен надавати підтримку (14%).

Побут, відпочинок, ініціювання сексу та догляд за дитиною – здійснюється переважно обома партнерами в уявленнях представниць обох країн.

Загалом можна сказати, що в уявленнях українських жінок досі існують стереотипи щодо обов'язку жінки доглядати за дітьми, обов'язку чоловіка забезпечувати сім'ю, обов'язку чоловіка ініціювати інтим, а також обов'язку чоловіка оплачувати побачення. Таким чином, в уявленнях сучасних українських жінок продовжують існувати гендерні стереотипи.

В уявленнях канадських жінок щодо партнерських сімейних стосунків доходимо висновку, що канадські жінки надають більшу перевагу варіанту розподілу обов'язків за домовленістю та за бажанням, очікують від партнерських стосунків більшої рівноправності та більшої участі у справах сім'ї. Для канадських жінок чоловік повинен бути рівним партнером, підтримувати та нести рівну відповідальність.

Більш детально з результатами емпіричного дослідження можна ознайомитись в Додатку А.

Висновки до розділу 3

Так як «партнерські стосунки» є достатньо новим терміном для вітчизняної психологічної науки, існуючі методики не дають змогу всебічно та комплексно проаналізувати стан партнерських стосунків у сім'ї, а висвітлюють лише проблематику сімейних відносин. Вище зазначені причини стали поштовхом до розробки авторської анкети проведення емпіричного дослідження. За результатами емпіричного дослідження розроблено авторську анкету опитування та авторську анкету незавершених речень, що дадуть змогу проаналізувати, що в уявленнях жінок означають партнерські відносини.

У ході вибору діагностичних методик обґрунтовано доцільність використання власної авторської анкети незавершених речень «Партнерські стосунки у сім'ї». Нами також розроблено авторську анкету «Партнерські стосунки». Зазначені анкети було використано в ході дослідження, вони є унікальними, тож відповідають потребам та вимогам емпіричного дослідження. Доведено, що сформована вибірка дійсно відповідає вимогам експерименту, на підтвердження чого здійснено відповідне статистичне обґрунтування. У ході дослідження також було одержано відповіді респондентів щодо сутності партнерських сімейних відносин та розподілу обов'язків у них, зазначене більш детально буде висвітлено в ході інтерпретації та аналізу результатів проведеного емпіричного дослідження.

За результатами проведеного емпіричного дослідження досягнуто його мети щодо аналізу уявлень жінок про партнерські сімейні відносини, їх сутності, ролі, обов'язків партнерів та відповідальності за різні складові сімейного життя. Здійснено порівняльний аналіз уявлень жінок України та Канади про сутність партнерських сімейних відносин та розподіл обов'язків у

них. Встановлено низку подібних асоціацій та уявлень жінок з Канади та України, зокрема жінки обох груп зазначили, що у партнерських сімейних відносин ключовими є повага, підтримка, стосунки, в яких добре разом, де люди розуміють один одного (взаєморозуміння), а також щодо відповідальності обох партнерів у партнерських сімейних відносинах за матеріальне благополуччя, побут, відпочинок, ініціювання сексу, догляд за дитиною. Також канадські жінки більше зауважували про рівноправність у таких стосунках.

Кардинально відмінним в уявленні двох груп виявилась роль жінки в таких стосунках. Канадські жінки вважають, що жінка нікому нічого не повинна в таких стосунках або ж повинна підтримувати, а от українські жінки вважають, що жінка повинна бути підтримкою та берегинею. Щодо прямих обов'язків чоловіка обоє груп вважають, що чоловік не повинен нічого, хоча канадські жінки все ж таки очікують підтримки від такого партнера.

Встановлено, що в уявленнях українських жінок досі існують стереотипи щодо обов'язку жінки доглядати за дітьми, обов'язку чоловіка забезпечувати сім'ю, обов'язку чоловіка ініціювати інтим, а також обов'язку чоловіка оплачувати побачення. Таким чином, в уявленнях сучасних українських жінок продовжують існувати гендерні стереотипи, в той самий час як канадські жінки очікують від партнерських стосунків більшого рівноправ'я та більш глибокого залучення з обох сторін, що було доведено результатами проведеного емпіричного дослідження.

ВИСНОВКИ

Сім'я є одним із найважливіших соціальних інститутів у суспільстві, головним чином створюючи культуру та вплив на розвиток особистості. Соціальна цінність сім'ї полягає в тому, що вона є важливою ланкою в базовій соціалізації особистості. Оскільки саме сім'я закладає основу соціального становлення особистості як члена суспільства через певні правила, моделі поведінки, через соціальні цінності та норми. Партнерські стосунки - це тип відносин, який передбачає повну рівноправність між чоловіком і дружиною, а розподіл їх обов'язків відбувається за спільною домовленістю.

Сімейні та партнерські відносини мають низку спільних та відмінних рис. Добровільність, відповідальність, мета, спільні права та обов'язки партнерів у стосунках визначають подібність сімейних та партнерських стосунків. Відмінності сімейних та партнерських стосунків визначено за такими критеріями, як формальна визначеність, підстава створення, ключова категорія та критерій обов'язковості спільного проживання.

Стереотипи - це спрощені, стійкі, емоційно-забарвлені уявлення про почуття щодо поведінки та особистісних рис чоловіків або жінок. Вони також включають правила та заборони щодо того, що повинні відчувати, висловлювати та робити чоловіки та жінки. Гендерні стереотипи насправді можна розглядати як соціальні норми, що утілюють уявлення про те, що чоловіки та жінки мають певний набір якостей і моделей поведінки. Стереотип відображає особливості більшості чоловіків і жінок, незалежно від індивідуальних особливостей. Такі правила, які застосовуються в суспільстві, дуже впливають на міжособистісне спілкування дівчат і хлопців. Іншими

словами, закономірності визначають поведінку людей у дошлюбних стосунках, при створенні сімей.

Установка – це психологічний стан готовності до певної поведінки, основою якого є минулий соціальний досвід. На установки у сімейних відносинах опосередковано впливають соціально-економічні характеристики, такі як місце проживання, рівень освіти, професійна посада, детермінанти соціальної безпеки, матеріальні характеристики, особливості способу життя та поведінки, характеристики структури потреб тощо. Установки у сімейних відносинах відображаються та проявляються думками, уявленнями, почуттями, намірами та діями особистості по відношенню до сім'ї. Установки у сімейних відносинах формуються протягом життя під впливом культурно-освітнього середовища, на основі власного досвіду, а також прочитаного чи почутого людиною. Ставлення до різних подій суспільного життя може бути як позитивним, так і негативним, тому носить упереджений характер.

Обґрунтовано доцільність використання власної авторської анкети незавершених речень «Партнерські стосунки у сім'ї». Розроблено авторську анкету «Партнерські стосунки». Доведено, що сформована вибірка дійсно відповідає вимогам експерименту, на підтвердження чого здійснено відповідне статистичне обґрунтування. Одержано відповіді респондентів щодо сутності партнерських сімейних відносин та розподілу обов'язків у них, зазначене більш детально буде висвітлено в ході інтерпретації та аналізу результатів проведеного емпіричного дослідження.

За результатами проведеного емпіричного дослідження досягнуто його мети щодо аналізу уявлень жінок про партнерські сімейні відносини, їх сутності, ролі, обов'язків партнерів та відповідальності за різні складові сімейного життя. Здійснено порівняльний аналіз уявлень жінок України та Канади про сутність партнерських сімейних відносин та розподіл обов'язків у

них. Встановлено низку подібних асоціацій та уявлень жінок з Канади та України, зокрема при визначенні сутності та ключових якостей партнерських сімейних відносин (повага, підтримка, добре разом, взаєморозуміння), а також щодо відповідальності обох партнерів у партнерських сімейних відносинах за матеріальне благополуччя, побут, відпочинок, ініціювання сексу, догляд за дитиною.

Кардинально відмінним в уявленні двох груп виявилась роль жінки в таких стосунках та зазначення рівноправності. Так канадські жінки вважають, що жінка нікому нічого не повинна в таких стосунках або ж повинна підтримувати, а от українські жінки вважають, що жінка повинна бути підтримкою та берегинею. Щодо прямих обов'язків чоловіка обоє груп вважають, що чоловік не повинен нічого, хоча канадські жінки все ж таки очікують підтримки від такого партнера. В цілому канадські жінки про рівноправність зазначають значно частіше, ніж українські.

Встановлено, що в уявленнях українських жінок досі існують стереотипи щодо обов'язку жінки доглядати за дітьми, обов'язку чоловіка забезпечувати сім'ю, обов'язку чоловіка ініціювати інтим, а також обов'язку чоловіка оплачувати побачення. Таким чином, в уявленнях сучасних українських жінок продовжують існувати гендерні стереотипи, що було доведено результатами проведеного емпіричного дослідження.

В уявленнях канадських жінок щодо партнерських сімейних стосунків доходимо висновку, що канадські жінки надають більшу перевагу варіанту розподілу обов'язків за домовленістю та за бажанням, очікують від партнерських стосунків більшої рівноправності та більшої участі у справах сім'ї. Для канадських жінок чоловік повинен бути рівним партнером, підтримувати та нести рівну відповідальність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дружинін В.М. Психологія сім'ї. - М.: КСП, 3 вид. 2008. – С. 23.
2. Червякова К. Д., Ядловська О. С. Сім'я як соціальний інститут. IV Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми науки, освіти та суспільства» (19-21 червня 2023 р.). 2023. С. 612-615.
3. Цюркало Т. І. Дослідження інституту сім'ї в лоні соціально філософського знання. Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Філософія. Психологія. Педагогіка. 2009. № 2 (26). С. 148-152.
4. Кошонько Г. Соціально-психологічні особливості сучасної сім'ї. Науковий вісник «Ужгородського національного університету». Серія: Педагогіка. Ужгород, 2009. Вип. 16-17. С. 53-55.
5. Правосудько Д. Р. Сім'я в сучасному суспільстві. Український соціум: соціально-політичний аналіз сучасності та прогноз майбутнього : Зб. матеріалів XXIV Всеукр. наук. конф. викл., молодих науковців і студентів, м. Харків, 25 листоп. 2022 р. С. 155-156.
6. Павлова С. В. Сім'я як середовище становлення моральної особистості. Нова українська школа: початок реформ: зб. тез доповідей II Всеукраїнської науково-практичної конференції, 27 березня 2020 року / за заг. ред. Л.В. Задорожної-Княжницької. Маріуполь: МДУ. 2020.С. 72-74.
7. Мельник Є. Н. Вплив життєвих цінностей подружжя на психологічне здоров'я сім'ї. Підтримка психологічного здоров'я особистості в умовах війни: матеріали VI Всеукраїнських психологічних читань «Удосконалення професійної майстерності майбутніх психологів», 21 квітня 2023 р. ред. кол. : Андрусик О.О. та ін. Умань. 2023. С. 137-139.

8. Михайлишин Р. Місце і роль сім'ї та родини у вихованні дітей: етнонародознавчий аспект. Instytut Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław. 2021. С.153-161.
9. Що створює сім'ю? Три типи сучасної сім'ї. Wkrolik. 2021. URL: <https://wkrolik.com.ua/tipi-simejnih-vidnosin/>.
10. Котлова Л., Весельська А., Машевська Н. Психологічні особливості конфліктних форм поведінки учнів з різних типів сімей. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія. 2022. №1. Том 33 (72). С.106-112.
11. Ребріна Д. О. Поняття сім'ї та її роль у розвитку дитини. Інтеграція світових наукових процесів як основа суспільного прогресу. 2021. С. 113.
12. Круглик А. С. Зарубіжний досвід соціально-педагогічної підтримки сім'ї у кризових ситуаціях. Соціально-гуманітарний вісник: зб. наук. пр.–Вип. 34.–Харків: СГ НТМ «Новий курс». 2020. С. 21.
13. Варга Д. Соціально-психологічний аналіз подружньої невірності. Магістерський науковий вісник. № 29. 2018. С. 32.
14. Дубравська Н., Мачушник Є. Система мотивації вступу до шлюбу сучасної молоді. Herald of Kyiv Institute of Business and Technology. 2020. С. 36-40.
15. Венгер Г. Психологічні особливості рольових стосунків у дистантних сім'ях. Збірник наукових праць «Проблеми сучасної психології». 2019. С. 103-116.
16. Рубан К. Р. Сім'я як соціальна структура суспільства та її особливості. The 23th International scientific and practical conference “The influence of society on the development of science and the invention of new methods” (June 13 – 16, 2023) Prague, Czech Republic. International Science Group. 2023. С. 343-346.

17. Асєєва Ю. О. Трансформація інституту сім'ї в сучасних умовах. The III International Scientific and Practical Conference «Modern challenges to science and practice», January 24 – 26, Varna, Bulgaria. 2022. С. 499-502.
18. Козлов М.І. Партнерські відносини. Психологіс. Енциклопедія практичної психології. 2023. URL: http://psychologis.com.ua/partnerskie_otnosheniya.htm.
19. Дедушева І. Що таке партнерські стосунки у сім'ї та які вони мають переваги. Українська правда. 2020. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2020/12/15/243384/>.
20. Buletsa, Sibilla Revutska, I.. Інститут зареєстрованого партнерства та фактичні шлюбні відносини в Україні і країнах-членах ЄС: поняття й особливості. 2020. 10.30525/978-9934-588-43-3/1.27.
21. Дзюба Н. В. Гендерні електоральні стереотипи: сутність, функції, різновиди. Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики. 2017. Вип. 74. С. 47-59. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/stapttp_2017_74_7.
22. Куравська Н. Гендерні стереотипи як джерело гендерної дискримінації та сексизму. Збірник наукових праць: психологія. 2018. Вип. 22. С. 55-62.
23. Рожкова К. Ю. Фразеологія як джерело гендерних стереотипів. Досягнення і перспективи науки, освіти та виробництва: 2020 [зб. наук. пр.]: матеріали І міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Київ, 23 грудня 2020 р.). Київ, 2020. С. 143-148.
24. Попович І. С. Розвиток та становлення особистості у вимірах соціальних очікувань. Соціокультурні та психологічні вектори становлення особистості: колективна монографія. Херсон: Вид-во ФОП Вишемирський В. С., 2018. С. 80–106.
25. Поправка А. О. Гендерні відмінності у побудові міжособистісних відносин в юнацькому віці. Київ. 2019. 45 с.

26. Гавриловська К. П. Гендерні стереотипи як причина сімейного насилля. Особистісне зростання: теорія і практика. Збірник наукових праць за матеріалами III-ї Всеукраїнської (з міжнародною участю) науково-практичної інтернет-конференції. 2018. С. 22-25.

27. Лазаренко, А. О. Вплив гендерних стереотипів на вибір шлюбного партнера в пізньому юнацькому віці. Соціально-психологічні технології розвитку особистості : зб. наук праць за матеріалами VIII Усеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених, аспірантів та студентів «Соціально-психологічні технології розвитку особистості» (м. Херсон, 07 квітня 2023 р.) / ред. колегія : І. Р. Крупник, І. С. Попович, Н. І. Тавровецька, О. М. Танасійчук (відп. за випуск) та ін. Херсон : Херсон ; Івано-Франківськ : ХДУ, 2023. С. 242-244.

28. Гохіна Н., Хавіна І. Взаємозв'язок гендерних стереотипів з розвитком гендерної ідентичності. Харків. 2021. С. 51-53.

29. Гребеннікова Н.В., Сич Н.О. Гендерні стосунки у сучасній українській сім'ї. Актуальні тенденції розвитку суспільних наук в Україні. 2019. С. 35-38.

30. Карпінська, Ю. В., Завгородня, Л. В. Гендерні стереотипи та їх відображення на сторінках журналів для жінок. Актуальні проблеми природничих і гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка – 2019» / XXI Всеукраїнська наукова конференція молодих учених. 2019. С. 364-366.

31. Минайлюк А. А. Теоретичний аналіз рольових установок та ціннісних орієнтацій у подружньому житті. Національний університет «Києво-могилянська академія». 2020. 70 с.

32. Щербанська Д.І. Партнерські стосунки у сім'ї
URL: <https://sherbanskaya.com/uk/partnerski-vidnosini-u-simyi/>

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А1

Що таке партнерські сімейні стосунки за результатами опитування

Що таке партнерські сімейні стосунки на ваш погляд?				
Слово	Канада	Україна	Канада (%)	Україна (%)
Рівноправність	7	4	23%	7%
Комунікація	4	6	13%	10%
Підтримка	4	6	13%	10%
Довіра	3	7	10%	12%
Як домовляться	3	5	10%	9%
Любов	2	8	6%	14%
Планування майбутнього	2	3	6%	5%
робота	1	4	3%	7%
Взаємодія	1	1	3%	2%
Рівні обов'язки	1	1	3%	2%
Опора	1	1	3%	2%
Територія	1	1	3%	2%
Союз	0	3	0%	5%
Взаємодопомога	0	2	0%	3%
Вірність	0	2	0%	3%
Взаєморозуміння	0	2	0%	3%
Як домовляться + комунікація	7	11	23%	19%
Повага	7	12	23%	21%

Джерело: розроблено автором.

Таблиця А2

Що таке партнерські сімейні стосунки згідно асоціацій за результатами незавершених речень

Я вважаю, що партнерські сімейні стосунки – це ...				
Ключове	Канада	Україна	Канада (%)	Україна (%)
Повага	15	21	48%	36%
Підтримка	4	11	13%	19%
Добре разом	6	10	19%	17%
Взаєморозуміння	6	9	19%	16%
Розвиток (все , що про плани та потенціал)	1	7	3%	12%
Мета	0	7	0%	12%
Робота	4	7	13%	12%

Рівноправність	5	6	16%	10%
Любов	2	5	6%	9%
Відповідальність	2	4	6%	7%
Довіра	4	4	13%	7%
Рівні обов'язки	0	4	0%	7%
Допомога	5	2	16%	3%
Дружба	1	2	3%	3%
Комунікація	2	2	6%	3%
Комфорт	0	2	0%	3%
Турбота	0	2	0%	3%
Взаємодія	1	1	3%	2%
Захист	0	1	0%	2%
Безпека	0	1	0%	2%
Союз	0	1	0%	2%
Користь	1	0	3%	0%

Джерело: розроблено автором.

Таблиця А3

Уявлення жінок України та Канади про сутність партнерських сімейних стосунків

Партнерські сімейні стосунки – це такі стосунки ...				
Слово	Канада	Україна	Канада (%)	Україна (%)
Добре разом	6	10	19%	17%
Комунікація	5	7	16%	12%
Любов	4	6	13%	10%
Безпека	3	6	10%	10%
Підтримка	3	7	10%	12%
Відповідальність*	3	0	10%	0%
Безпека	3	6	10%	10%
Як домовляться	3	5	10%	9%
Розвиток	2	6	6%	10%
Рівні права	2	1	6%	2%
Довіра	2	6	6%	10%
Взаєморозуміння	1	2	3%	3%
Мета	1	1	3%	2%
Секс	1	1	3%	2%
Щастя	1	2	3%	3%
Союз	0	2	0%	3%
Робота	0	4	0%	7%
Побут	0	1	0%	2%

Джерело: розроблено автором.

Таблиця А4

Уявлення жінок України та Канади щодо якостей партнера як людини у стосунках

Для мене партнер у стосунках - це людина..				
Ключове	Канада	Україна	Канада (%)	Україна (%)
Надійність	5	16	16%	28%
Любов	5	14	16%	24%
Довіра	8	11	26%	19%
Підтримка	2	11	6%	19%
Друг	4	5	13%	9%
Повага	1	5	3%	9%
Індивідуальність	2	4	6%	7%
Комфорт	3	2	10%	3%
З ким комфортно	3	2	10%	3%
Спільні цінності	1	2	3%	3%
Безпека	3	1	10%	2%
Близькість	2	1	6%	2%
Коханець	1	1	3%	2%
Член команди	1	1	3%	2%
Відповідальність	0	1	0%	2%
Допомога	0	1	0%	2%
Опора	0	1	0%	2%
Майбутнє	1	0	3%	0%

Джерело: розроблено автором.

Таблиця А5

Уявлення жінок щодо обов'язків чоловіка у партнерських стосунках

У партнерських стосунках чоловік повинен..				
Слово	Канада	Україна	Канада (%)	Україна (%)
Не повинен	7	8	23%	14%
Підтримка	4	8	13%	14%
Рівна відповідальність	4	1	13%	2%
Любити	3	6	10%	10%
Бути головою	3	3	10%	5%
Комунікація	2	7	6%	12%
Повага	2	3	6%	5%
Турбота	2	1	6%	2%
Рівні обов'язки	2	5	6%	9%
Фінанси	1	6	3%	10%
Бути щасливим	1	6	3%	10%
Тримати слово	1	1	3%	2%
Допомога	1	3	3%	5%

Вірний	1	2	3%	3%
Бути опорою	1	3	3%	5%
Розвиватись	1	1	3%	2%
Надавати безпеку	0	3	0%	5%
Рівні права	0	2	0%	3%
Додали відповіді про рівність (права, обов'язки, відповідальність)	6	8	19%	14%

Джерело: розроблено автором.

Таблиця А6

Уявлення жінок щодо обов'язків жінки у партнерських стосунках

У партнерських стосунках жінка повинна..				
Ключове	Канада	Україна	Канада (%)	Україна (%)
Підтримка	6	10	19%	17%
Берегиня	1	9	3%	16%
Любити	3	6	10%	10%
Не повинна	6	5	19%	9%
Бути щасливою	1	5	3%	9%
Надихати	2	4	6%	7%
Рівні обов'язки	2	4	6%	7%
Поважати	1	4	3%	7%
Рівні права	2	3	6%	5%
Довіряти	1	2	3%	3%
Комунікація	1	1	3%	2%
Служити	1	1	3%	2%
Робити чоловіка щасливим	2	0	6%	0%
Сума відповідей “рівні обов'язки” та “рівні права”	4	7	13%	12%

Джерело: розроблено автором.

Таблиця А7

Уявлення жінок щодо ведення побуту партнерських стосунках

У партнерських стосунках побут веде (готує їсти, пере, прибирає) ...				
Ключове	Канада	Україна	Канада (%)	Україна (%)
Обоє	20	31	65%	53%
по зайнятості	3	14	10%	24%
По домовленості	6	8	19%	14%
По бажанню	6	12	19%	21%
Жінка	3	3	10%	5%

Джерело: розроблено автором.

Таблиця А8

**Уявлення жінок про те, хто повинен організовувати відпочинок
у партнерських стосунках**

У партнерських стосунках відпочинок організовує...				
Ключове	Канада	Україна	Канада (%)	Україна (%)
Обоє	19	32	61%	55%
По здібностях	5	10	16%	17%
По бажанню	7	11	23%	19%
По зайнятості	2	5	6%	9%
Жінка	2	3	6%	5%
Обговорення (входить в "обоє")	1	3	3%	5%

Джерело: розроблено автором.

Таблиця А9

**Уявлення жінок про те, хто повинен ініціювати секс у партнерських
стосунках**

У партнерських стосунках секс ініціюється ..				
Ключове	Канада	Україна	Канада (%)	Україна (%)
Обоє	17	32	55%	55%
По бажанню	10	14	32%	24%
Чоловік	2	5	6%	9%
Без різниці	0	1	0%	2%
Жінка	1	0	3%	0%
Узгодження	1	0	3%	0%
По черзі	1	0	3%	0%

Джерело: розроблено автором.

Таблиця А10

**Уявлення жінок про те, хто відповідає за матеріальне благополуччя сім'ї
у партнерських стосунках**

У партнерських стосунках за матеріальне благополуччя сім'ї відповідає ..				
Ключове	Канада	Україна	Канада (%)	Україна (%)
Обоє	21	32	68%	55%
Чоловік	6	19	19%	33%
За домовленістю	5	7	16%	12%
Хто заробляє	3	4	10%	7%
По можливості	0	1	0%	2%
Жінка	0	1	0%	2%

Джерело: розроблено автором.

Таблиця А11

Уявлення жінок про те, хто здійснює догляд за дитиною у партнерських сімейних стосунках

У партнерських стосунках догляд за дитиною здійснює ..				
Ключове	Канада	Україна	Канада (%)	Україна (%)
Обоє	24	42	77%	72%
Жінка	4	14	13%	24%
Жінка і трішки чоловік (включено в “жінка”)	1	4	3%	7%
За домовленістю	3	4	10%	7%
По зайнятості	2	2	6%	3%

Джерело: розроблено автором.

Таблиця А12

Уявлення жінок про те, хто оплачує побачення при побудові партнерських стосунків

При побудові партнерських стосунків за побачення платить..				
Слово	Канада	Україна	Канада (%)	Україна (%)
Чоловік	10	30	32%	52%
Обоє	12	16	39%	28%
Ініціатор	5	5	16%	9%
за домовленістю	2	9	6%	16%
в кого є гроші	2	4	6%	7%
Без різниці	3	2	10%	3%
по черзі	2	2	6%	3%

Джерело: розроблено автором.

Таблиця А13

Результати опитування щодо уявлень респондентів про сутність партнерських сімейних стосунків згідно результатів опитування за віковим розподілом

Партнерські сімейні стосунки - це.. (оберіть один найкращий варіант)	Кількість осіб				% респондентів				Загалом	
	18-25	26-35	36-47	48+	18-25	26-35	36-47	48+	осіб	%
Існує розподіл обов'язків згідно вмінь та навичок кожного з партнерів (наприклад, якщо чоловік краще та швидше готує – в більшості випадків це його обов'язок, якщо жінка краще та швидше пере – це буде її обов'язок)		10	6	1	0.00%	9.43%	5.66%	0.94%	17	16.04%
Кожен з пунктів може бути проявом партнерських стосунків, якщо це було погоджено	4	21	22	2	3.77%	19.81%	20.75%	1.89%	49	46.23%
Не погоджуюсь з жодним з визначень			2		0.00%	0.00%	1.89%	0.00%	2	1.89%
Чоловік забезпечує фінансову сторону сім'ї, в той час, як жінка турбується про домашнє господарство			1		0.00%	0.00%	0.94%	0.00%	1	0.94%
Чоловік та жінка роблять усі справи разом або по-черзі, здатні замінити один одного	4	11	13	9	3.77%	10.38%	12.26%	8.49%	37	34.91%
Загалом	8	42	44	12	7.55%	39.62%	41.51%	11.32%	106	100.00%

Джерело: розроблено автором.

Таблиця А14

Результати опитування щодо уявлень респондентів про сутність партнерських сімейних стосунків згідно результатів опитування за місцем проживання

Партнерські сімейні стосунки - це.. (оберіть один найкращий варіант)	Закордон (не Канада) 5+ років								Канада 5-8 років							
	18-25		26-35		36-47		Разом		26-35		36-47		48+		Разом	
Існує розподіл обов'язків згідно вмінь та навичок кожного з партнерів (наприклад, якщо чоловік краще та швидше готує – в більшості випадків це його обов'язок, якщо жінка краще та швидше пере – це буде її обов'язок)		0.00%	1	0.94%		0.00%	1	0.94%	2	1.89%	1	0.94%		0.00%	3	2.83%
Кожен з пунктів може бути проявом партнерських стосунків, якщо це було погоджено	1	0.94%	2	1.89%	2	1.89%	5	4.72%	3	2.83%	4	3.77%	1	0.94%	8	7.55%
Не погоджуюсь з жодним з визначень		0.00%		0.00%		0.00%		0.00%		0.00%		0.00%		0.00%		0.00%
Чоловік забезпечує фінансову сторону сім'ї, в той час, як жінка турбується про домашнє господарство		0.00%		0.00%		0.00%		0.00%		0.00%		0.00%		0.00%		0.00%
Чоловік та жінка роблять усі справи разом або по-черзі, здатні замінити один одного	1	0.94%	1	0.94%	3	2.83%	5	4.72%	1	0.94%	4	3.77%		0.00%	5	4.72%
Разом	2	1.89%	4	3.77%	5	4.72%	11	10.38%	6	5.66%	9	8.49%	1	0.94%	16	15.09%

Продовження Таблиці А14

Партнерські сімейні стосунки - це... (оберіть один найкращий варіант)	Канада 9+ років								Україна або закордон до 5ти років								Загалом			
	26-35		36-47		48+		Разом		18-25		26-35		36-47		48+		Разом		Осіб	%
Існує розподіл обов'язків згідно вмінь та навичок кожного з партнерів (наприклад, якщо чоловік краще та швидше готує – в більшості випадків це його обов'язок, якщо жінка краще та швидше пере – це буде її обов'язок)	3	2.83%	4	3.77%		0.00%	7	6.60%		0.00%	4	3.77%	1	0.94%	1	0.94%	6	5.66%	17	16.04%
Кожен з пунктів може бути проявом партнерських стосунків, якщо це було погоджено	6	5.66%	6	5.66%		0.00%	12	11.32%	3	2.83%	10	9.43%	10	9.43%	1	0.94%	24	22.64%	49	46.23%
Не погоджуюсь з жодним з визначень		0.00%	1	0.94%		0.00%	1	0.94%		0.00%		0.00%	1	0.94%		0.00%	1	0.94%	2	1.89%
Чоловік забезпечує фінансову сторону сім'ї, в той час, як жінка турбується про домашнє господарство		0.00%		0.00%		0.00%		0.00%		0.00%		0.00%	1	0.94%		0.00%	1	0.94%	1	0.94%
Чоловік та жінка роблять усі справи разом або по-черзі, здатні замінити один одного	1	0.94%	1	0.94%	6	5.66%	8	7.55%	3	2.83%	8	7.55%	5	4.72%	3	2.83%	19	17.92%	37	34.91%
Разом	10	9.43%	12	11.32%	6	5.66%	28	26.42%	6	5.66%	22	20.75%	18	16.98%	5	4.72%	51	48.11%	106	100.00%

Джерело: розроблено автором.

Таблиця А15

Результати опитування щодо думки респондентів про наявність у них досвіду партнерських сімейних стосунків

Я вважаю, що я знаходжусь у партнерських сімейних стосунках або ж мала досвід таких стосунків	Канада 9+ років	Україна або закордон до 5ти років	Канада 9+ років	Україна або закордон до 5ти років	Загалом	
	осіб		%		осіб	%
Важко відповісти		5	0%	6%	5	6%
Ні		2	0%	2%	2	2%
Так	31	51	35%	57%	82	92%
Разом	31	58	35%	65%	89	100%

Джерело: розроблено автором.